Liviu Mărghitan • Ioan Mancaş

ACADEMICIENII IAŞILOR

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI IAŞI
CONSILIUL LOCAL IAŞI

Liviu Mărghitan Ioan Mancaş

Academicienii Iaşilor

(secolele XIX - XX)

Volum realizat prin finanțare de la bugetul local
asigurată de Primăria Municipiului Iaşi,
prin concursul Casei de Cultură a
Municipiului Iaşi „M. Ursachi”

EDITURA Ramira
Arad, 2008

Coordonatori de ediție:
LIVIU MĂRGHITAN
IOAN MANCAŞ

Realizarea portretelor:
Prof. artist plastic ELENA CERCEL

Tehnoredactare computerizată şi editare:
MIHAELA AMBRO

Copertă:
MIHAELA AMBRO

Editura RAMIRA
Arad, România
Tel.: 0357 - 410053; 0745 - 645928
E-mail: editura.ramira@yahoo.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MĂRGHITAN, LIVIU
Academicienii Iaşilor / Liviu Mărghitan, Ioan Mancaş - Arad: Ramira, 2008
Bibliogr.
ISBN 978-973-88641-6-0

I. Mancaş, Ioan

061.12(498 Iaşi):929

Tiparul executat la
MULTIMEDIA INTERNAȚIONAL
Arad

SUMAR

Scurt istoric al Academiei 7

Mihail Kogălniceanu 9
Theodor Codrescu 15
Alexandru Cihac 19
Anton Naum 23
Grigore Cobălcescu 27
Neculai Culianu 31
Theodor Rosetti 35
Alexandru Suțu 39
Dimitrie Sturdza-Scheianu 43
Teodor Burada 47
Iacob Negruzzi 51
Alexandru Xenopol 55
Spiru Haret 59
Constantin Meissner 65
George Assaky 69
Alexandru C. Cuza 73
Ştefan Stâncă 77
Scarlat Panaitescu 81
Dimitrie Voinov 85
Emil Racoviță 89
Nicolae Ghica-Budeşti 95
Mihai Codreanu 99
Constantin Popovici 103
Dimitrie Gusti 107
Gheorghe Spacu 111
Ioan Andrieşescu 115
Ion Atanasiu 119
Petre Constantinescu-Iaşi 123
Dan Bădărău 127
Gheorghe Athanasiu 131
Raluca Ripan 135

Mircea Ion Savul 139
Emil Crăciun 143
Horia Hulubei 147
Traian Ionaşcu 151
Alexandru Cişman 155
Petre P. Panaitescu 159
Alexandru A. Philippide 163
Gheorghe Călugăreanu 167
Simion Oeriu 171
Emilia Saulea 175
Theodor Burghele 179
Mendel Haimovici 183
Matei Socor 187
Ioan Zugrăvescu 191
George Emil Palade 195
Constantin Aramă 199
Paul Mircea Cosmovici 203
Ion I. Inculeț 207
Radu Botezatu 211
Alexandru Timotin 215
Constantin Corduneanu 219
Mihail Cernea 223
Dan Hăulică 227
Eugen Segal 231
Horia-Nicolai Teodorescu 235
Virgil Percec 239
Bogdan Simionescu 243

Bibliografie selectivă 247

Scurt istoric al Academiei Române

Valul de înnoiri din Europa epocii Iluminismului a atras în circuitul său ºi principatele române, Þara Românească ºi Moldova. În aceste state, deºi relaþiile feudale erau încă puternic înrădăcinate, se simþea totuºi necesitatea de a avea ºcoli de nivel superior, idee îmbrăþiºată de domnitori.

Pe la finele secolului al XVII-lea, în Bucureºtiul în al cărui scaun domnesc se afla Constantin Brâncoveanu (1688-1714), iubitor de culturã ºi preþuitor al oamenilor instruiþi la ºcoli înalte, a fost fondatã , organizatã de cărturarul de origine greacã Nicolae Kerameus. Instituþia educaþional-instructivã bucureºteanã era adăpostitã în clădiri ale mănăstirii Sfântul Sava. Cursurile, predate în greceºte, au început în anul 1694, iar ºcoala a devenit cunoscutã sub denumirea de Academia din Bucureºti.

Aºi la Iaºi devenise subiect de actualitate înfiinþarea unei ºcoli de grad înalt. Această intenþie s-a materializat în anul 1835 prin strădania lui Gheorghe Asachi (1788-1869), marcant om de ºtiinþă din Moldova. Acolii nou create i s-a adăugat denumirea de Academie, spunându-i-se datoritã faptului cã înfiinþarea acesteia a avut loc în vremea domniei lui Mihail Sturdza (era situatã pe strada Arcu din centrul capitalei Moldovei).

Spre deosebire de Academia din Bucureºti, la ºcoala ieºeanã de grad universitar unele materii s-au predat în limba românã. Aºa de pildã, profesorul Eftimie Murgu, român din Banatul Timiºan, care preda la Iaºi dreptul, filosofia ºi logica, a þinut aici cele dintâi prelegeri de filosofie (din istoria învãþãmântului românesc, n.n.) în limba românã. Vremuri tulburi au fãcut ca acest început de ºcoli superioare româneºti sã nu se poatã dezvolta ºi evolua în continuare.

După sãvârºirea Unirii Principatelor, în ianuarie 1859 ºi aducerea pe tron a domnitorului Alexandru Ioan Cuza speranþele au început sã renascã. Primii noi paºi spre modernizarea vieþii cultural-ºtiinþifice l-au constituit înfiinþarea la Iaºi, în 1860, ºi la Bucureºti, în 1864, a universitãþilor. Se părea cã până la fondarea unei Academii Naþionale drumul era deschis.

Ideea înfiinþării la Bucureºti a unei Societãþi Literare Române care să îi cuprindă ºi pe români trăitori în imperiile rusesc, austriac ºi otoman a fost primită cu ostilitate mai ales la Viena, Pesta ºi Petersburg. Alexandru Ioan Cuza, de-venit tot mai neagreat de puterile menþionate de-ºi donase cu titlu personal suma de două mii de franci pentru fondarea respectivei societãþi cul-turale panromâneºti, nu a dat aviz favorabil u-nei astfel de solicitări, dar nici nu s-a pronunþat împotrivă.

În data de 1/13 aprilie 1866 Înalta Loco-tenenþă Domnească, la propunerea lui Con-stantin A. Rosetti (1816-1855), Ministrul Cul-telor (11.II-15.VII.1866) a aprobat regula-mentul de fondare

a Societãþii Literare Române ale cãrei obiective principale erau întocmirea Dicþionarului ºi a Gramaticii limbii române.

La data de 22 aprilie/3 mai au fost numiþi prin înalt decret locotenenþial primii paisprezece membri ai Societãþii Literare Române, originari din þinuturile Maramureº, Transilvania, Banat, Bucovina, Basarabia ºi Macedonia.

În anul urmãtor, 1867, la data de 2/14 iunie, prin Înalt Decret Domnesc semnat de Princi-pele Carol erau numiþi membrii Societãþii Li-terare Române din „România de dincolo de Mil-cov" (Moldova, n.n.) ºi „România de dincoace de Milcov" (Muntenia ºi Oltenia, n.n.).

Membrii fondatori din Moldova erau: Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi (originar din Trifeºti-Iaºi), Vasile Alexandrescu-Urechia ºi Nicolae Ionescu.

La 1/13 august 1867 a avut loc ºedinþa de inaugurare a Societãþii Literare Române ºi tot în acel an, la 24 august/5 septembrie s-a adop-tat primul Statut prin care noua denumire avea sã fie Societatea Academicã Românã.

Întâiul Birou de conducere era ales în 31 august/12 septembrie ºi se compunea din preºedinte (Ion Heliade-Rãdulescu), vicepreºedin-te (Timotei Cipariu) ºi secretar general (August Treboniu Laurian).

Adoptarea siglei Societãþii Academice Române constând din imaginea în picioare a zeiþei înþelepciunii, Minerva, a avut loc în 13/25 septembrie 1867. Douã zile mai târziu (15/27.IX) era ales primul membru „onorar" în persoana domnitorului României, Carol I, devenit ºi pri-mul protector al Societãþii Academice Române.

În structura iniþialã de organizare au fost create trei secþii: Literarã, Istorico-arheologicã ºi de ªtiinþe Naturale.

Dupã treisprezece ani de la fondare, la 29 martie/10 aprilie 1879 Societatea Academicã Românã a fost declaratã a cãrui denumire avea sã fie Academia Românã. Urma sã funcþioneze sub acest nume aproape ºapte decenii (ºaizeci ºi nouã de ani), pânã în data de 9 iunie 1948 când a fost transformatã în (subl. ns.) numindu-se Academia Re-publicii Populare Române.

Aprobarea noului statut de funcþionare avu-sese loc în 12 august 1948. Se prevedea exis-tenþa a ºase secþii ºtiinþifice, precum ºi înfiinþarea filialelor din Iaºi ºi Cluj, iar la Bucureºti a Editurii Academiei.

În 23 octombrie 1948, cele treizeci ºi douã de institute de cercetare ale þării au fost trecute în subordinea Academiei (douãzeci ºi una în Bucureºti, ºase în Iaºi ºi cinci în Cluj).

La 28 octombrie 1948 s-a instituit titulatura de (fiind declaraþi în aceastã datã membri ai academiei Mihai Eminescu, I. L. Caragiale, Ion Creangã, Theodor Neculuþã, Ion Pãun Pincio, ºa.).

Din 1 martie 1974 Academia era pusã sub „îndrumarea" Consiliului Naþional pentru ªti-inþã ºi Tehnologie un act de subapreciere a a-cestei instituþii fanion a culturii ºi ºtiinþei naþio-nale româneºti.

S-a revenit la vechea denumire de Academia Românã în data de 5 ianuarie 1990, iar în 3 iu-lie plenul academic a hotãrât repunerea în drep-turi a celor peste o sutã de academicieni cãrora li s-a retras aceastã calitate în mod abuziv, în pe-rioada politicã totalitarã. De asemenea, în 26 noiembrie 1991 a intrat în vigoare noul regu-lament de acordare a premiilor, iar în 18 decem-brie 1991 s-au stabilit cele paisprezece secþii de specialitate.

MIHAIL KOGĂLNICEANU
1817-1891

Deşi pare destul de ciudat, totuşi, în orice studiu referitor la personalitatea aceluia pe care poetul Octavian Goga îl asemuise cu „un bloc formidabil de stâncă”, Mihail Kogălniceanu, este absolut necesar să îl consemnăm mai întâi pe istoricul şi filologul Gheorghe Ghibănescu (1864-1936), membru corespondent al Academiei Române (ales în anul 1905). Acesta din urmă a publicat în anul 1933, la Iaşi, în Surete şi izvoare, XXV, schița genealogică Neamul Kogălnicenilor, lucrare rămasă „de referință” până în prezent cu privire la sorgintea unuia dintre principalii artizani ai statului român mo-dern, Mihail Kogălniceanu.

Potrivit cercetărilor documentare ale profesorului Ghibănescu, familia boierească „de mijloc” a Kogălnicenilor este consemnată pe la anul 1630, prin persoana lui Oană slugerul, urmând în familie un diac, un poruşnic, un stolnic, un postelnic, iar Ilie, tatăl lui Mihail, trecuse prin rangurile de serdar, căminar, spătar, agă, logofăt de vistierie, postelnic şi mare vornic.

Soția lui Ilie Kogălniceanu, Catinca Stavilă, deşi orfană, fusese crescută în case boiereşti de rudele ei apropiate; era educată după cerințele epocii, fiind cunoscătoare a limbilor greacă şi franceză şi făcea cu succes față societății mondene în care frecventase reuniunile dansante de la curțile domnitorilor Scarlat Callimachi (1812-1819) şi Ioan Sandu Sturdza (1822-1828).

După primul născut, Mihail (n. 6 septembrie 1817, în ziua prăznuirii uneia din minunile sfântului arhanghel Mihail, n.n.), au urmat surorile Mărioara, Elena, Profiriția, Safta şi frații Gheorghe, Ion, Dumitru, Constantin şi Alecu (nu toți au ajuns la maturi-tate, iar gemenii Safta şi Dumitru au fost morți la naştere, n.n.).

Locuința familiei lui Ilie şi Ecaterina Kogălniceanu era situată în Iaşi, mahalaua Mun-tenimii de Mijloc, dar ei au mai avut şi alte câteva proprietăți.

În 1823, pe când avea şase ani, Mihail a fost dat în grija „didascălului” Gheorghe care preda în limbile română, greacă şi franceză la şcoala de la Trei Ierarhi. La etatea de zece ani îl avea dascăl pe monahul originar din Maramureş, Gherman Vida, care preda mai multor alumni în casa familiei viitorului poet Vasile Alecsandri.

A mai frecventat şi pensionul soților Garet şi clasele francezului Victor Cuénim Foure (în 1828) după care devenise „sholer” al institutului de la Miroslava, şcoală condusă de Lincourt, Chefneux şi Bagart, unde învățau „limbile franțuzească, grecească şi nemțească”, pecum şi istoria veche şi nouă, geografia, aritmetica şi geometria, desenul, limba română ş.a.

Mihail Sturdza Voievod acceptă ca Mihail Kogălniceanu să studieze, împreună cu fiii domnitorului în Franța, la Facultatea de Litere din oraşul Luneville, iar mai apoi la Berlin, la Facultățile de Drept şi Istorie.

Revenit în Moldova, redactează „Alăuta Românească”, supliment literar al gazetei politico-literare „Albina Românească” al cărei proprietar era Gheorghe Asachi. A fost cooptat şi în comitetul teatral al Iaşilor. S-a dedicat gazetăriei, înființând tipografia Cantora Daciei

Literare. Deoarece după apariția a doar cinci numere „Alăuta Românească” a fost interzisă, în 1840, a scos revista „Dacia Literară” care, însă, a fost suprimată după apari-ția a numai trei numere. Tot în acel an a editat „Foaia sătească a Prințipatului Moldaviei”.

Preocupat şi de întocmirea repertoriului teatrului din Iaşi, a efectuat traducerea din limba franceză a pieselor „Orbul fericit” şi „Două femei împotriva unui bărbat”.

Marea sa idee de a publica documentele istorice naționale a pus curând stăpânire pe întreaga sa activitate. A fondat pentru acel nobil scop publicația „Arhiva Românească” şi a adunat în trei tomuri cronicile moldoveneşti (Letopisețele Țării Moldovii).

În 1843 era numit profesor la Academia Mihăileană din Iaşi, instituție la care a ținut acel memorabil Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie națională. Din păcate, şi acele lecții au fost curând sistate datorită mai ales unor presiuni externe exercitate asupra domnitorului Moldovei. Acesta, fiind deținător al tronului prin numire din afară, trebuia să se conformeze dispozițiilor puterii suverane.

Deşi a luat parte la mişcarea revoluționară de la 1848, rolul său nu a fost în realitate la dimensiunile care i-au fost atribuite de istoriografia materialist-dialectică de după anul 1944. Opinia noastră în această privință este aceea că poziția reală a lui Mihail Kogălniceanu în respectiva acțiune revoluționară a fost cel mai corect evaluată de Lucian Predescu în lucrarea sa apărută în anul 1940, Enciclopedia României. Iată ce se consemnează la pagina 466: „Cu ocazia revoluției de la 1848, deşi nu luase parte activă, a fost exilat din cauza unui conflict cu Domnitorul”.

Cele de mai sus înfățişează o situație reală deoarece, deja în 1849, Mihail Kogălniceanu a putut să revină în Moldova sub noul domnitor Grigore Alexandru Ghica (1849-1856). Nu vom enumera funcțiile importante în stat ocupate de Mihail Kogălniceanu deoarece obiectivul acestui material constă în ilustrarea relațiilor sale cu academia.

La o privire fugară ar apărea inexplicabilă absența persoanei lui Mihail Kogălniceanu din grupul membrilor fondatori ai Societății Literare Române care au fost numiți prin decretul Înaltei Locotenențe Domneşti din data de 22 aprilie 1866 sau măcar prin numirile ulterioare din 2 iunie şi 20 iulie 1867. Explicația acestei stări de fapt - catalogată drept bizară -, rezultă din obiectivul principal care fusese stabilit pentru a fi dus la îndeplinire de viitoarea Societate Literară Română şi anume întocmirea dicționarului şi a gramaticii limbii române. Or, pentru elaborarea unor astfel de lucrări de o însemnătate ştiințifică pan-românească se impunea în mod imperios a se apela în exclusivitate la cei mai de seamă filologi şi lingvişti din România de dincolo (Moldova, n.n.) şi de dincoace de râul Milcov (Țara Românească, n.n.), dar şi de pe cuprinsul celorlalte provincii cu populație majoritar românească din afara statului național (Basarabia, Banatul, Bucovina, Crişana, Macedonia, Maramureşul şi Transilvania intracarpatică, n.n.). Având în vedere faptul că Mihail Kogălniceanu avea o operă care îl definea ca istoric, prozator, publicist şi politician, nicidecum filolog, s-a considerat că nu ar fi un element potrivit pentru a colabora la dicționar sau la întocmirea gramaticii limbii române. Totuşi, după ce fondatorii (25 la număr, n.n.) au procedat, în vara anului 1867, la schimbarea denumirii Societății Literare Române în Societatea Academică Română, iar mai apoi au stabilit că vor exista trei secțiuni pentru desfăşurarea activităților ştiințifice - de filologie, de istorie-arheologie şi de ştiințe naturale -, a devenit posibilă şi cooptarea lui Mihail Kogălniceanu în instituția recent constituită. Între timp, Înalta Locotenență Domnească care guvernase după abdica-rea lui Alexandru Ioan Cuza, şi-a încetat existența când la conducerea

Principatelor Ro-mâne Unite a fost instalat Carol de Hohenzollern-Sigmaringen. Acesta este desemnat protector al Societății Academice Române de către plenul academic din Bucureşti. Ulterior are loc prima alegere de membri, prin votul academicienilor întruniți într-o adunare gene-rală special convocată.

La data de 16 septembrie anul acesta (2008) se împlinesc 140 de ani de când ieşeanul Mihail Kogălniceanu a devenit cel dintâi membru titular al Societății Academice Române ales prin vot secret. Rezultatul a fost validat de preşedintele Societății Academi-ce de la acea dată, Ion Heliade Rădulescu (n. 1802 - d. 1872; preşedinte 31 august 1867 - 1 august 1870), după întrunirea a două treimi din voturile participanților. Lui Mihail Kogălniceanu i-a fost acordat locul de membru titular care devenise vacant ca urmare a decesului scriitorului Costache Negruzzi (1808 - 24 august 1868), fiind însă inclus la secțiunea istorico-arheologică şi nu la cea literară din care a făcut parte antecesorul său. Colegii de secțiune erau Iosif Hodoş, George Barițiu, Vincențiu Babeş, Vasile Alexandrescu-Urechia, Nicolae Ionescu, Alexandru Odobescu, Dimitrie A. Sturdza, Vasile Maniu şi Alexandru Papadopol Calimah.

În calitate de academician s-a interesat îndeosebi de monumentele antice din Dobrogea, despre care a şi prezentat o comunicare în secțiunea istorico-arheologică, în data de 19 septembrie 1882. Era preocupat mai ales de conservarea ruinelor monumentului triumfal roman de la Adamclissi, vestigii amenințate cu deteriorarea de către unii localnici care extrăgeau piese sculpturale pentru împodobirea caselor personale. În 3 martie 1886, Mihail Kogălniceanu a intervenit în cadrul academiei pentru aducerea la Bucureşti (la Muzeul Național) a basoreliefurilor din respectivul monument, spre a fi salvate de la distrugere. Tot în acel an, în 12 iunie, semnala descoperirea, lângă Silistra, a zece statui antice şi solicitase Ministerului Cultelor şi Instrucțiunii Publice să achiziționeze respectivele monumente.

De numele său se leagă sporirea substanțială a fondurilor academiei necesare ti-păririi fondului de documente adunate de Eudoxiu Hurmuzaki (1812-1874), numit şi el membru titular al Societății Academice Române în anul 1872. De notat că, încă din 1875, Mihail Kogălniceanu a făcut parte din comisia de tipărire a acelui fond (din care mai făceau parte şi Alexandru Odobescu, Teodor Rosetti şi Dimitrie A. Sturdza, n.n.).

O latură extrem de importantă a multiplelor calități ale lui Mihail Kogălniceanu a fost, precum bine se ştie, oratoria, pe care o utilizase cu o artă şi o măiestrie greu de egalat, atât în şedințele academiei, cât şi în complexa sa activitate politică. Când se ştia că la o anumită întrunire a plenului academic lua parte şi Mihail Kogălniceanu sala devenea neîncăpătoare.

Prin actualitatea subiectului abordat, temeinicia argumentelor, bogăția informa-ției, dar mai ales prin eleganța stilistică, oratorul originar din Iaşi îşi răsplătea pe deplin auditorii. Expunerile sale erau impregnate de istoria națională, dar şi de deosebit de suculente amintiri ce aveau tangență cu subiectele abordate, care erau de o impresionantă varietate tematică (situația Dobrogei, organizarea armatei țării, starea economică a țărănimii, legile referitoare la desfăşurarea alegerilor, elaborarea regulamentelor Came-rei deputaților). În nici unul dintre aceste discursuri nu punea atâta patos şi elocință ca în cazul luării în discuție - nu de puține ori în cadrul Academiei Române - a situației referi-toare la starea monumentelor istorice. Chiar şi în momentul actual respectivele „piese impecabile de oratorie" pot să reprezinte un veritabil Vadae Mecum pentru istoricii secolu-lui al XXI-lea.

Bucurându-se de un elevat prestigiu în rândul membrilor Academiei Române, a fost ales în mai multe rânduri în conducerea acestui for cultural-ştiințific național. Din 5 aprilie 1886 până în 28 martie 1887 l-a secondat pe preşedintele Ion Ghika (1816-1897) ocupând

funcția de vicepreşedinte, iar în perioada 28 martie 1887 - 27 martie 1890 a activat în calitate de preşedinte al Academiei Române. După aceasta a mai deținut pre-şedinția Secțiunii Istorice vreme de o jumătate de an, până la data decesului survenit în timpul unei operații efectuate la Paris, în 2 iulie 1891.

A fost înmormântat cu onoruri militare la Iaşi, în cimitirul „Eternitatea". Au rostit discursuri funebre academicienii Grigore Tocilescu (1850-1809) şi Aron Densuşianu (1837-1900) precum şi alte oficialități din Iaşi şi Bucureşti.

THEODOR CODRESCU
1819-1894

Familia ieşeană Codrea făcuse parte din mica boierime moldoveană a secolului al XVIII-lea, când rangurilor „de boierie” începuse să li se diminueze însemnătatea. Unul dintre fiii acestei ramuri îşi spusese Codrescu, nume care s-a perpetuat. Un descendent al Codreştenilor, năs-cut în data de 1 aprilie 1819, a fost botezat cu prenumele de Theodor. Acesta a învăţat în clasele primare la şcoala de la Trei Ierarhi. În 1829 a întrerupt şcolarizarea până în 1832 când familia s-a mutat la Galaţi, după care şi-a continuat învăţătura la o şcoală gălăţeană.

Rămas orfan, prin grija lui Gheorghe Asachi revine la Iaşi unde este elev al Academiei Mihăilene. La această şcoală, în 1838, tânărul fondator Theodor Codrescu a avut iniţiativa creării unei societăţi literare al cărei obiectiv stabilit de el consta în sporirea numărului de traduceri în româneşte a unor creaţii literare străine (de predilecţie franţuzeşti, n.n.). El însuşi a tradus o povestioară pe care a dedicat-o poetului a cărui creaţie era „gustată” la acea vreme, Costache Conache (1777-1849).

În gazeta politico-literară „Albina Românească”, Eşii, 1 iunie 1829 - 24 noiembrie 1858, editată de mentorul său, Gheorghe Asachi, a publicat mai multe povestiri pe care le-a tradus în limba română. Concomitent a mai colaborat cu materiale similare şi la „Icoana lumei - foaie pentru îndeletnicirea Moldo-Românilor”, Iaşi, 24 septembrie 1840 - 28 decembrie 1841.

Deşi în 1838 a absolvit cursurile gimnaziale de la Academia Mihăileană, a mai urmat cursul de filosofie predat de profesorul Petre M. Câmpeanu (1809-1893) de la Catedra de Filosofie condusă de Eftimie Murgu (1805-1870) precum şi cursul de Drept Roman predat de Damaschin Bojincă (1802-1869), ambele materii fiind predate tot la Academia Mihăileană.

Pentru a putea să efectueze la Paris studii universitare a dat lecţii particulare de limba franceză la Iaşi, în anul 1840. A plecat în capitala Franţei înscriindu-se la universitate, însă din lipsă de mijloace materiale a fost silit să renunţe şi să se întoarcă în Moldova. I se oferise la Academia Mihăileană postul de dascăl suplinitor la clasa începătoare de franceză, precum şi la Liceul Central ieşean, iar ca supliment efectua şi activitatea de arhivist la Arhivele Statului.

În 1844 marele boier Ştefan Vogoride, care sub domnia lui Scarlat Calimach (1812-1819) fusese numit prefect al Galaţiului, îl angajase pe profesorul Theodor Codrescu pentru a preda limba română fiului său, prinţul (beizadeaua) Nicolae. Împreună cu elevul său a plecat la Istanbul unde cei doi au stat până pe la jumătatea anului 1848. Înainte de a părăsi capitala Imperiului Otoman a reuşit să publice într-un ziar local, în limba turcă, cerinţele politice ale revoluţionarilor din Moldova, spre a le face cunoscute în mediul otoman.

Din toamna lui 1848 a fost reinstalat ca profesor la Academia Mihăileană pentru a preda istoria, iar din 1849, fără să fi renunţat la catedră, a mai fost implicat, ca jurist, în cadrul cabinetului diplomatic al domnitorului Grigore Alexandru Ghica (ultimul şef de stat al Moldovei separate, n.n.) în prima domnie a acestuia (1849-1853). A mai exercitat şi funcţia de cenzor al publicaţiilor din Moldova şi a deţinut direcţiunea Arhivelor Statului.

Încă din 1854, în asociere cu profesorul de filosofie şi limbi moderne de la şcoala ieşeană de pe lângă Biserica Trei Ierarhi - Gheorghe Săulescu (1798-1864), cu profesorul de ştiinţe naturale Teodor Stamati (?-?) şi cu scriitorul şi politicianul Dimitrie Gusti (1818-1887), a înfiinţat tipografia „Buciumul Român" cu ajutorul căreia a editat revistele „Buciumul Român" (1875) şi apoi „Zimbrul" (1878), la aceasta din urmă redactori fiind Theoror Codrescu, Dimitrie Gusti şi Vasile Alexandrescu Urechia.

Dacă la mişcarea revoluţionară din 1848 nu a luat parte, nefiind în Moldova, în schimb a devenit un aderent de seamă în favoarea înfăptuirii Unirii Principatelor, punând tipografia „Buciumul" la dispoziţia „partidei naţionale pro unioniste". Din acest considerent politic a ajuns pe o poziţie opusă fostului său învăţăcel, Nicolae Vogoride, care se opunea cu vehemenţă unirii Moldovei cu Ţara Românească.

S-a afirmat nu numai ca traducător, ci şi ca prozator şi chiar actor dramatic. Dar rezultatele cele mai notabile ca om de ştiinţă le-a obţinut în domeniul istoriei. De-a lungul anilor a reuşit să adune un număr de-a dreptul incredibil de mare de documente referitoare la trecutul românilor, constând din anaforale, firmane, havalele, hatişerifuri, hrisoave, urice (anafora = proclamaţie a domnitorului, sau raport scris de un boier din divanul domnesc, adresată şefului statului; firman = decret emis de sultan; havalea = ordin al Porţii Otomane adresat domnilor din ţările româneşti; hatişerif = decret pe care era aplica-tă pecetea sultanului pentru executarea neabătută; hrisov = act emis de cancelaria domnească; uric = act care atestă proprietatea asupra unei moşii, n.n.) ş.a. A valorificat ştiinţific aceste documente prin descifrarea textelor şi publicarea lor. Numărul era atât de mare încât au rezultat nu mai puţin de douăzeci şi şase de volume al căror titlu general era Uricariul.

Fiind o contribuţie greu de egalat în privinţa importanţei sale pentru cercetările istoriei noastre, volumele Uricariului au avut un rol hotărâtor în alegerea lui Theodor Codrescu ca membru corespondent al Academiei Române. Alegerea a avut loc în data de 2 aprilie 1886 sub preşedinţia lui Ion Ghika, în al doilea mandat al acestuia (1884-1887). Theodor Codrescu a fost singurul membru corespondent ales în acel an.

Mai este de menţionat încă un merit aparte al gazetarului originar din Iaşi, Theodor Codrescu, şi anume că datorită lui în ziarul ieşean „Buciumul Român" a fost tipărită în premieră opera poetică a lui Ioan Budai-Deleanu (c. 1760-1820), epopeea în versuri „Ţiganiada", lucrare plină de dinamism, cu un vocabular bogat şi expresiv.

S-a stins din viaţă în oraşul natal, în data de 23 martie, anul 1894, la etatea de şaptezeci şi cinci de ani.

ALEXANDRU CIHAC
1825-1887

Medicul de origine cehă Iacob Christian Stanislav Cihac s-a stabilit în anul 1825 la Iaşi, unde a început să practice chirurgia, având studiile medicale făcute la universitățile din Heidelberg şi Viena. Pentru bogata sa activitate medicală şi socială a fost ales în 1872 membru de onoare al Societății Academice Române, el fiind născut în orăşelul Aschaffenburg din landul german Bavaria. Fiul său Alexandru s-a născut însă la Iaşi, la o dată neprecizată de cercetători până în prezent, în luna septembrie 1925. Conform obiceiului vremii a fost şcolari-zat cu dascăli particulari, accentul punându-se pe învățarea limbilor greacă, franceză şi germană.

Deoarece îşi făcuse în Moldova o situație materială mai mult decât confortabilă, părintele său a avut posibilitatea să îl şcolarizeze pe Alexandru în afara principatului moldovean.

De foarte tânăr a plecat într-unul din landurile germane, foarte probabil în Bava-ria de unde era originar Iacob Cihac, ținut în care cu siguranță avea atât rubedenii cât şi buni cunoscuți. Este posibil să fi făcut studiile medii şi pe cele superioare la München sau Heidelberg - oraş în care studiase şi părintele său.

Nu a studiat medicina aşa cum era de aşteptat, ci s-a dedicat lingvisticii. În anul 1862, la etatea de treizeci şi şapte de ani, se stabilise definitiv în Germania, dar nu avem certitudinea că de la început a trăit în oraşul Mainz, reşedința landului Rhenania - Palatinat.

Ca filolog, aşa cum era logic să se întâmple deoarece se formase ca specialist în şcoala filologică germană, adoptase un spirit obiectiv de cercetare ştiințifică. Se specializase în studierea sistematică a aflării originii cuvintelor şi a filiațiilor acestora, ramură a filologiei denumită ETIMOLOGIE (de cei care se ocupă de astfel de căutări).

De personalitatea lui Alexandru Cihac, originar din Iaşi, este corelată fondarea etimologiei româneşti deşi, datorită împrejurărilor, actul constituirii acestei ştiințe a fost săvârşit la câteva mii de kilometri depărtare de spațiul geografic românesc. Lucrarea care i-a adus o recunoaştere de-a dreptul continentală a creației sale scriitoriceşti şi care a fost elaborată pe baze ştiințifice a fost primul dicționar exclusiv etimologic al limbii române intitulat: Dictionnaire d'etymologie daco-romane. Acesta a apărut în oraşul Frankfurt, situat pe valea fluviului Rhin, în landul Hessa, din partea sud-vestică a Germaniei actuale (în anul 1870). Cea de-a doua parte a acelui dicționar, Elementes slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais, se editase la „distanță" de nouă ani după apariția întâiului tom (în 1879).

Întâiul volum al dicționarului etimologic a intrat, am putea afirma, chiar de îndată după apariție, în atenția Societății Academice Române din Bucureşti, fiind apreciat ca un tom de o valoare ştiințifică remarcabilă. Era şi firesc să stârnească un interes aparte, ştiut fiiind că principalul obiectiv enunțat în statutele pe al căror temei se constituise în 1866 Societatea Literară Română (denumită în 1867 Academică, n.n.) era întocmirea dicționarului limbii române.

Ca urmare, în cadrul adunării generale a Societății Academice, ținută în data de 30

august 1872, au fost aleşi membrii de onoare ai Societății Academice: filologul Alexandru Cihac, medicul şi naturalistul Iacob Cristian Stanislau Cihac, precum şi farmacistul botanist Iosif Szabo. Toți trei au avut tangență cu oraşul Iaşi: Alexandru Cihac se născuse acolo, iar tatăl său Iacob C. S. Cihac şi transilvăneanul din localitatea Bogata de Mureş, Iosif Szabo, îşi practicau ocupațiile în fosta capitală a Moldovei. A fost un moment de-a dreptul unic în istoria academiei noastre naționale, fiind aleşi concomitent ca membri corespondenți trei ieşeni (unul prin naştere, doi prin „adopție"; de notat faptul că I. Szabo a rămas pentru totdeauna în Iaşi, decedând în această localitate în anul 1874, n.n.).

Cel de-al doilea volum al dicționarului etimologic semnat de Alexandru Cihac a fost apreciat chiar de către Institutul Franței (Ansamblu format din cinci academii: Academia Franceză, Academia de Inscripții şi Literatură, Academia de Ştiințe, Academia de Arte frumoase şi Academia de Ştiințe morale şi politice, n.n.) care a distins lucrarea cu premiul „Volney" (filosoful Constantin François de Casseboeuf, conte de Volney, n. 1757 - d. 1820, n.n.).

Chiar dacă, pe parcursul vremii, s-au constatat o serie de deficiențe ale Dicționa-rului, fiind supus criticilor de mai mulți lingvişti între care se afla şi Bogdan Petriceicu Haşdeu - observații care s-au dovedit justificate -, totuşi lucrarea lui Alexandru Cihac a fost prima introducere a obiectivismului în filologia română şi a fost bogată în idei suges-tive care au putut fi aplicate ulterior. Este necesar să precizăm că „defectele acestei opere" ne apar acum ca fiind inerente dacă se are în vedere timpul în care dicționarul s-a elaborat, precum şi vas-titatea acestei întreprinderi care literalmente „sparie gândul", vorba cronicarului.

Autorul nu a mai apucat să răspundă criticilor aduse, decedând în data de 20 iulie/10 august 1887, la doar şaizeci şi doi de ani. A fost înmormântat la Mainz, oraşul în care se sta-bilise definitiv în anul 1862.

ANTON NAUM
1829-1917

Anton Naum, fiu al unui negustor originar din Macedonia, stabilit în Iaşi, s-a născut în capitala Principatului Moldovei în data de 17 ianua-rie 1829. Băiatul Anton copilărise în oraşul de pe Bahlui, dar şi în mediul rural învecinat Iaşului, unde părintele său, într-o vreme, luase în arendă mari suprafeţe arabile, creându-şi o foarte îndestulătoare situaţie materială. Micul Anton începuse învăţătura „în casa pă-rintească" cu dascăli angajaţi de familie. După deprinderea scrierii, cititului şi iniţierea în limba franceză a urmat clasele şcolii primare la Iaşi, completate apoi la Academia Mihăileană timp de patru ani cât durau „cursurile" inferior şi cel superior.

Cu doi ani mai înainte de Unirea Principatelor Ţara Românească şi Moldova a mers să studieze în Franţa. În Paris a urmat şi absolvit Facultatea de Litere, după care a mai studiat şi la Collège de France, totalizând aproape un deceniu de şcolarizări universi-tare (nouă ani, n.n.)

Revine în oraşul natal, la anul 1865, fiind numit profesor „provizor" la Liceul Central, unde a predat istoria şi limba franceză.

Peste trei ani, în 1868, era numit revizor pentru şcolile din districtul Romanului, post pe care l-a părăsit, fiind destituit în anul 1870. După o contestare a motivelor desti-tuirii a revenit ca revizor pentru judeţele Botoşani, Iaşi, Neamţ şi Suceava.

Devenise membru al Societăţii Literare din Iaşi, a cărei existenţă a început în anul 1863 şi al cărei organ de presă era periodicul "Convorbiri Literare". Este de menţionat faptul că „Junimea" şi „Convorbirile literare" au creat cel mai mare şi mai valoros curent literar din cadrul mişcării noastre culturale. La „Convorbiri literare" au debutat şi s-au lansat scriitori care, fără acest periodic junimist ar fi fost posibil de a nu se fi putut afirma niciodată. Între aceştia figurează şi Anton Naum. El a debutat în 1872 (anul pri-mirii sale în societatea respectivă, n.n.) la „Convorbiri literare" cu un grupaj de traduceri din La Fontaine, Lamartine, Victor Hugo, Jean Reboul ş.a.

În 1875 a ajuns din nou profesor la Liceul central, însă nu peste multă vreme. În urma campaniei antijunimiste dusă de ministrul Christian Tell (1807-1884) a fost iarăşi destituit. De abia în anul 1879 a reuşit să revină în învăţământ ca profesor la Şcoala militară din Iaşi, la care a profesat ceva mai mult de zece ani.

Cariera didactică universitară din Iaşi o începuse în anul 1892 ca suplinitor la Catedra de Istoria literaturilor moderne (neolatine) pe durata absenţei profesorului titular Ştefan G. Vârgolici (1843-1897). Acest interimat a durat până în anul 1895.

A obţinut titularizarea la Universitatea din Iaşi în 1897, la Catedra de limbă franceză, predând cursuri până în anul 1908 când, la etatea de şaptezeci şi nouă de ani, s-a retras din învăţământ.

Pe când funcţionase ca profesor al şcolii pregătitoare a cadrelor militare, în data de

28 martie 1887 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, instituție a cărei președinție o deținea reputatul scriitor, economist şi om politic Ion Ghika (1816-1897).

După un „stagiu" de aproape şase ani în care a fost situat pe treapta academică a membrilor corespondenți, în ședința planului academic din 11 martie 1893, tot sub pre-ședința lui Ion Ghika, deținătorul celui de-al doilea mandat, i s-a acordat, în urma votului secret al membrilor titulari ai academiei, fotoliul de academician titular.

Opera sa, pe cât de cuprinzătoare pe atât de diversificată, impunea un cuvenit respect autorului şi ca urmare Secțiunea literară din care făcea parte a propus conducerii academice să îi acorde profesorului universitar, academician titular Anton Naum, onoa-rea de a prezenta în plen un discurs de recepție. În data de 2 aprilie 1894 a prezentat în şedință solemnă discursul intitulat Cuvânt de primire la Academia Română.

Cuvenitul răspuns din partea Academiei Române i-a fost dat de către Titu Maiorescu.

A activat în cadrul Secțiunii Literare, fiind ales preşedinte al secției în perioadele 1896-1898 şi 1909-1910.

A tradus pentru prima oară în limba română şi a apărut la Iaşi, în anul 1875, importanta creație a poetului francez Nicolas Boileau (1636-1711), Arta poetică, Paris, 1674, un veritabil îndreptar poetic în care susține primatul rațiunii şi al măsurii în artă, realismul psihologic, fixând „clasicisul" ca un ideal literar demn de urmat.

Tot ca traducător a reuşit performanța de a transpune în limba română primul cânt din poemul Mireille (Miréio) al poetului francez de expresie provensală Frédéric Mistral (1830-1914), laureat al premiului Nobel pentru literatură din anul 1904. Pentru această reuşită literară i s-a acordat înalta distincție „Pana de aur ornată cu briliante" în anul 1887, în cadrul Jocurilor florale de la Forcalquier (Provence).

Ca poet liric s-a situat pe ideatica meditativă ai căror inițiatori au fost în poezia română Alexandru Beldiman (1760-1826, Iaşi), Barbu Paris Mumuleanu (1794-1836) şi ieşeanul Vasile Pogor (1833-1906).

Îi sunt foarte reuşite creațiile poetice în care natura este descrisă în momentele ei de liniște fortifiantă şi maiestuoasă, cu accentuate note bucolice. Dar a abordat şi registre satirice în poemul Povestea vulpei, în care este vizibilă influența din Istoria ieroglifică a lui Dimitrie Cantemir.

A încetat din viață la etatea de optzeci şi opt de ani, în 28 august, anul 1917, la Mărăşeşti, şi a fost înmormântat la Cândeşti, în județul Neamț.

GRIGORE COBĂLCESCU
1831-1892

S-a născut la Iaşi în data de 22 septembrie, anul 1831. Încă din clasele primare dascălii săi au sesizat la el aptitudini pentru fizică şi ştiinţele naturale. A continuat învăţătura în oraşul natal până la treapta superioară a Academiei Mihăilene. Însă când această instituţie s-a desfiinţat devenind o şcoală cu limba de predare franceza, tânărul Grigore Cobălcescu şi-a dat în particular examenele în urma cărora avea posibilitatea să urmeze studii universitare în afara Moldovei (având diplomă de bacalaureat).

Şi-a înfiinţat un laborator în care efectua o serie de experienţe, ceea ce i-a adus în Iaşi o notă de celebritate locală. Deja la etatea de numai optsprezece ani i se încredinţa postul de profesor provizoriu pentru materiile fizică şi ştiinţele naturale la liceul ieşean. A predat la respectiva şcoală de nivel mediu timp de trei ani după care, datorită unor di-vergenţe avute cu inspectorul general al şcolilor, a ieşit din rândul cadrelor didactice.

A continuat să efectueze în propriul laborator experienţe de fizică şi chimie, studiind ca autodidact diverse lucrări de specialitate, ceea ce a făcut să crească şi mai mult prestanţa sa ca om de ştiinţă.

Fiind rechemat în învăţământ şi ridicat la treapta de profesor definitiv, a acceptat să predea din nou la acelaşi liceu ieşean materiile mai susmenţionate.

Foarte curând consiliul şcolar l-a propus pentru a fi beneficiar al unei burse din partea statului român pe durata a trei ani, pentru a studia în vederea perfecţionării în ştiinţele naturale. A urmat în Paris, la Universitatea Sorbonne, cursuri speciale de geologie şi de mineralogie, obţinând diploma de licenţă (în 1861).

Din 1863 a debutat în învăţământul superior, la Universitatea din Iaşi, fiind numit profesor pentru materiile geologie, mineralogie şi paleontologie. În această cetate a ştiin-ţei româneşti care era Iaşul secolului al XIX-lea şi-a desfăşurat vreme de 30 de ani cerce-tările şi activitatea de la catedră.

La solicitarea expresă a direcţiunii Şcolii militare din Iaşi predase viitorilor ofiţeri ai armatei române materiile geografia patriei şi noţiuni de ştiinţe naturale.

În cadrul Şcolii Normale Superioare, aparţinătoare de universitate, a iniţiat şi inaugurat primul curs de paleontologie, ramură ştiinţifică nouă în cadrul învăţământului din România.

Este important de ştiut faptul că principalele sale cercetări de paleontologie şi mineralogie care i-au adus consacrarea în lumea ştiinţei, au fost efectuate în spaţiul ie-şean. Obiectivul geologic studiat a fost formaţiunea calcaroasă a dealului Răpidea. Savan-tul ieşean reuşise pentru întâia oară să determine situarea în timp a formării dealului respectiv. În această perioadă denumită de specialişti miocen s-au format contururile actua-le ale continentelor, precum şi lanţurile muntoase de pe planeta noastră (miocen = perioadă a erei terţiare situată între oligocen şi pliocen, n.n.).

A fost întâiul om de ştiinţă român care a reuşit să identifice o serie de fosile ale unor

vieţuitoare care au existat cu mult înainte de apariţia omului. Totodată, este în afa-ra oricărui dubiu faptul că Grigore Cobălcescu a fost cel dintâi şi în privinţa aşezării geologice româneşti pe baze riguros ştiinţifice, reuşind ca în 1862 să publice întâia lucrare românească de geologie, Calcariul de la Răpidea, în al cărei conţinut a cuprins atât date paleontologice cât şi consideraţiuni paleoecologice.

A efectuat cercetări geologice şi în perimetrul judeţului Buzău, precum şi în partea de miazăzi a provinciei Muntenia. Cu acele prilejuri, pe lângă observaţiile de geologie, a mai identificat şi descris o seamă de moluşte fosile dintre care unele au intrat sub numele său în repertoriile ştiinţifice de specialitate.

Pe baza respectivelor investigaţii a elaborat prima monografie geologică şi paleontologică scrisă în limba română de către un autor român: Studii geologice asupra unor tărâmuri terţiare din unele părţi ale României privitoare la depozitele paleogene şi mai ales policene din Carpaţi şi Subcarpaţi, carte apărută în anul 1883.

După doi ani de la apariţia acestei cărţi de o extrem de mare valoare ştiinţifică şi de elevată semnificaţie naţională, în data de 18 martie 1885, la etatea marilor împliniri (cincizeci şi patru de ani, n.n.), Grigore Cobălcescu a fost ales membru corespondent al Academiei Române sub preşedinţia lui Ion Ghika (1816-1896).

Evoluţia sa pe treptele ierarhice ale academiei fusese de-a dreptul fulminantă de-oarece în luna martie din anul următor (1886), la numai un an şi unsprezece zile de la accederea lui în rândul academicienilor, dobândea şi calitatea de membru titular.

Este demn de menţionat faptul că din anul 1882 nu a mai fost titularizat nici un alt membru corespondent, iar în acel an doar Grigore Cobălcescu devenise deţinător al unui fotoliu academic de titular în Aula nemuritorilor. Ni se pare de prisos completarea că adunarea generală din 29 martie 1886 fusese convocată mai cu seamă pentru a-l „titula-riza" pe savantul geologc şi paleontolog de la Universitatea din Iaşi.

Însă „surprizele academice" nu se încheiaseră fiindcă în anul următor prezidiul înaltei instituţii naţionale de ştiinţă şi cultură i-a acordat şi suprema onoare de a rosti în plenul academiei discursul de recepţie. Răspunsul său a fost pe măsura dimensiunii invitaţiei, propunând să i se permită să vorbească Despre originea şi modul de zacere a petroleului în general şi în particular în Carpaţi. Cât despre noutatea ştiinţifică a subiectului ales ni se pare caduc orice comentariu al nostru.

A fost cel de-al paisprezecelea discurs de recepţie dintr-o perioadă de optsprezece ani de la prima manifestare de acest gen care a avut loc în 14 septembrie 1869. Răspunsul i l-a dat academicianul botanist Dimitrie Brândză (1846-1895).

S-a stins din viaţă prematur pentru un savant, la doar şaizeci şi unu de ani - în-trerupând o activitate pedagogică şi de cercetare de excepţie care mai putea continua -, trecând în eternitate în data de 21 mai 1892, în Iaşul său natal.

NECULAI CULIANU
1832-1915

Referitor la data naşterii lui Neculai Culianu există în literatura biogra-fică a oamenilor de seamă, două variante. În Enciclopedia României, apărută în 1940 (autor Lucian Predescu), figurează anul 1834, ziua de 28 august, iar în Membrii Academiei Române. Dicţionar, Bucureşti, 2003 (autoare Dr. Dorina N. Rusu) se precizează că acesta venise pe lume în 29 august 1832. Şcolarizat în oraşul natal, iniţial în „clasele mici" la şcoala de la Trei Ierarhi, iar mai apoi la Academia Mihăileană,
a excelat pe toată durata studiilor la materia „comptul cu cifre" aşa cum era denumită pe atunci matematica.

Pentru modul extraordinar de rapid în care putea să rezolve probleme matematice de o foarte mare dificultate a ajuns să fie încă de tânăr foarte apreciat de profesorii săi. Astfel, în anul 1855 o parte din dascălii pe care i-a avut au solicitat ca Ministerul Culturii din „Prinţipatul Moldovei" să îi acorde o bursă pentru continuarea în străinătate a stu-diilor universitare. Stipen-diul (bursa, n.n.) i-a fost atribuit în anul 1855, urmând să mear-gă pentru studii de specializare în Franţa. În anul 1860, la Paris, a reuşit să promoveze examenul de licenţă în matematici la renumita universitate Sorbonne. Tot în capitala Franţei a mai efectuat studii de astronomie practică putând fi considerat un veritabil popularizator al cunoştinţelor astronomice în ţara noastră.

Revenit în ţară i s-a acordat un post de profesor provizor la catedra de matematică a Universităţii Iaşi, în cadrul căreia în anul 1864 era avansat profesor titular de calcul diferenţial şi integral.

Multiplele sale cunoştinţe îl recomandau pentru conducerea catedrei de astronomie şi geodezie a universităţii ieşene, punând aceste materii pe un făgaş cu adevărat ştiinţific.

În mai multe mandate a fost ales decan al Facultăţii de Matematică, iar începând din anul 1880 a devenit Rectorul universităţii ieşene. A luat parte activă la viaţa culturală din urbea sa natală consimţind să devină membru al societăţii literare „Junimea". A făcut parte din primul grup admis la mai puţin de un an de la fondarea acesteia în toamna lui 1863. A fost primul pe lista noilor membri din anul 1864, fiind urmat de Gheorghe Racoviţă, Nicolae Mandrea, Nicolae Burghelea, Nicolae Skelitti şi Nicolae Nicoleanu.

În calitatea sa de „junimist" a participat la aşa-numitele prelecţiuni populare, adu-nări publice în care conferenţiari de o înaltă ţinută intelectuală popularizau în mase subiecte de istorie naţională, de artă, de literatură şi, nu în ultimul rând, de noi cuceriri ale ştiinţei, Neculai Culianu fiind specializat în răspândirea cunoştinţelor de astronomie.

Cu începere din 1866 (anul fondării Academiei Române) conducerea Junimei a hotărât să editeze gazete în ale căror pagini contribuiau, prin articolele publicate, la progresul cul-turii naţionale. Lui Neculai Culianu i s-a încredinţat funcţia de redactor al ziarului „Vocea naţională", care apăruse la Iaşi, câte două numere săptămânal, începând din 5 aprilie şi până în 11 mai al anului de fondare (au apărut în total opt numere, n.n.).

Deşi a fost scurtă perioada în care a fost redactor la ziarul junimist, aceasta l-a marcat pentru viitor. În temeiul acelui experiment gazetăresc, peste ani s-a erijat în frun-tea unui mănunchi de intelectuali, fondând împreună cu aceştia, la Iaşi, revista „Recreaţii ştiinţifice" (care a apărut începând din 15 ianuarie 1883 până în decembrie 1888, un număr lunar, n.n.). Acest periodic avea ca obiectiv principal răspândirea în rândul şcola-rilor a cunoştinţelor de matematică.

Ca profesor universitar s-a confruntat chiar de la început de carieră cu o acută lipsă de manuale şi cursuri necesare studenţilor. Din acest considerent major şi-a dedicat o mare parte din timp elaborării unor astfel de instrumente didactice. Un adevărat program reformator al învăţământului din Iaşi a fost lucrarea realizată în colaborare cu Titu Maiorescu, Raporturi despre starea şcoalelor publice din Iaşi, apărută în anul 1868. Peste doi ani, în 1870, a publicat volumul Lecţiuni de calculă diferenţială şi integrală. Lucrarea respectivă a avut meritul de a fi pentru învăţământul din ţara noastră cel dintâi curs de analiză matematică scris în limba română, dovedind că şi în româneşte era posibil să fie elaborate materiale de studiu având un înalt grad de dificultate ştiinţifică.

O importanţă aparte a avut pentru învăţământul liceal (clasele superioare) manua-lul Curs elementar de algebră, pe care profesorul Neculai Culianu îl elaborase şi îl tipărise în anul 1872. Conţinutul cărţii era atât de riguros conceput încât utilizarea lui în procesul de învăţământ nu s-a putut perima în scurtă vreme, astfel încât s-a ajuns la nu mai puţin de cinci reeditări consecutive, fapt destul de rar în cazul manualelor şcolare (frecvent se efectuau două-trei ediţii, după care se proceda la scrierea altui manual, n.n.). Au mai urmat un manual de Aplicaţiuni geometrice (1874) şi un Curs elementar de trigonometrie plană şi sferică (1875), ambele deosebit de necesare învăţământului liceal.

Se poate afirma, aşadar, că prin profesorul matematician Neculai Culianu oraşul Iaşi al acelui timp devenise un centru al elaborărilor de manuale de matematică necesare şcolilor secundare din întreaga Românie.

La 1 aprilie 1889, pe când preşedinte al Academiei Române era Mihail Kogălniceanu (ales în 28 martie 1887), au fost aleşi trei membri corespondenţi, între care se afla şi Neculai Culianu [ceilalţi erau Petru Broşteanu (1838 - 1920) şi George Ionescu-Gion (1857 - 1904) - pe numele real Gheorghe Ionescu].

A doua sa latură ştiinţifică, astronomia, este şi ea marcată tot prin cărţi destinate învăţământului şi anume un Curs de cosmografie (1893), reeditat în 1902 şi Curs de cos-mografie pentru usul şcoalelor secundare (1895). Şi acestea se înscriu ca premiere în preda-rea astronomiei în şcolile din ţara noastră.

A fost şi un susţinător al lui Nicolae Iorga în înfiinţarea la Bucureşti, în anul 1891, a asociaţiei „Liga pentru Unitatea Culturală a Românilor", cunoscută ulterior sub denumi-rea de „Liga Culturală". Aceasta a avut secţiuni în toate judeţele. În Iaşi preşedinţia a fost asigurată de membrul corespondent al Academiei Române, Neculai Culianu.

A fost membru al Senatului României în cadrul căruia, în perioada 1892-1896, deţinuse funcţia de vicepreşedinte. În senat a sprijinit demersurile politice în favoarea viitoarei înfăptuiri a Unirii tuturor provinciilor româneşti cu patria mamă. Nu a mai avut însă şansa de a vedea această mare înfăptuire naţională deoarece în data de 28 noiembrie 1915, la Iaşi, a încetat din viaţă, la etatea de optzeci şi trei de ani.

THEODOR ROSETTI
1837-1923

Marea familie a Rosetteştilor, care a jucat un rol foarte important în istoria principatelor române din secolul al XIX-lea, era origina-ră din Constantinopol. Se cunoaşte că în secolul al XVII-lea se stabilise în Iaşi Constantin Roset, cel care îl sprijinise pe Eustratie Dabija Vodă (domnitor în perioada 1661-1665) în obținerea dom-niei în Moldova. Drept recompensă pentru ajutorul dat, Dabija Vodă l-a instalat în rândul boierimii de la curte investindu-l cupar (paharnic, n.n.).

Pe parcursul anilor descendenții cuparului s-au românizat şi s-au divizat în câteva ramuri înrudite, individualizate după denumirile moşiilor pe care le posedau. Nu au rămas doar în Moldova, ci s-au stabilit şi în Țara Românească.

Theodor Rosetti s-a născut la Iaşi în data de 4 mai, anul 1837. Pregătirea primară şcolară o face „în casa familială" cu dascăli „nemți", accentul educațional punându-se pe însuşirea câtorva limbi străine, mai cu seamă franceza, germana, latina şi greaca.

A continuat să studieze în Lemberg (actualmente Lvov, în Ucraina) şi la Viena. În capitala imperiului hasbsburgic a obținut testimonul (echivalentul bacalaureatului, n.n.) prin care avea posibilitatea să urmeze cursuri universitare.

Deşi şi-a început studenția la Universitatea din Viena în cadrul căreia a urmat Facultatea de Economie politică şi finanțe, a mai mers şi în Franța spre a studia la Paris, dreptul. Fiind şi licențiat în ştiințele juridice, după revenirea în Moldova a obținut funcția de comis (funcționar de rangul al doilea) începând din data de 16 septembrie 1855. După un stagiu de cinci ani a trecut la Curtea de Apel din Iaşi în anii 1861-1863. A părăsit Iaşiul instalându-se la Vaslui, unde deține pentru doi ani funcția de prefect al județului.

Pentru o scurtă perioadă, din 9 martie până în 23 mai 1864, a predat economia politică la Universitatea Iaşi.

A intrat şi în parlamentul României în calitate de deputat de Dorohoi, făcând parte din membrii adunării constituante.

În 1866, anul înființării academiei noastre naționale, era ales preşedinte al Consiliu-lui județului Vaslui, post pe care îl deține până în 1868.

S-a înscris în baroul de avocați din Vaslui, după care în 4 februarie 1869 era ales preşedinte al Tribunalului Vaslui.

Din 1871 a părăsit tribunalul vasluian, fiind numit comisar al guvernului român la Berlin pentru rezolvarea diferendumului româno-german privind concesia C.F.R., în data de 20 ianuarie. După încetarea acelei misiuni a rămas tot în capitala Germaniei, având noua funcție de agent diplomatic. A părăsit Berlinul în 24 decembrie 1873 pentru a fi în Bucureşti în calitate de membru la Curtea de Casație.

În perioada 7 ianuarie 1875 - 30 martie 1876 a fost pus în fruntea Ministerului Lucrărilor

Publice, post din care a demisionat.

După ce se fondase, la 15 martie 1876, ziarul bucureştean „Timpul", organ al partidului Conservator, Theodor Rosetti a făcut parte din comitetul de redacţie în cadrul căreia mai erau Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Ioan Slavici ş.a.

A mai ocupat şi alte posturi importante ca de exemplu preşedinte al Curţii de Casaţie, prim-ministru la Ministerul de Interne, prim-ministru fără portofoliu, ministru de justiţie, ministru interimar la Culte şi Guvernator al Băncii Naţionale (1891-1895).

Tot în anul 1891, în data de 26 martie, la etatea de cincizeci şi patru de ani, a fost ales membru de onoare al Academiei Române. Era cel de-al doilea academician membru de onoare originar din oraşul Iaşi, alegere efectuată după nouăsprezece ani de la data acordării aceluiaşi titlu academic lui Alexandru Cihac (anul 1872).

Theodor Rosetti a fost singurul membru de onoare ales în 1891. De altfel, în acel an nu au fost decât trei persoane admise în Academia Română: în 26 martie Th. Rosetti, iar în 30 martie Iosif Vulcan - membru titular (membru corespondent din anul 1879) şi Theodor Dimitrie Speranţia - membru corespondent. Preşedinte al academiei era generalul matematician şi istoric Ştefan Fălcoianu (1835-1905).

Şi după primirea titulaturii de membru de onoare al Academiei Române Theodor Rosetti a continuat să evolueze ca politician, fiind o vreme director al Băncii Agricole, membru al Curţii Permanente de Arbitraj de la Haga, ministru al finanţelor, Preşedinte al Senatului României etc.

Fiind o personalitate influentă Th. Rosetti a avut prilejul de a ajuta o serie de tineri să îşi continue studiile universitare în străinătate, obţinând burse din partea statului pentru aceştia. În calitatea sa de agent diplomatic acreditat la Berlin îl ajutase chiar şi pe Mihai Eminescu, pe atunci poet în devenire, angajându-l ca funcţionar la legaţia română din capitala Prusiei.

Îl aflăm pe Theodor Rosetti făcând parte dintre principalii iniţiatori şi fondatori ai Societăţii Literare „Junimea" (el fiind cel care „a găsit" această denumire, n.n.), alături de Titu Maiorescu, Petre Carp, Vasile Pogor şi Iacob Negruzzi. A susţinut prin viu grai şi în scrieri ideologia pe care o prezentase în cele trei eseuri elaborate şi publicate în revista „purtătoare de cuvânt" a societăţii „Junimea", Convorbiri Literare: Despre direcţiunea progresului nostru (1874), Mişcarea socială la noi (1885) şi Scepticismul la noi (1892). În tot acel interval redactorul-şef era bunul său amic Iacob Negruzzi, personaj care a finanţat din propriul buget apariţia periodicului literar ieşean.

A mai fost prezent în paginile „Convorbirilor" cu materiale ca O scrisoare (1906) şi Amintiri din timpul Unirii (1909).

La „mesele literare" ale „Junimii" a prezentat în dese rânduri „cuvântări" pe diverse teme de literatură, care au rămas însă nepublicate (cu foarte rare excepţii) până în prezent.

De asemenea, nici activitatea lui Theodor Rosetti la Academia Română nu a avut parte de vreo cercetare, nici măcar de ordin general.

S-a stins din viaţă la Bucureşti, în data de 17 iulie 1923, la venerabila vârstă de optzeci şi şase de ani.

Iacob Negruzzi a publicat un necrolog în „Convorbiri Literare", nr. LV/1923.

ALEXANDRU SUȚU
1837-1919

Familia nobiliară Sutzu era originară din Istanbul şi a venit în principatele dunărene române în secolul al XVIII-lea. Cel mai vechi reprezentant al sutzuleştilor, atestat de documentele vremii, a fost Draco Sutzu. Inițial, acesta era capuchehaie (reprezentantul domnului român la Înalta Poar-tă Otomană, în limbaj diplomatic actual - ambasador, n.n.), iar după în-cheierea mandatului, logofăt (cancelar al domnitorului, executor al hri-soavelor domneşti pe care le semna şi el alături de domn).

Trei reprezentanți ai acestei familii au deținut în mai multe perioade scaunul dom-nesc în Moldova şi în Țara Românească: Mihai, Alexandru şi Mihail.

Descendentul acestora din a doua parte a secolului al XIX-lea, Alexandru Suțu, născut în Iaşi în data de 30 martie 1837, încă se mai bucura de favorurile pe care i le ofe-rea originea sa boierească „de frunte", tatăl său fiind fiul marelui dragoman (translatorul oficial al domnitorului) George Sutzu. El însuşi era mare vornic (echivalentul Ministrului Justiției). Pregătirea şcolară o efectuase, de la clasele primare până la bacalaureat, „în casă" cu dascăli străini angajați de familie, iar mai apoi în pensioane particulare.

A urmat Facultatea de Medicină din Atena, începând din anul 1856 până în 1862, obținând titlul de doctor un an mai târziu. La Paris a urmat tot Facultatea de Medicină timp de alți doi ani, după care, în 1865 a susținut teza de doctorat ce îi fusese publicată la imprimeria facultății (Considérations sur la dysepsie essentielle).

În octombrie 1865 se afla în România şi obținea dreptul de liberă practică medi-că publicat în „Monitorul medical" din 4 noiembrie 1865, pagina 260.

Cu pregătirea sa superioară atestată de diploma dobândită la Paris a avut parte de o evoluție pe scara profesională pe cât de rapidă pe atât de plină de succese.

Fiind specializat în psihiatrie a fost numit medic secundar la spitalul de boli nervoa-se de la Mărcuța, din vecinătatea Bucureştiului, în luna martie 1866. Apoi, în august 1867, era avansat medic primar. În scurtă vreme a fost numit director al spitalului, iar în cadrul Societății Medicale Ştiințifice a fost ales secretar al acesteia.

A mai contribuit şi la dezvoltarea presei medicale româneşti, fondând în anul 1867 „Gazetta spitalelor", periodic care a apărut la Bucureşti de două ori pe lună, începând din data de 8 octombrie până în aprilie 1869. De notat că doctorul Alexandru Suțu şi-a asumat şi atribuțiile de redactor.

În perioada 1870-1879 Alexandru Suțu, în colaborare cu renumiții medici Ioan Vasile Vlădescu (1842 - 1883) - profesor de oftalmologie la Facultatea de Medicină, Grigore Romniceanu (1845 - 1915) - profesor de patologie chirurgicală şi cu Dimitrescu - Severeanu (1840-1930) - profesor de medicină topografică şi medicină operatoare, a editat „Gazetta Medico-Chirurgicală a Spitaleloru". În acest colectiv redacțional rolul de prim-redactor îi revenea doctorului Alexandru Suțu. Număr de număr în acest periodic i-au apărut o serie de

articole ce se caracterizează prin elevata lor ţinută ştiinţifică de specialitate, dar şi prin eleganţa stilistică care îi fac cinste şi îl situează la nivelul savanţilor în medicină ai vremii sale din Franţa, Austria sau Germania.

Fondator al psihiatriei moderne în România, Alexandru Suţu a rămas în istoria medicinei româneşti ca fiind şi autorul primului tratat românesc de psihiatrie medico-legală, monografia Alienatulu în faça societăţii şi a sciinţei, Bucuresci, 1877, Noua typografie a laboratorilor români. Respectivul tratat, prin conţinutul său teoretic, concepţia unitară, problematica abordată, ilustrarea cazuistică şi claritatea expunerii, era nu doar o carte pur ştiinţifică, ci şi o lucrare elaborată în spirit profund umanist şi în acord cu progresul teoretic şi practic al psihiatriei pe plan mondial.

Este admirabil efortul său continuu de încercare a transformării spitalului de boli nervoase pe care îl avea sub direcţiunea sa, dintr-un loc de izolare şi de reţinere forţată, într-o instituţie medicală modernă. Pentru tratarea unor anumite cazuri a înfiinţat în anul 1877 întâiul sanatoriu privat, denumit Institutul „Caritatea", care era situat în cartierul bucureştean Mântuleasa. Tot el a predat studenţilor din anul V ai Şcolii Naţionale de Medicină (precursoare a Facultăţii de Medicină din Bucureşti, n.n.) primul curs specializat de patologie şi clinică psihiatrică din ţara noastră (intitulat Clinica boalelor mentale, n.n.).

După o practicare a medicinei psihiatrice pe durata a trei decenii, la etatea de şaizeci de ani, lui Alexandru Suţu i s-a acordat gradul didactic universitar de profesor titular al primei catedre de psihiatrie de la o facultate românească de medicină.

Sub directa sa coordonare catedra de psihiatrie a Facultăţii de Medicină din Bucu-reşti a devenit în scurtă vreme atât de renumită din punct de vedere ştiinţific modernist încât a fost considerată pe drept cuvânt o adevărată Mecca a neurologilor, nu numai a celor români, ci şi străini.

Franţa, care îl considerase un medic format la şcoala medicală pariziană, îi acorda-se titlul de membru al prestigioase Societăţi franceze de psihiatrie, de membru asociat al Societăţii de medicină psihiatrică din Paris, precum şi calitatea de colaborator la periodicul parizian „Analele Medico-Psihologice".

Desfăşurând o foarte intensă activitate de cercetare ştiinţifică a elaborat, pe baza unor experimentări proprii, un considerabil număr de cărţi şi studii privind clasificarea psihozelor, simptomatologia psihiatrică, localizările cerebrale, mania epileptică ş.a.

Pentru a ilustra înaltul său umanism în dificila sa profesiune, menţionăm aici doar un singur titlu de lucrare (cele mai numeroase au un grad înalt de strictă specialitate, fapt pentru care considerăm că nu este cazul a le enumera în această lucrare destinată unui cerc foarte diversificat de cititori, n.n.): Imbecilitatea din punct de vedere penal (condamnaţiuni multiple la un imbecil epileptic: erori judiciare), Bucureşti, 1905. Din păcate, valoroasele sa-le studii, peste optzeci la număr, apărute în ţară şi în Europa, constituind o operă a cărei însemnătate ştiinţifică este încă viabilă, nu au fost încă cuprinse într-un volum.

Aureolat de merite aparte atât ca om de ştiinţă, dar şi ca medic de înalt profesionalism şi spirit umanist, în data de 11/23 aprilie 1888 savantul Doctor Alexandru Suţu era ales (la etatea de cincizeci şi unu de ani) membru corespondent al Academiei Române, în cadrul Secţiunii Ştiinţifice.

La optzeci şi doi de ani s-a stins din viaţă la Bucureşti, în data de 22 septembrie, fiind înmormântat la cimitirul „Şerban Vodă" (Bellu) din capitală.

DIMITRIE STURDZA-SCHEIANU
1839-1920

Familia aristocratică din Moldova, Sturdza, este atestată documentar încă de pe timpul lui Alexandru cel Bun (1400-1432). Baliță Sturdza făcuse parte din marea boierime de la curtea voievodală. Urmaşi ai acestuia au deținut funcții importante (pârcălab de Hotin, hatman, mare vornic, ma-re vistiernic, mare spătar, mare paharnic etc.) implicându-se pe toată durata Evului Mediu într-o serie de acțiuni politico-militare de o deosebi-tă importanță în frământata istorie a Moldovei. Reprezentanți ai acestei spițe boiereşti, ca de pildă Ioan Sandu Sturdza şi Mihai Sturdza (1834-1849), au ajuns chiar în fruntea țării (1822-1828).

Dimitrie C. Sturdza-Scheianu s-a născut la Iaşi în data de 19 mai, anul 1839. A fost şcolarizat cu dascăli străini angajați în mod special de părinții băiatului. În primul rând o astfel de pregătire şcolară particulară punea bază pe însuşirea mai multor limbi străine precum franceza, germana, latina, elina şi evident slavona care era şi limba de cult a or-todoxismului din principatele române.

Din nefericire, după cât se pare, dintre toți membrii familiei Sturdza care au trăit în secolul al XIX-lea, despre Dimitrie C. Sturdza-Scheianu au rămas cele mai puține date biografice. Este chiar surprinzător faptul că nici măcar Lucian Predescu (autorul En-ciclopediei României, Bucureşti, 1940, lucrare de proporții ample având „voci" extrem de cuprinzătoare şi bogate în detalii de tot felul) nu consemnează despre Dimitrie C. Sturdza- Scheianu decât foarte laconic: „membru o. la Acad. Rom. (16 apr. 1907; † 6 februarie 1920. A dăruit manuscrise de preț Acad. Rom." Mai mult decât în unele dicționare en-ciclopedice unde nu figurează sub nici o formă, deşi a fost membru al Academiei Române.

Nu se precizează unde a efectuat pregătirile şcolare preuniversitare, dar ținând cont de participarea sa la activitatea politică (a fost membru al Partidului Conservator în cadrul căruia a ridicat adesea în parlament situația țărănimii) e de presupus că avea la bază atât studii de agricultură cât şi de drept pe care, deocamdată, nu ştim unde le-a e-fectuat. A fost un politician preocupat îndeosebi de emanciparea clăcaşilor, iar în lucrarea Acte şi legiuiri privitoare la chestiunea țărănească, Bucureşti, 1907, propunea ca factor de însănătoşire a agriculturii româneşti constituirea unor mici proprietăți capabile să aducă în circuitul productiv şi terenuri care, la data respectivă, erau considerate „sterpe".

În persoana sa omul politic era dublat de un cărturar de excepție care a înțeles că odată cu trecerea țării de la o existență multiseculară de factură rustică la o perioadă de modernizare, o serie de bunuri culturale şi spirituale erau serios amenințate cu dispari-ția, mai ales o seamă de tipărituri cu litere ale alfabetului chirilic. Astfel, Dimitrie Sturdza- Scheianu a achiziționat, din venituri proprii, „cărți vechi" de la diverşi deținători, reuşind ca în decursul anilor să creeze o „colecție de carte" de-a dreptul impresionantă, nu numai ca număr de exemplare, ci şi prin raritatea cărților pe care le salvase pentru cultura românească.

Dăruind Academiei Române întreaga sa bibliotecă, gest nu numai de mare noblețe spirituală, ci şi de o exemplară conduită a unui adevărat om de înaltă cultură, în data de 16 aprilie 1907 a fost ales membru de onoare, fiind al treilea originar din Iaşi căruia i s-a făcut o atare cinstire.

A efectuat şi activitate de cercetare şi de editare a documentelor de arhivă, lucrând în colaborare cu istoricul Dimitrie Sturdza-Miclăuşanu (1833-1914) şi cu eruditul mitropolit al Ungro-Vlahiei, Ghenadie Petrescu (care a păstorit în perioada 1893-1896), la scoaterea celor unsprezece volume - editate între anii 1888-1909 - ale colecției Acte şi documente relative la istoria renascerei României. Este de prisos, credem, de a mai comenta aici şi acum însemnătatea istorică a câtorva mii de documente care compun acel veritabil corpus de informații de primă mână „relative" (referitoare, n.n.) la epoca modernă a țării noastre.

Nu a fost străin nici de efortul de publicare a documentelor descoperite de către Eudoxiu Hurmuzachi (1812-1874) în arhive din Viena, Pesta şi Lemberg, documente pe care cel ce le-a aflat şi copiat nu a mai avut răgazul necesar de a le încredința tiparului. Dimitrie C. Sturdza-Scheianu a contribuit, în 1891, la editarea volumului al IV-lea, partea întâi, din Documente privitoare la istoria românilor. Seria Hurmuzaki. Această activitate a fost deosebit de dificilă deoarece cele circa şase mii de documente colecționate de baronul Doxachi (aşa i se spunea de către cunoscuții apropiați lui E. Hurmuzachi) erau elaborate în mai multe limbi, iar lecturarea şi clasificarea acestora necesita o cultură lingvistică de-a dreptul enciclopedică, pe care însă eruditul ieşean Dimitrie Sturdza o poseda cu prisosință. Ampla sa bibliotecă formată din exemplare de mare raritate stă mărturie în acest sens.

În cadrul grupării politice a „conservatorilor" a crezut că va putea contribui la îndreptarea unor disfuncționalități din evoluția societății româneşti, mai ales a celor din mediul rural. A acceptat ca în guvernul al cărui preşedinte a fost Lascăr Catargiu să dețină portofoliul Ministerului de Justiție începând cu data de 27 noiembrie 1891. Deşi acel guvern a fost la cârma țării până în data de 3 octombrie 1895, din cauza maşinațiuni-lor politice de conjunctură care îi cereau să se abată de la programul pe care şi-a propus să îl pună în aplicare, Dimitrie Sturdza-Scheianu s-a retras din guvern în data de 17 decembrie a anului investirii sale la „interne", locul său fiind ocupat până la finalul man-datului de Alexandru Marghiloman. Apoi, până în 1895 a deținut direcțiunea Băncii Agri-cole, funcție din care a încercat să contribuie la redresarea economică a țărănimii. Ne-fiind susținut în ideologia sa reformatoare de către conducerea Partidului Conservator, a considerat că a mai activa în această grupare politică ar fi o inutilitate. Ca urmare, în anul 1897 a demisionat.

La anul 1918, având vârsta de şaptezeci şi nouă de ani şi sănătatea şubrezită, nu a mai fost implicat în realizarea actului Marii Uniri. De altfel, peste un an şi două luni a încetat din viață la Bucureşti, în data calendaristică de 6 februarie 1920.

TEODOR BURADA
(1839-1923)

Tudurache Burada, născut în anul 1800 la Odobeşti, ajuns în divanul domnesc al Moldovei, era înzestrat cu un pronunțat auz muzical. De timpuriu a învățat să cânte la mai multe instrumente. A fost cel dintâi profesor de piano şi chitară atât din Iaşi, cât şi din țară. În 1829 a elabo-rat primul manual de muzică cultă: Gramatica românească de note pentru fondamentul chitarei, compusă după cea evropenească de Teodor Burada, sluger, anul 1829. Eşi.

Căsătorit cu Maria, fiică a serdarului Chiriac Isăcescu, vornicul Tudurache Burada a ajuns să fie tatăl mai multor copii, între care trei băieți: Gheorghe (n. în anul 1831), Teodor şi Mihail (n. în anul 1843).

Băiatul mijlociu, în ordinea naşterii, botezat cu prenumele părintelui său, venise pe lume în Iaşi, în data de 3 octombrie 1839.

De începutul educației fiecăruia dintre copii se ocupase mama acestora, femeie instruită, care a deschis în capitala Moldovei „cel dintâi pension de nobile demoazele pentru fiicele de boieri, unde se învăța franceza, greaca şi muzica". Apoi, micul Teodor a devenit elev „în casă", avându-i ca institutori angajați de vornicul Tudurache pe Vasile Alexandrescu Urechia (1834-1901) şi Grigore Cobălcescu (v. în acest volum).

În atmosfera muzicală familială a învățat de timpuriu să cânte la instrumentele cu coarde, reuşind ca la 15 ani, în 1854, la Iaşi, în sala teatrului fraților Fouraux să debuteze ca tânăr interpret susținând un recital muzical executat la violină.

Mai mult din dorința proprie decât din intenție părintească s-a înscris cadet la şcoala de ofițeri de artilerie din oraşul natal în 1856. Dar nu a rămas în cadrul armatei, ci a urmat şi clasele Academiei Mihăilene pentru obținerea „testimoniului" în baza căruia se puteau urma studii de nivel universitar.

Începuse Facultatea de Drept în 1860 pe când avea douăzeci şi unu de ani, la Universitatea Iaşi, dar în anul următor a plecat la Paris unde, în intervalul dintre anii 1861-1865 a urmat studii superioare de Drept. În paralel cu facultatea a mai luat lecții de violină la Conservatorul de muzică din capitala Franței. A studiat cu renumiții metodişti muzicieni parizieni D. Olard, Reber şi Clapison. Prestațiile sale muzicale de la Paris au fost atât de apreciate încât a fost ales membru al Societății Corale „Armand Cheve", fiind singurul român căruia i s-a acordat o asemenea însemnată onoare în lumea muzicală din „oraşul lumină". A mai găsit răgazul necesar pentru a urma, tot la Paris, şi Şcoala de Poduri şi Şosele.

Revenit în țară, începe o carieră juridică debutând ca judecător de instrucție în oraşul Roman, în anul 1866. A parcurs întreaga ierarhie a magistraturii ajungând până la funcția importantă de consilier la Curtea de Apel din Iaşi.

Pasiunea pentru muzică a dus la demisia sa de la Curtea de Apel,urmată de părăsi-rea definitivă a carierei de judecător. În schimb, instituțiile muzicale de învățământ ale Iaşului au avut de câştigat de pe urma înaltelor sale cunoştințe în lumea notelor şi a ar-moniei sunetelor.

A predat lecții de însușire a cântatului la vioară la Școala de Muzică şi la Școala Normală „Mihail Sturdza” (ambele din Iaşi, n.n.), pregătind mai multe generații de învățători în vederea predării cunoştințelor muzicale. A fost profesor la Catedra de Teorie muzicală şi solfegiu la Conservatorul de Muzică din Iaşi (1877-1901).

S-a făcut remarcat pe scena ieşeană a teatrului ca violonist concertist, interpretând o paletă largă de piese muzicale clasice, piese din folclorul românesc prelucrate artistic, dar şi o seamă de compoziții proprii constând din studii pentru vioară şi pian, violină şi pian, precum şi o Rapsodie pe cântece populare pentru pian.

O atenție aparte a acordat însuşirii de melodii populare ale cântăreților de renume din lumea satului românesc, procedând la aranjarea unor bucăți muzicale folclorice. Nu a ocolit nici muzica bisericească, domeniu în care a avut remarcabile contribuții mai cu seamă în privința colindelor cântate cu prilejul sărbătorilor hibernale.

Pentru prima oară Teodor Burada a intuit faptul că folclorul muzical românesc nu se rezumă în exclusivitate la teritoriul statal din acel timp, ci are o cuprindere parțială deosebit de mare. A inițiat în acest scop o vastă campanie de cercetare a creațiilor folclori-ce din aria sud-est europeană, călătorind ani la rând în Basarabia, Dobrogea, Transnistria, Ucraina, Macedonia, Asia Mică, Croația, Dalmația, Serbia, Istria, Moravia ş.a., aşa cum nici un alt culegător de folclor din țara noastră nu a mai făcut până la el.

A reuşit să depisteze şi să înregistreze un material muzical pe cât de vast pe atât de diversificat, astfel încât contribuția lui la dezvoltarea folcloristicii româneşti şi a organolo-giei populare este deosebit de interesantă şi substanțială prin problemele ridicate şi multiplele teme abordate. S-a preocupat şi de readucerea în atenție a scrierilor muzicale ale întâiului român membru al unei academii, domnitorul cărturar al Moldovei, Dimitrie Cantemir. A contribuit la animarea vieții culturale atât în calitate de membru al societăți-lor ieşene „Junimea” şi „Societatea de Ştiințe şi Literatură”, cât şi ca editor al Almanahului muzical şi membru în redacția revistei Arhiva (din Iaşi). În „Convorbiri literare”, „Epoca”, „Arta Românească”, „Lyra Română”, „Revista muzicală şi teatrală”, „Românul” a publicat numeroase articole. De numele său se mai leagă şi întâiul studiu amplu referitor la apariția şi evoluția vieții teatrale din Moldova. Mărturia concretă a acelor strădanii ştiințifice ale sale sunt cele trei volume al Istoriei teatrului în Moldova, apărute între anii 1915-1922.

În data de 25 martie 1887, pe când avea vârsta deplinei maturități intelectuale (48 de ani, n.n.) a fost ales membru corespondent al Academiei Române. Era al doilea originar din Iaşi căruia i se acordase o astfel de titulatură academică şi singurul ieşean muzicolog, folclorist şi etnograf ce s-a bucurat de o atare apreciere ştiințifică.

Este necesar să mai menționăm faptul că, deşi o parte dintre aprecierile sale re-feritoare la creația folclorică sunt astăzi considerate ca fiind emanații ale unui spirit cri-tic pus sub semnul unei superficialități şi al unei prea bogate fantezii asociative, cantita-tea şi mai ales autenticitatea materialului folclorico-etnografic cules sunt valori neegalate de nici un alt folclorist din generațiile care i-au urmat.

A încetat din viață în Iaşul în care şi-a derulat cea mai mare parte a existenței sale active, în data de 17 februarie 1923, cu circa opt luni înainte de a împlini optzeci şi patru de ani.

IACOB NEGRUZZI
(1842-1932)

Despre familia boierească Negruzzi se cunoaşte că era în Moldova pe când Vasile Lupu era domnitor (prima domnie: 1634-1653 şi a doua: 8 mai - 16 iulie 1653). Un document datat în 1651 îl menţionează pe Neniul în funcţia de marele logofăt la curtea lui Vasile Lupu. Descendenţii logofătului s-au numit Negruzzi. Iacob era fiul scriitorului ieşean Costache Negruzzi (1808-1868), membru fondator al Societăţii Academice Române. S-a născut în casa familială din Iaşi, în ultima zi a anului 1842, fiind al doilea fiu al soţilor Costache şi Maria, aceasta din urmă fiind înrudită, după mamă, cu literatul Nicolae Gane (1838-1916), membru titular al Academiei Române (ales în anul 1908, n.n.).

Proveniţi dintr-o asemenea familie de intelectuali marcanţi ai Moldovei, şi României în general, copiii Leon şi Iacob au avut parte de o foarte îngrijită pregătire şcolară, iniţial sub supravegherea tatălui lor, iar mai apoi sub îndrumarea unor dascăli angajaţi de fa-milie.

Iacob, însoţit de perceptorul Karl Fieweger, a urmat clasele gimnaziale şi liceale în Germania unde, după obţinerea diplomei de bacalaureat, în 1859, a optat pentru studie-rea Dreptului la facultatea de profil din Berlin.

În sesiunea universitară de vară a anului 1863 a promovat examenele pentru acordarea titlului de Doctor în drept (subl. n.).

În 1864, la Iaşi, a fost numit profesor de drept comercial în cadrul universităţii ieşene. A rămas cadru universitar la Iaşi până în 1884, an în care era transferat la Facul-tatea de Drept din Bucureşti.

Îndată după întoarcerea din Germania s-a alăturat grupului de intelectuali Petru P. Carp, Titu Maiorescu, Vasile Pogor şi Theodor Rosetti, contribuind şi el la fondarea Societăţii Literare „Junimea” şi la înfiinţarea revistei acesteia, „Convorbiri literare”. Pe parcurs a devenit unul dintre membrii de bază, întrunind în anul 1868 sufragiile necesare alegerii sale în funcţia de secretar al societăţii respective. Nu a refuzat nici calitatea de redactor responsabil la „Convorbiri literare”, publicaţie pe care a condus-o şi în calitate de director, în perioada 1887-1895. A supravegheat număr de număr întocmirea sumarelor revistei reuşind să menţină o linie fermă şi sprijinind fără rezerve toate ideile junimiste cu o perseverenţă pe care puţini membrii ai „Junimii” au avut-o. Abordase mai multe genuri literare precum poezia lirică, proza scurtă, romanul social, satira, dramaturgia, reportajul şi traducerile din literatura germană (Goethe, Schiller, Heine).

A debutat chiar în anul fondării Societăţii Literare Române - 1866, cu o piesă într-un act (scenetă) pe care o publicase în „Foaea Soţietăţii pentru Literatura şi Cultura Română în Bucovina”, periodic care a apărut la Cernăuţi între anii 1865-1869. Însă im-portanţa sa în literatura secolului al XIX-lea nu rezidă atât de mult în ceea ce a scris şi publicat, cât în faptul că a condus revista „Convorbiri literare” de la înfiinţarea acesteia până la 1 ianuarie 1895, în jurul căreia a strâns şi mai ales a lansat scriitori de valoare.

În Academia Română a fost ales direct membru titular (fără să fi trecut prin etapa de membru corespondent, n.n.) la vârsta de treizeci şi nouă de ani, la 26 martie 1881, ceea ce reprezintă o raritate în politica alegerilor în academie.

S-a implicat cu o mare doză de voluntarism în activitatea Secţiunii Literare din care făcea parte, dar şi în bunul mers al academiei în ansamblul acesteia. Ca urmare, a fost ales pe parcursul anilor în nu mai puţin de treisprezece funcţii de conducere, dintre care cea de preşedinte al Academiei Române (în trei mandate), vicepreşedinte (în şase mandate), secretar general (un mandat) şi preşedinte al secţiunii literare în alte trei mandate. A totalizat nu mai puţin de patruzeci şi şase de ani din cei cincizeci şi unu în care a fost membru al Academiei Române, stabilind un adevărat record în această privinţă, performanţă care nu a fost egalată de nici un alt academician originar din Iaşi.

Cu toate că nu a avut invitaţie de a prezenta discursul de recepţie, conducerea academiei i-a încredinţat de patru ori mandatul de a da răspunsul la astfel de discursuri: în anii 1894, 1909, 1913 şi 1922. Primele trei răspunsuri se refereau la subiecte literare, iar cel de-al patrulea vizase un discurs despre cultura juridică românească. Iacob Negruzzi era în măsură de a se pronunţa şi într-o chestiune specială de jurisdicţie, ştiut fiind că studiase la Facultatea de Drept din Berlin.

Până în anul 1922 când a dat cel de-al patrulea răspuns la discursul de recepţie al lui Andrei Rădulescu, Negruzzi era devansat în privinţa numărului de răspunsuri date doar de către Dimitrie Sturdza, care a avut opt intervenţii de acest gen.

A avut şansa de a trăi ceva mai mult de nouăzeci de ani, aniversare care a fost săvârşită de Academia Română printr-o şedinţă solemnă la care a luat parte întregul plen academic în frunte cu Ion Bianu, preşedinte al Academiei Române în perioada respectivă.

Iacob C. Negruzzi a decedat la Bucureşti în data de 6 ianuarie 1932.

Pentru perpetuarea amintirii sale a lăsat Academiei Române în anul 1888 con-siderabila sumă de 20.000 (douăzeci mii) lei în vederea instituirii unui premiu literar, precum şi o importantă colecţie de cărţi rare şi o seamă de scrisori autografe ale unora dintre scriitorii epocii sale.

Din creaţia sa scriitoricească consemnăm volumul de versuri intitulat Poezii (1872), romanul Mihai Vereanu, Iaşi, 1873 (o izbutită frescă a epocii), Cȍpii de pe natură, Bucureşti (1874), Începuturile literare ale lui Constantin Negruzzi, în „Analele Academiei Române”, anii 1909-1910, Cânticul lui Grigore Ghica, în „Analele Academiei Române” (1909-1910), Amintiri de la Junimea, 1921, Autografe române (1923), precum şi I. Bogdan, A. Vlahuţă, A. Xenopol şi manuscriptele lor (1923).

ALEXANDRU XENOPOL
(1847-1920)

Dimitrie şi Maria Xenopol, ambii români de religie ortodoxă, locuiau în Iaşi când la data de 23 martie 1847 li s-a născut băiatul căruia la botez i s-a dat prenumele de Alexandru. Sub îngrijirea tatălui său, la vârsta de început a şcolarizării, Alexandru începuse să învețe limba franceză. La etatea de nouă ani a fost dat ca „elev intern" la un pension grecesc din oraşul său natal. În această şcoală a avut prilejul de a deprinde primele cunoştințe referitoare la istoria lumii antice, mai cu seamă a Greciei.

Clasa a patra o urmase la o şcoală publică, iar în anul următor devenise elev al liceului „Național", şcoală la care a făcut cinci clase. Următoarele două clase, a şasea şi a şaptea, le urmase într-un institut privat denumit „Institutul academic". În această şcoală preuniversitară ieşeană a organizat o „societate studioasă" în cadrul căreia a prezentat în şedință publică o dizertație despre Importanța şi utilitatea istoriei (peste ani avea să o numească Cea dintâi a mea lucrare istorică). Subiectul era inspirat din cărți ale istoricilor François Guizot (1787-1874), Jules Michelet (1798-1874) şi Constantin François de Casseboeuf, conte de Volney (1757-1820), lucrări pe care le consultase în biblioteca prințului Grigore Sturdza, pe care o frecventa.

Peste un an de la acel neoficial debut ca tânăr istoric a promovat examenul de bacalaureat (1867) la respectivul „Institut academic" unde l-a avut ca profesor de istorie pe Titu Maiorescu (1840-1917). La propunerea acestuia din urmă, care îi purta elevului Alexandru Xenopol „o mare simpatie", societatea „Junimea" a acordat proaspătului bacalaureat o bursă de studii în Germania, stipendiu suplimentat de Primăria municipiului Iaşi.

Între anii 1867-1871 a studiat la Universitatea din Berlin audiind cursuri ale unor profesori universitari renumiți, ca de pildă arheologul Ernst Curtius (1814-1896), filosoful Eugen Dühring (1833-1921), Leopold von Ranke (1795-1886), istoric ş.a.

Fiind din 1865 membru al Societății „Junimea" a oferit spre publicare în revista „Convorbiri literare" (din Iaşi) studiul Cultura națională, urmat de serialul Istoriile ci-vilizațiunii. Grupajul de articole publicate în revista societății „Junimea" i-a servit ca bază pentru o teză de doctorat în filosofie, titlu pe care l-a obținut la Universitatea din Giessen - oraş din landul Hessa.

Odată cu doctoratul în filosofie a reuşit să obțină şi titlul de doctor în drept, dar la universitatea berlineză. În baza acestei diplome avea dreptul (posibilitatea) de a profesa ca procuror şi avocat (1871). Tot în acel an, câțiva tineri în frunte cu Mihai Eminescu şi Ioan Slavici au inițiat ca la împlinirea a patru sute de ani de la întemeierea mănăstirii Putna să organizeze o sărbătorire a lui Ştefan cel Mare. Festivitatea a avut loc în 15 au-gust 1871, iar Alexandru Xenopol, ales prin concurs, a rostit în fața unei impresionante mase de români cuvântarea festivă, text care avea să rămână în patrimoniul clasic al culturii noastre naționale. El vedea în Ştefan cel Mare nu doar un domnitor al Moldovei medievale, ci şi un simbol al

românimii de pretutindeni, un izvor de virtute din care toți au dreptul să se întărească pentru viitor.

Ulterior participării la serbarea de înaltă simțire națională de la mănăstirea în care își doarme eternul somn Ştefan cel Mare, Alexandru Xenopol, posesor a două diplome doctorale, a revenit la Iaşi. I s-a oferit pentru începutul carierei de magistrat postul de procuror de secție, iar peste un an (în 1872) era avansat la gradul de prim-procuror la Curtea de Apel din „urbea Eşilor". Din motive personale a demisionat şi a încercat să practice avocatura la tribunalul din oraşul natal. Deşi a reuşit să își asigure o confortabi-lă situație materială ca avocat particular, în anul 1883 a optat pentru a începe o carieră didactică universitară. Ca urmare, s-a prezentat la concursul anunțat de senatul universi-tar din Iaşi în vederea ocupării postului de profesor titular al catedrei nou înființată de istorie națională. A predat, începând din anul încadrării sale la universitate, ca profesor titular (inițial ca suplinitor) la Catedra de Istorie Universală Critică, Medie şi Modernă.

Personalitate multilaterală întrunind calități de istoric, economist, sociolog, lite-rat, publicist, critic literar şi, nu în ultimul rând, pedagog, este extrem de dificil de a fi înfățişat în complexitatea marilor sale realizări pe plan național şi extern.

Este suficient să menționăm aici marea sa tenacitate în activitatea de cercetare pre-cizând că pentru Istoria românilor din Dacia Traiană a lucrat nu mai puțin de douăzeci şi şase de ani. Operă de o remarcabilă obiectivitate științifică, dar şi de o impresionantă extensiune, însumând treisprezece volume editate între 1896-1912, a rămas în istoriografia naționlă ca fiind prima realizare exhaustivă privind istoria noastră națională.

Prin o altă lucrare a sa La Théorie de l'histoire, se situează în rândul fondatorilor filo-sofiei istoriei, ridicând în acelaşi timp ştiința istorică românească la nivelul celei europene.

În aprilie 1889 (ziua întâi) este ales membru corespondent al Academiei Române, iar la 1 martie 1893 este ales membru titular ca urmare a decesului lui Mihail Kogălniceanu în 1891. Doi ani mai târziu i se acordă onoarea unică de a prezenta discursul de recepție. Astfe, în data de 17 martie a rostit în plenul academic un amplu elogiu adus predeceso-rului său, Mihail Kogălniceanu. Răspunsul l-a primit din partea academicianului Dimitrie A. Sturdza, delegat de Prezidiul Academiei Române să oficieze acel final de adunare academică solemnă.

A fost preşedinte al Secțiunii Istorice a Academiei de-a lungul a trei mandate.

Pe plan extern, Academia de Ştiințe morale şi politice din Paris l-a ales, în 1900, mem-bru corespondent, Universitatea Sorbonne l-a declarat profesor onorific al său, iar Institutul Internațional de Sociologie din Londra l-a cooptat ca membru titular în 1914. A fost întâiul istoric român care s-a bucurat de o atare importantă recunoaştere internați-onală a valorii sale ca savant.

S-a stins din viață la Bucureşti, în penultima zi a lunii februarie a anului 1920, la vârsta de şaptezeci şi trei de ani.

SPIRU HARET
(1851-1912)

Este un lucru de-a dreptul inexplicabil faptul că despre mediul în care s-a născut, despre copilăria sa, despre anii de şcolarizare preuniversitară a lui Spiru Haret s-a scris extrem de puţin. Iar absenţa unor urmaşi direcţi a complicat şi mai mult situaţia făcând să se aştearnă peste existenţa ilus-trului matematician şi astronom o negură foarte greu de înlăturat. Noi în-cercăm în cele ce urmează să dăm la o parte cât mai multe semne de întrebare care încă mai persistă.

Cea mai veche mărturie despre neamul Haretu se aşază cronologic pe la anii 1760-1770 când în comuna Crucea de Jos, actualmente cartier al oraşului Panciu, judeţul Vran-cea, era consemnat răzeşul (ţăran liber, posesor de pământ, n.n.) Costea Haretu. Unul dintre numeroşii descendenţi ai acelui Costea, numit şi el Costache, ajunsese jurist în capitala Principatului Moldovei, oraşul Iaşi.

Smaranda, soţia lui Costache, a dat naştere, în data de 15 februarie 1851, unui băiat căruia la botez i s-a pus prenumele Spiru.

Ca în toate familiile de intelectuali şi soţii Haret s-au preocupat de învăţătura fiu-lui lor cu câţiva ani mai înainte ca acesta să fie de vârsta şcolarizării. Îndeosebi mama şi-a asumat această grijă suplimentară în creşterea băieţelului.

În anul 1859 familia Haret locuia în Dorohoi unde Costache îşi exercita profesia. Deci, clasa I primară Spiru o începuse şi o încheiase în acest oraş. Dar clasele a II-a şi a III-a, şi parţial a IV-a, le făcuse la şcoala din Iaşi, cartierul Sărăriei.

Certificatul de absolvire a clasei a IV-a eliberat de şcoala din sectorul „Vopselei de Verde” a Bucureştiului conţine calificative maxime. Obţinerea de note mari la toate disciplinele era un semn ce prevestea devenirea unei prestigioase personalităţi a culturii noastre naţionale.

Cu asemenea rezultate era firesc să devină elev bursier la unul dintre liceele de bună reputaţie din capitala Principatelor Române Unite, care era „urmaşul” Academiei Domneşti de la Sfântul Sava. Şi în cursul de şcolarizare gimnazială şi liceală a rămas un elev „de note maxime”. În mai 1869 a obţinut diploma de bacalaureat, iar în toamna aceluiaşi an a devenit student la Universitatea Bucureşti, în cadrul Facultăţii de Ştiinţe.

Licenţiat în ştiinţele fizico-matematice, în aprilie 1874, a concurat şi a reuşit să obţină o bursă de stat în vederea specializării în matematici, la Paris. În „oraşul lumină” de pe fluviul Sena a trecut din nou licenţa în matematici (1875) şi în ştiinţe fizice (1876). Peste alţi doi ani, la renumita universitate Sorbona a susţinut teza de doctorat cu un subiect de matematică astrală Asupra invariabilităţii marilor axe ale orbitelor planetare (evident în limba franceză, n.n.). Rezultatul acestei susţineri nu era altul decât acordarea titulaturii de doctor în matematici (subl. ns.) pentru întâia oară la Sorbona, unui român. Era în memorabila dată de 30 ianuarie 1878.

A revenit în patrie în luna februarie, iar în 28 martie a fost numit profesor suplini-tor de matematică în Bucureşti, la gimnaziul „Mihai Bravul”. Nu a predat decât foarte puţin la acest

aşezământ întrucât, în 3 aprilie 1878, este numit suplinitor la Catedra de mecanică raţională a Facultăţii de Ştiinţe (din cadrul Universităţii Bucureşti, n.n.).

Tot în acel an, începând din 15 septembrie, a revenit în oraşul natal ca profesor provizoriu la Catedra de Matematică a Universităţii Iaşi.

A fost apreciat şi pe plan ştiinţific naţional, fiind ales în data de 3 iulie 1879 membru corespondent al Academiei Române. În viaţa academică a debutat la 4 aprilie 1880 prin prezentarea unei extrem de interesante comunicări de astronomie cu tema Acceleraţia seculară a lunii.

În noua sa calitate de academician a mai fost numit membru al Comisiunii Centra-le de Statistică, iar de la 31 ianuarie 1881 era numit conservator provizoriu al Muzeului de Antichităţi din Bucureşti. În plus, a mai predat matematicile la Seminarul teologic „Mitropolitul Nifon" din capitală. Tot în Bucureşti a mai funcţionat ca profesor de meca-nică raţională la Şcoala de ofiţeri de artilerie şi de geniu.

Din nou s-a întors la Iaşi unde, din 14 ianuarie 1882, a fost titularizat ca profesor definitiv la universitate. Pe lângă predarea la catedră i s-a rezervat şi calitatea de membru al Consiliului Permanent de Învăţământ.

În anul 1881, ca urmare a reorganizării pe noi baze ştiinţifice şi didactice, Şcolii Politehnice din Bucureşti înfiinţată în 1867 i s-a dat o nouă denumire:„Şcoala Naţională de Poduri şi Şosele". Aici era numit profesor de algebră superioară şi geometrie analitică, în aprilie 1882, academicianul Spiru Haret.

Preţuit în mod deosebit de economistul şi politicianul Petre S. Aurelian - deţinăto-rul celui mai de seamă post al Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice şi vicepreşe-dinte al academiei, Spiru Haret a fost numit de acesta „inspector general al şcoalelor" în anul 1883. Din această funcţie a avut prilejul să constate o serie de carenţe ale sistemului educaţional, dar a reuşit în bună parte să le elimine.

Ocupând din anul 1855 postul de secretar general la Ministerul Cultelor şi In-strucţiunii Publice, Spiru Haret a început să dea o nouă orientare şcolilor din România, de numele lui fiind legate elaborarea şi aprobarea legilor învăţământului secundar, superior şi profesional.

Devenit din 31 martie 1892 membru titular al Academiei Române (era cel de-al patrulea ieşean ales membru titular, n.n.) lui Spiru Haret i s-a deschis calea spre ocuparea postului de ministru al învăţământului, înaltă demnitate politică pe care o deţinuse în nu mai puţin de cinci mandate „eşalonate" între anii 1897-1910 (cu mici întreruperi în anii 1900, 1905-1906, n.n.). Şi în aceşti ani a realizat lucruri deosebite: în 1900 a înfiinţat Societatea culturală „Steaua" prin intermediul căreia a publicat şi răspândit, în mod deosebit în lumea sătească, o serie de broşuri educaţionale, iar în 5 mai 1905 a fondat şi coordonat „Revista generală a învăţământului" cu apariţie lunară.

În timpul mandatului ministerial din anii 1909-1910 s-a implicat în spijinirea inginerului inventator al monoplanelor româneşti, Aurel Vlaicu, pionier al aviaţiei noastre. A făcut parte din comisia de verificare a autenticităţii şi a posibilităţilor ascensionale ale aparatului de zbor prezentat de Aurel Vlaicu. Asistând la zborul aeroplanului miniatural conceput de inginerul transilvănean, academicianul Spiru Haret a conchis: „Pentru mine e probant!" Şi de atunci până la prematurul său sfârşit a făcut tot ce era posibil ca aeroplanul de tip „A. Vlaicu" să fie realizat la Bucureşti. Mai mult decât atât, i-a acordat lui Aurel Vlaicu un consistent onorariu din partea Academiei Române (5.000 lei) premiin-du-i cartea Aeroplanul Vlaicu, Bucureşti,

1911, editura „Socec”.

Aparatul de zbor „A. Vlaicu” Nº 2 a fost construit în atelierul Şcolii de Arte şi Meserii din Bucureşti. Este evident că direcţiunea şcolii nu şi-ar fi asumat o atât de mare responsabilitate, aşa cum era la acea vreme construirea unui aparat de zbor, dacă solici-tarea nu ar fi venit chiar din partea Ministerului Instrucţiunii al cărui conducător era Spiru Haret.

Mai mult decât atât, este neîndoielnic faptul că la organizarea festivităţii aniversă-rii a cincizeci de ani de la înfiinţarea universităţii ieşene un rol de seamă l-a avut şi Spiru Haret. Nu greşim dacă menţionăm aici faptul că tot lui i se datorează invitarea cu acel prilej, la Iaşi, a inginerului aviator inventator Aurel Vlaicu pentru a efectua un zbor demonstrativ, ca o încoronare a zilelor marii sărbătoriri a semicentenarului primei universităţi a României, actuala universitate „Alexandru Ioan Cuza” - Iaşi.

Spre marea onoare postumă a lui Spiru Haret, acesta a păstrat o discreţie totală asupra importantului sprijin pe care i-l acordase lui Aurel Vlaicu, neîncercând să îşi facă o aură patriotică care să îi amplifice meritele personale.

În domeniul ştiinţific a fost o prioritate naţională încercarea sa de a apela la introducerea unor metode matematice în studierea unor procese sociale. Lucrarea sa Mecanica socială (Mècanique Sociale, Paris, Bucarest, [Ed.] Gauthier-Villars, Göbl, 1910, 256 p.) este un model ştiinţific de apropiere între mecanică şi sociologie. Reprezentarea fenomenelor sociale este înfăţişată prin curbe continue, modelarea mecanică adoptând modelul newtonian şi introducând principiul efortului minim în activităţile sociale, avân-du-se în atenţie care este efortul uman minim pentru a se putea obţine maximul de ren-tabilitate (randament) cu cel mai redus consum energetic de muncă din partea lucrătorilor şi al utilizării mijloacelor mecanice.

Recenziile din ţară, dar mai cu seamă cele din lumea ştiinţifică externă, îl recunoşteau pe Spiru Haret drept un ingenios şi original deschizător de drum în domeniul ştiinţelor sociale. Era pentru întâia oară când o lucrare a unui autor, nu doar ieşean prin locul de naştere, ci român cu „R” majuscul, a ajuns să se bucure de o atât de elogioasă recunoaş-tere pe planul ştiinţei mondiale.

Sub preşedinţia lui Ioan Kalinderu la Academia Română (din 23 martie 1904 până în 18 aprilie 1907) Spiru Haret împreună cu Constantin Erbiceanu (şi el originar din Erbiceni, judeţul Iaşi, n.n.) au deţinut funcţiile vicepreşedinţiale din academia noastră naţională.

La împlinirea vârstei de şaizeci de ani, în anul 1911, i s-a dedicat un volum omagial: Lui Spiru Haret - „Ale tale dintru ale tale”.

Preţuit ca savant şi în străinătate i-au fost acordate înaltele distincţii „Coroana Italiei” în anul 1903 şi medalia franceză „Legiunea de Onoare” în anul 1908.

Deoarece lucrările de astronomie Théses présentés a la Faculté des Sciences de Paris, 1e These de mecanique celeste, 2e These d’analyise, Paris Gautier-Villars, 1878; Elemente de astronomie de Quetelet, directorul Observatorului astronomic din Bruxelles, Iaşi, 1873 (traducere în limba română de Spiru Haret, n.n.), Pata cea mare roşie de pe planeta Jupiter, Bucureşti, 1912 ş.a. au rămas ca şi contribuţii de valoare în domeniu, Uniunea Internaţională Astronomică a atribuit în anul 1976 numele lui Spiru Haret unui crater de pe partea invizibilă de pe Terra a Lunii.

A decedat la Bucureşti în data de 17 decembrie 1912, la doar şaizeci şi unu de ani.

Este unicul savant român al cărui nume a fost dat unui detaliu de relief de pe un astru.

Spiru Haret a rămas în istoria învăţământului românesc, el detaşându-se prin tot ceea ce a realizat, atât de cei care l-au precedat cât şi de cei care l-au urmat la cârma diriguitoare a şcolilor din ţara noastră.

Meritele sale au fost amplificate cu deosebire prin atitudinea specială pe care a manifestat-o faţă de corpul didactic în ansamblul său. Cunoaşterea concretă a probleme-lor învăţământului a fost posibilă numai şi numai datorită legăturilor nemijlocite cu cor-pul didactic pe care a reuşit să îl implice în preconizarea şi aplicarea reformelor sale. Această atitudine şi metodă proprie de colaborare cu cei ce se aflau la catedră, cunos-cători ai realităţilor şcolii, i-au creat lui Spiru Haret aureola de cel mai patriot şi mai popular ministru pe care l-a avut vreodată şcoala românească din toate timpurile existenţei acesteia, apreciere care, după modesta noastră opinie, a fost meritată cu prisosinţă.

CONSTANTIN MEISSNER
(1854-1942)

Fiind născut în ultima decadă a lunii mai, în data de 27, la puține zile după sărbătorirea lui Constantin şi a mamei sale Elena, băieţelului familiei ieşene Meissner i s-a dat prenumele aniversatului împărat Constantin cel Mare. Având o bună situație materială părinții şi-au putut permite să angajeze institutori particulari care să îl învețe carte pe fiul lor ajuns la etatea şcolarizării. Conform obiceiului din acea vreme (de la mijlocul secolului al XIX-lea) se punea mare preț pe însuşirea de către învățăcel a cel puțin două limbi străine. Germana avea trecere mai ales în Moldova, aceasta fiind apropiată de Bucovina care se afla în Imperiul Habsburgic. La Cernăuți exista o universi-tate cu limba de predare germană.

Chiar şi clasele de pregătire medie la a căror absolvire se putea obține testimoniul fără de care nu era posibilă urmarea unor studii de grad superior (universitar), adolescentul ieşean Constantin Meissner le făcuse tot la o şcoală particulară. Este vorba de aşa-numi-tul Institut Academic la care au predat temporar Titu Maiorescu şi Grigore Cobălcescu.

După terminarea liceului devenise student la Universitatea din Iaşi, frecventând vreme de doi ani Facultatea de Filosofie. La îndemnul lui Titu Maiorescu care îl aprecia pe sârguinciosul student, Constantin Meissner a întrerupt studiile din Iaşi pentru a se înscrie inițial la Universitatea din Viena, iar mai apoi la cea din Berlin. A absolvit facultățile de drept şi de filologie.

Cu studiile universitare încheiate a revenit în anul 1878 la Iaşi unde i s-a creat un post de profesor de limbă şi literatură germană la „Şcoala Fiilor de Militari", şcoală pregătitoare de cadre ale armatei. Peste alți trei ani a fost instalat ca profesor având specialitatea pedagogie la Şcoala Normală de Învățători „Vasile Lupu" (din Iaşi). În 1886 a fost numit director al şcolii la care funcționa de către Dimitrie Sturdza, ministrul instrucțiunii din acea vreme. Fiind, pe bună dreptate, apreciat ca unul dintre cei mai eruditi în pedagogie din țară, acelaşi ministru l-a solicitat să efectueze o călătorie în Germania, în landul Turingia, unde urma să se documenteze referitor la modul de organi-zare administrativă şi didactică a şcolilor primare şi normale. A vizitat cu acel prilej şcoli din oraşele Erfurt, Weimar, Gotha şi Gera, dar şi din unele localități rurale, atât şcoli de băieți cât şi de fete. A putut constata că în Germania se punea un accent deosebit pe predarea în şcoli a educației fizice şi a practicării unor activități sportive care se prelun-geau şi în viața extraşcolară.

În paralel a mai predat limba germană la Institutul Pedagogic şi la un liceu particular de fete. De notat că şi soția sa, Elena (1866-1939), era profesoară de limba germană la Şcoala Normală de Fete din Iaşi.

Împreună cu T. T. Burada, D. C. Olănescu-Ascanio, I. L. Caragiale, T. Istrati, G. Scheletti, C. Constantiniu, V. Bosie, C. Dumitrescu-Iaşi, în anul 1878 Constantin Meissner a fost primit membru al Societății literare ieşene „Junimea".

De-a lungul anilor, Constantin Meissner a ocupat o seamă de funcţii atât pe „linie” şcolară cât şi de stat. În 1892 era numit inspector şcolar, iar în 1894, pentru o scurtă perioadă de vreme, devine secretar general în cadrul Ministerului de Instrucţie Publică. Apoi din nou inspector, dar de această dată al învăţământului primar şi normal-primar al României.

În 14 noiembrie 1904, din iniţiativa unui grup de intelectuali ieşeni între care se aflase şi Constantin Meissner, a fost fondată Societatea de Gimnastică, Sport şi Muzică din Iaşi, al cărei scop era dezvoltarea şi întreţinerea gustului pentru muzică, cât şi pentru practicarea diferitelor exerciţii fizice. A fost una dintre primele asociaţii de o asemenea factură din România.

Membru al Partidului Conservator, Constantin Meissner este ales în anul 1918 preşedinte al Camerei Deputaţilor pentru un mandat. Tot în acel an a mai fost cooptat în guvern de către junimistul conservator Alexandru Marghiloman (1854-1925), acordându-i-se, e adevărat că pentru o scurtă perioadă (din 5 martie până în 4 iunie 1918, n.n.), portofoliul de ministru al Industriei şi Comerţului.

A revenit în funcţia de ministru al Lucrărilor Publice în perioada 14 iulie 1926 - 4 iunie 1927, în calitate de membru al guvernului condus de mareşalul Alexandru Averescu (1859-1938).

Dar, înainte de toate, Constantin Meissner a fost un pedagog de mare vocaţie, calitate în care a adus reale şi pertinente contribuţii personale la dezvoltarea şcolii şi pedagogiei din ţara noastră. Pentru continua perfecţionare a instrucţiunii publice de toate gradele elaborase legi, regulamente, circulare, instrucţiuni, planuri de învăţământ, programe şi studii aplicabile la predarea în clasă.

Timp de mulţi ani lucrările sale au fost folosite ca instrumente de lucru de învăţă-torii şi profesorii din şcolile primare şi secundare, ca de pildă traducerea în română a cărţii Phraséologie latine, de Charles Pascal, Paris, 1885; Prima carte de citire şi scriere, Iaşi, 1889; Prima carte pentru studiul limbii germane, Bucureşti, 1889 şi 1900 (rd. secun-dă, n.n.); Educaţia şi viaţa socială, Iaşi, 1906; Copii cu rele porniri şi şcoalele de îndreptare, Iaşi, 1909; precum şi Pe marginea Codului penal în legătură cu minorii culpabili, Bucureşti, 1933 ş.a.

De personalitatea sa se mai leagă şi iniţierea pentru prima dată în şcoala românească a unor soluţii reale de îmbunătăţire şi eficientizare a tratamentului şi reeducării copii-lor abandonaţi de părinţi precum şi a celor cu deficienţe morale unanim recunoscute.

În anul 1934, la data de 5 mai, a fost ales membru de onoare al Academiei Româ-ne, pe când împlinise, cu doar trei zile înainte, venerabila vârstă de optzeci de ani. Era cel de-al patrulea membru de onoare ales dintre savanţii originari din Iaşi şi al doilea ales în secolul al XX-lea.

Sfârşitul vieţii l-a prins în oraşul său natal, în data de 9 septembrie 1942, fiind în-mormântat alături de soţia sa Elena, decedată cu trei ani mai înainte.

GEORGE ASSAKY
(1855-1899)

Familia Asachi era cunoscută în Moldova pe la mijlocul secolului al XVIII-lea ca fiind de obârşie transilvăneană. Cel dintâi reprezentant marcant a fost Lazăr Asachi, traducător şi preot. Nu se ştie din care parte a Ardealului era şi nici nu se cunoaşte data exactă a naşterii sale. Se preconizează ca an de naştere 1750. Era un cunoscător al mai multor limbi ca rusa, po- loneza, franceza şi germana, dar nu există date referitoare la studiile a- cestuia. Preoţit de mitropolitul Moldovei Gavriil Callimach, a fost instalat ca protopop al ţinutului Herţa.

În această localitate i s-au născut patru copii. Cel mai mare a devenit la maturitate renumitul cărturar, scriitor, îndrumător literar şi cultural Gheorghe Asachi (1788-1869).

George Assaky, născut în Iaşi la data de 1 ianuarie 1855, era nepot al lui Gheorghe Asachi. Ca descendent al unei familii de intelectuali de vază ai Moldovei, încă din primii ani de viaţă a avut parte de o educaţie pe măsură. Ca urmare, primele noţiuni de citire, de scriere şi de cunoaştere a celor patru operaţiuni elementare de aritmetică şi le-a însuşit „în casă" de la membrii maturi ai familiei sale. Pentru obţinerea testimoniului în baza căruia devenea posibilă înscrierea la o facultate a efectuat studiile secundare la o şcoală publică din oraşul natal.

Deoarece a intenţionat să se abată de la „linia" filologică a familiei sale s-a hotărât să studieze medicina. A ales pentru aceasta facultatea de profil medical din oraşul francez Montpellier. Acolo a făcut primii doi ani de studenţie (1873-1874), după care s-a transferat la Paris începând din anul 1875.

Vestea intrării României în războiul ruso-turc din anul 1877, participare militară în care ţara noastră vizase obţinerea deplinei sale independenţe faţă de Imperiul Otoman, a stârnit un puternic ecou de solidaritate cu ţara în rândurile studenţilor români, atât din România cât şi din afara acesteia. Tânărul ieşean George Assaky, care avea deja încheiaţi patru ani la Facultăţii de Medicină, s-a întors din Franţa înrolându-se voluntar în rândul personalului sanitar al ambulanţelor „Crucii Roşii", renunţând la postul de preparator pe care îl deţinea din anul 1875 la Laboratorul de Embriologie de la Collège de France.

După dobândirea independenţei de stat a patriei sale a revenit în Paris unde şi-a reluat activitatea de preparator până în anul 1884 când a fost avansat ca asistent de anatomie şi chirurgie la Şcoala Practică de Înalte Studii (École Practique des Hautes Études, n.n.).

A elaborat la Paris teza de doctorat în medicină, al cărei titlu era De la suture des nerf *à* distance, susţinută cu un succes deosebit în anul 1886. Pentru originalitatea noutăţi-lor aduse, renumita şi orgolioasa (atunci când era vorba de alte naţionalităţi care studiau în Franţa) Academie de Medicină din Paris a distins lucrarea cu premiul „Amussat".

Ecoul în lumea medicală franceză al tezei sale de doctorat a fost într-atât de însem-nat încât, spre a nu părăsi Franţa, i s-a acordat postul de profesor universitar agregat la anatomie la Facultatea de Medicină din oraşul Lille situat în ţinutul Flandra, unde a predat până în

1887.

După un an de profesorat în Franța, s-a întors în România unde i se acordase şefia Catedrei de clinică chirurgicală la Facultatea de Medicină din Bucureşti. În paralel a mai deținut direcțiunea Institutului de Chirurgie din capitală.

S-a preocupat îndeosebi de tratarea afecțiunilor ginecologice, fiind cel dintâi profesor de clinică ginecologică al Facultății de Medicină din capitală.

Are meritul deosebit de a fi fost unul dintre primii chirurgi români care a introdus în practica medicală principii moderne de asepsie (metodă tehnică prin care se efectua protejarea organismului din sala de operații de toate contaminările microbiene care pu-neau în pericol viața celor supuşi intervențiilor chirurgicale, n.n.) în amenajarea sălilor de operație.

A fost şi precursorul neurochirurgiei moderne, efectuând fructuoase cercetări referitoare la sutura (legarea, n.n.) şi regenerarea fibrelor nervoase.

Este primul medic român care a efectuat o operație de nefrectomie (nefrectomie = extirparea unui rinichi uman bolnav care nu mai poate fi tratat, n.n.).

Una dintre formațiunile anatomice semnalate şi descrise de el a intrat în vocabularul medical sub denumirea de „tuberculul osos al lui Assaky".

În perioada 1887-1888 a elaborat şi publicat cele două volume ale tratatului medical Centrii nervoşi din punct de vedere anatomic cu oarecare considerațiuni asupra fiziologiei şi patologiei, o premieră în literatura medicală din România.

S-a interesat ca nimeni altul de realizările originale ale medicilor români spre a le face cunoscute în cercurile ştiințifice internaționale de medicină. În acest nobil scop național a fondat periodicul „Archives Roumaines de Médicine et de Chirurgie", care a apărut la Paris între anii 1887-1889. Menționăm faptul că relațiile sale cu „Franța medicală" au fost atât de multiple şi de complexe încât în stadiul actual al cercetărilor despre viața şi ac-tivitatea medicului de excepție al secolului al XIX-lea care era ieşeanul prin naştere George Assaky sunt încă departe de a fi elucidate.

Succesele sale profesionale în spinoasele meandre ale chirurgiei asupra țesuturilor nervoase au stat la baza alegerii sale în data de 20 martie 1890 ca membru corespondent al Academiei Române. A fost al cincilea ieşean care s-a bucurat de o asemenea elevată recunoaştere ştiințifică națională.

Ca urmare a unei grave maladii a plecat din nou în Franța, stabilindu-se în oraşul Tours unde a fost numit chirurg la spitalul „Hotel Dieu Saint Gatien". În prezent, românii care ajung în respectiva urbe de reşedință a departamentului d'Indre et Loire au plăcuta surpriză şi satisfacție să afle că în acel oraş a trăit, cândva, chirurgul român George Assaky.

Nereuşind să înfrângă boala s-a întors la Bucureşti, în anul 1897, unde peste puțină vreme a decedat, în data de 22 aprilie 1899. Cel care a salvat atâtea vieți a trebuit să se închine în fața necruțătorului destin.

ALEXANDRU C. CUZA
(1857-1947)

Neamul boierilor cuzeşti este atestat în Moldova secolului al XVII-lea. Originea acestora, după opinia unora dintre cercetători, era italiană, existând în Peninsula Italică încă de prin secolul al XV-lea. După părerea altor învăţaţi, obârşia familiei Cuza ar fi Dalmaţia. Cel dintâi mare boier moldovean purtând acest nume, spătarul Dumitraşcu Cuza, era amestecat într-un complot împotriva lui Mihai Racoviţă Vodă (1716-1726, a doua domnie a acestuia, n.n.). Un alt membru al familiei Cuza, Ioniţă, şi acesta deţinător al boieriei de spătar, împreună cu vornicul Manole, a intenţionat să-l scoată din domnie pe Constantin Moruzi (1777-1782).

Un al treilea descendent al acestei familii, Grigore Cuza, talentat om de carte, a fost un opozant al lui Mihai Vodă Sturdza în mişcarea de la 1842, iar mai apoi a prezidat adunarea revoluţionară întrunită la Hotel Petersburg din Iaşi, la 27 martie 1848.

Alexandru C. Cuza, singurul membru al acestei familii care a fost ales membru titular al Academiei Române, s-a născut în Iaşi la data de 8 noiembrie 1857. Şcoala pri-mară a efectuat-o în pensionul particular ieşean condus de un foarte reputat pedagog german stabilit în capitala Moldovei, Anton Frey, absolvind în vara anului 1871.

Pentru studii secundare părinţii l-au trimis în Germania (după toate probabilităţile la recomandarea expresă a lui A. Frey, n.n.) în oraşul Dresden. Acolo a fost „student” la Institutul „Krause” (efectuând o pregătire şcolară bazată studierea artei şi literaturii elene). Intenţionând să devină jurist s-a orientat spre facultatea de profil avocaţial de la Paris, renumită în Europa secolului al XIX-lea. În Franţa a continuat pregătirea liceală între anii 1878-1781 reuşind să promoveze şi examenul de bacalaureat.

Din 1781, toamna, s-a înscris la Facultatea de Drept din Paris, de la care a trecut a-poi la facultăţi de acelaşi profil din Berlin şi Bruxelles. A obţinut în urma acestor studii două titluri doctorale, unul în ştiinţe politico-economice (1882), iar celălalt în drept (1886).

Revine în oraşul natal unde, în colaborare cu Constantin Mille [(1861-1927), pro-venit dintr-o familie de boiernaşi moldoveni, doctor în drept care a studiat la Bruxelles, n.n] şi Vasile G. Morţun [(1860-1919), de neam negustoresc care a studiat literele la Paris şi Bruxelles, n.n.] a luat parte la cercul socialist al revistei literare şi ştiinţifice ieşene „Contemporanul” (care a apărut din 1881 până în 1891, câte două numere lunar, n.n.).

Încă din 1883 dobândise calitatea de membru al Societăţii „Junimea” şi a început să colaboreze cu materiale la revista „Convorbiri literare”. În alegerile din anul 1890 a candidat ca reprezentant al „Junimii” pentru ocuparea postului de viceprimar al mu-nicipiului Iaşi. Întrunind numărul necesar de voturi a funcţionat ca atare pe durata a doi ani. A fost unicul dintre academicienii originari din Iaşi care s-a implicat în conducerea primăriei marelui centru urban al Moldovei.

În 1892 a obţinut demnitatea politică de deputat de Iaşi în parlamentul de la Bu-cureşti

al României, în urma câştigării alegerilor. În acel mandat a susţinut legea na-ţionalizării şcolilor de către statul român. Părăsind gruparea politică junimistă şi trecând la Partidul Conservator a obţinut şi la noua aderenţă politică încă un mandat de deputat.

În asociere cu Alexandru D. Xenopol (v. în acest volum) a fondat în anul 1897 „Liga contra Alcoolismului" precum şi periodicul acesteia „Biblioteca «Ligii contra Alcoolismului»", neizbutind însă să îşi atingă scopul propus. În prima lună a celui dintâi an al secolului al XX-lea a reuşit să intre în rândul cadrelor didactice universitare prin numirea sa ca profesor la Facultatea de Drept din cadrul universităţii ieşene. În noua calitate de profesor universitar, în data de 1 aprilie al celui de-al treilea an al secolului al XX-lea, Alexandru C. Cuza a întrunit numărul de 2/3 din totalul votanţilor pentru a fi ales mem-bru corespondent al Academiei Române [în acelaşi an a mai fost ales membru corespondent şi Ovid Densusianu (1873 - 1938), n.n.].

În anul 1906, Alexandru C. Cuza a început colaborarea la ziarul „Neamul Româ-nesc" fondat de N. Iorga împreună cu care a constituit Partidul Naţional Democrat, în 1910. Mai mult decât atât, Al. C. Cuza a înfiinţat în 1912 organul de presă al noului lor partid, ziarul ieşean „Unirea". Ca deputat s-a remarcat prin discursuri pe teme deosebit de acute. Aşa de pildă, în 1912 ţinuse în Cameră o pledoarie pentru împroprietărirea ţăranilor şi pentru statut-area votului universal, idei deosebit de îndrăzneţe, dar cât se poate de nerealizabile în vremea respectivă.

Renunţând la colaborarea cu Nicolae Iorga, a fondat în asociere cu doctorul Nicolae Paulescu [(1869-1931), membru post-mortem al Academiei Române din 13 noiembrie 1990, n.n.] „Uniunea Naţional Creştină", în 1922, şi revista „Apărarea Naţională".

A mai înfiinţat la 4 martie 1923 „Liga Apărării Naţionale Creştine" care a durat până în 14 iulie 1935 când a fuzionat cu partidul „Naţional Agrar" al lui Octavian Goga [(1881-1938) - membru titular al Academiei Române din data de 4 iunie 1919, n.n.]. Re-zultatul fuzionării a fost apariţia „Partidului Naţional Creştin". Tot în anul 1919 Alexandru C. Cuza a deţinut un mandat de decan al Facultăţii de Drept din Iaşi.

Ales în data de 25 mai 1936, la etatea de şaptezeci şi nouă de ani, membru titular al Academiei Române, a fost în anul următor, 1937, instalat ministru secretar de stat.

Pentru cele înfăptuite ca profesor universitar a fost apreciat de posteritate ca un şef de şcoală românească şi un maestru al gândirii. A fost cel dintâi dintre profesorii universitari de la Iaşi şi din ţară care a iniţiat lucrări de seminar la o facultate juridică. În intervalul dintre anii 1908-1910 se ţinuseră la seminarul pe care îl conducea teme de mare actualitate şi originalitate, ca de pildă: „Despre poporaţie", „Evoluţia dreptului de pro-prietate", „Mişcarea cooperatistă din România", „Problema ţărănească", „Bresle şi cor-poraţii", „Ideile economice ale lui Mihai Eminescu".

Opera sa se compune din volume de „Versuri" (1897), „Poezii, epigrame şi cugetări în proză" (1909) precum şi lucrări pe teme sociale: „Meseriaşul român" (1893), „Ţăranii şi clasele dirigente" (1895), „Ce-i alcoolismul" (1897), „Comerţ liber sau monopol?" (1897), „Obiectul economiei politice şi însemnătatea ei" (1901), „Naţionalizarea meseriilor" (1902), „Agricultura şi industria în România" (1927), „Naţionalitatea în artă" (1908) ş.a.

Ajuns la vârsta de optzeci şi nouă de ani, în 1946, nu a mai luat parte la evenimentele din România de după încheierea celui de al doilea război mondial. Afectat de bătrâneţe a încetat din viaţă la Iaşi, în data de 4 noiembrie 1947.

ŞTEFAN STÂNCĂ
(1865-1897)

Anul 1948 este anul în cursul căruia s-au produs mari, dar nu benefice, schimbări impuse membrilor Academiei Române de către conducerea superioară de partid şi de stat, ajungându-se chiar şi la modificarea denumirii instituției în Academia Republicii Populare Române. Între acele măsuri menite să dea o nouă orientare vieții culturale şi ştiințifi-ce a țării noastre a fost şi instituirea unei noi categorii academice, aceea de membru post-mortem, moment rămas singular pe toată durata existenței guvernărilor de tip totalitarist. Motivația acelei inedite acordări de titulaturi unor personalități defuncte consta în necesitatea „reparării unor omisiuni din anii ante-riori".

Această „reparație" a avut loc în data de 28 octombrie 1948 prin acordarea calității simbolice de membru al academiei unui număr de paisprezece dispăruți: patru poeți (Mihai Eminescu, Alexandru Vlahuță, Dumitru Theodor Neculuță, Ion Păun Pincio),trei scriitori (Ion L. Caragiale, Ion Creangă, Alexandru Sahia), doi critici literari (Constantin Dobrogeanu-Gherea, Garabet Ibrăileanu), doi pictori (Ştefan Luchian, Ion Andreescu), doi medici (Dumitru Bagdasar, Ştefan Stâncă) şi un inginer inventator (Aurel Vlaicu). Întâmplător, cei doi medici erau moldoveni; dintre ei, doctorul Stâncă era originar din municipiul Iaşi şi s-a născut în luna mai, data de 16, anul 1865.

Familia din care provenea Ştefn Stâncă era bine situată material, având posibilitatea de a-l întreține în şcoală pe toată durata până la terminarea studiilor universitare.

Învățământul primar l-a început în 1873 şi l-a încheiat în vara lui 1877. Din toamna aceluiaşi an a urmat, tot în Iaşi, clasele gimnaziale şi liceale, obținând în anul 1882, diploma de bacalaureat. La îndemnul familiei s-a înscris la Facultatea de Medicină din Iaşi, la care a studiat din 1882 până în 1885.

Din toamna lui '85 a trecut la facultatea de acelaşi profil sanitar de la Bucureşti. În capitală, în anul 1891, a obținut doctoratul în medicină cu teza Mediul social ca factor patologic. Subiectul tezei a reprezentat o premieră în medicina românească, fapt pentru care doctorul ieşean Ştefan Stâncă este considerat ca fondator al unei noi ramuri a medi-cinei din România - medicina socială (s.n.). În cadrul activității medicale de vârf, susținută de Victor Babeş, Ion Cantacuzino, Gheorghe Marinescu, Toma Ionescu, se situase şi doc-torul ieşean Ştefan Stâncă, el fiind interesat de organizarea sanitară națională, dezvolta-rea pe baze moderne a învățământului medical universitar, precum şi de îmbunătățirea condițiilor de desfăşurare a cercetărilor ştiințifice. Mai mult decât atât, a pus un accent cu totul aparte pe misiunea răspândirii cunoştințelor cultural-ştiințifice medii în rândul po-pulației care nu a avut posibilitatea de a depăşi ca pregătire şcolară treptele învățămân-tului de cultură elementară.

A pus în aplicare această inițiativă foarte benefică pentru mase mai ales în perioa-da dintre anii 1891-1894 când a funcționat ca medic de plasă (plasă = subdiviziune terito-rială a județelor din România, care era condusă de un pretor, a cărei localitate de reşedință era mai în toate cazurile o comună mai dezvoltată din mediul rural, n.n.). A exercitat această funcție

pe rând în județele Prahova, Dâmbovița şi Ilfov, în care a ținut mai multe prelegeri pe teme de revenire a unor maladii contagioase.

Un an a funcționat ca medic oftalmolog în Bucureşti, după care a devenit medic de spital în oraşele moldoveneşti Moineşti (1895) şi Târgu Ocna (1896).

A fost prezent cu materiale de specialitate în diverse periodice, îndeosebi de nuanță social-democrată, dar şi în reviste medicale care apăruseră în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea. Subiectele luate în dezbatere vizau rolul factorilor sociali care stau la baza bolilor profesionale, apoi arăta legătura de strictă dependență dintre situația economică şi cea sanitară a țării, însemnătatea respectării regulilor de igienă pentru evitarea deterio-rării timpurii a stării de sănătate, combaterea alcoolismului din mediul rural, ş.a. Sunt semnificative studii ca: Încercări asupra patologiei şi patogenezei în diverse epoci istorice, Câteva articole de igienă, Darwin şi Malthus în etiologie, etc.

Nu se poate spune ce evoluție ar fi avut în plan profesional dacă nu s-ar fi stins din viață la numai treizeci şi unu de ani şi şapte luni, în oraşul natal, Iaşi, în 11 ianuarie, anul 1897.

Prin aprofundata sa gândire a încercat să determine multiple cauzalități de ordin social şi economic generatoare de grave afecțiuni ale sănătății mai multor mii de indivizi, ceea ce făcea ca actul medical propriu-zis să fie doar o picătură într-un fluviu. Indiferent cât de mare ar fi fost sectorul sanitar-spitalicesc, în situația de atunci eficiența sa era extrem de redusă față de numărul necontenit de îmbolnăviri. Aşadar, medicul originar din Iaşi, Ştefan Stâncă, deține întâietatea în avansarea unui concept de apărare a sănătății prin crearea unui climat social şi de viață care să nu fie generator de cauze ce duc la îmbolnăviri provocate de o neprielnică realitate socială.

SCARLAT PANAITESCU
(1865-1938)

Fiu al familiei Panaitescu din Iaşi, Scarlat figurează în lucrările apărute despre el cu două date de naştere. Prima ar fi în 24 aprilie 1865, iar cea de-a doua în 30 ianuarie, anul 1867. Apelând la o altă etapă a vieții sale în care a fost avansat pe scara ierarhiei militare, avem următoarea jalo-nare în timp: intrat în şcoala militară în anul 1883, luna iulie; gradat sublocotenent la 1 iulie 1885; locotenent în anul 1888; căpitan în 1892 şi maior în 8 aprilie 1898.

În alternativa eventualei acceptări ca fiind reală naşterea sa în 30 ianuarie 1867, ar însemna că a fost acceptat ca elev al şcolii militare la etatea de numai 16 ani, ieşind sublocotenent la 18 ani.

Recurgând la anul naşterii 1865, 24 aprilie, a fost admis în şcoala militară la etatea de optsprezece ani şi a devenit sublocotenent la douăzeci de ani.

Ca sublocotenent putea să devină comandant de pluton, o formație de 27-30 de soldați, ceea ce reclamă din partea ofițerului respectiv o foarte serioasă responsabilitate, mai ales în condiții de lupte reale.

Aşadar, etatea de optsprezece ani a prezumtivului comandant de pluton nu ni se pare că ar fi potrivită pentru o asemenea mare responsabilitate. Din acest considerent luăm ca adevărată zi de naştere a lui Scarlat Panaitescu, data de 24 aprilie, anul 1865.

A urmat cursurile primare şi gimnaziale la Bucureşti. Îndată după aceasta a fost trimis la studii în Franța, la Paris, unde s-a înscris la Facultatea de Ştiințe din cadrul Şcolii Politehnice. Pe lângă aceasta a efectuat şi studii militare la Şcoala de aplicații şi de geniu de la Fontainebleau.

În anul 1889 şi-a luat licența în matematici la Universitatea Sorbonne, fiind întâiul român licențiat în matematici la cea mai reputată universitate din Europa.

A reuşit să depăşească gradul de maior, avansând treaptă cu treaptă până la gradul de general de divizie.

În perioada imediat anterioară participării României la primul război mondial, era comandant al Serviciului de Geniu al armatei române. Apoi, timp de doi ani (1916-1918), a fost şeful Serviciului Armament din cadrul Ministerului de Război.

De-a lungul anilor a funcționat şi ca profesor, predând matematicile elementare, calculul diferențial şi integral, construcțiile şi fortificațiile militare, regulamentele milita-re, ba chiar şi astronomia, la Şcoala Militară şi de Geniu din București. A fost şi titularul cursului de topografie la Şcoala Militară de Infanterie şi Cavalerie. Între anii 1905 şi 1912 a predat cursuri de topografie şi fortificații la Şcoala Superioară de război (actuala Acade-mie Militară).

A reuşit să ajungă să predea şi la Universitatea din Iaşi, Facultatea de Ştiințe, materiile topografie şi geodezie.

„Analele Academiei Române", tomul 39 (1916-1919), consemnează faptul că Secția Ştiințifică îl delegase pe generalul academician Grigore Crăiniceanu să elaboreze şi să prezinte

în plenul academic „propunerea” în care se solicitase alegerea generalului Scarlat Panaitescu ca membru corespondent al Academiei Române.

Înfățișând în „propunere” activitatea sa științifică caracterizată prin publicarea de lucrări şi studii în „Buletinul Societății Geografice”, „Gazeta Matematică”, revistele Armatei şi Infanteriei, precum şi benefica sa prezență la catedre universitare, generalul Grigore Crăiniceanu a convins plenul academic de faptul că alegerea ca membru cores-pondent al Academiei Române este în perfect acord cu regulamentul de primire a noilor membri. Acel eveniment a avut loc în data de 7 iunie 1919, pe când candidatul avea etatea de cincizeci şi patru ani.

Era nu doar un destoinic comandant militar, ci şi un pedagog înnăscut înzestrat cu harul înțelegerii aproapelui său. Chiar şi cele mai aride şi dificil de înțeles materii şcolare le expunea cu o claritate şi un limbaj ales cu mare grijă.

În lucrări ca de pildă Educațiunea militară a națiunii (1907), Contribuții la educațiunea militară (1912) depăşise net stilul „cazon”, greoi şi întortocheat al regulamentelor militare, făcându-le accesibile unor categorii largi de cititori.

Se dovedise a fi şi un fin analist politic în scrierile Aspecte militare. Efemeride de război (1916-1918), Rezerva morală a națiunii şi războiul. Înaltul nostru comandament (1918) şi mai ales Rolul României în războiul mondial (1919), împreună cu Turtucaia şi războiul mondial (1924).

În înaltul forum al culturii şi ştiinței, care este Academia Română, academicianul ieşean, general Scarlat Panaitescu, a prezentat în mai multe rânduri o seamă de comuni-cări între care un interes aparte l-a avut Ştiința fortificației în România de la 1868 până în zilele noastre.

Pentru vastele cunoştințe în domeniul matematicilor societățile Gazetei de Matematică şi Amicii Ştiințelor Matematice l-au ales membru al acestora. De asemenea, a mai avut această demnitate şi din partea Societății Geografice Române şi a Comisiunii Monumentelor Istorice.

A decedat la vârsta de şaptezeci şi trei de ani, în 22 martie 1938. Ca un postum omagiu, în 25 martie - la trei zile după încetarea sa din viață -, Academia Română a evo-cat luminoasa personalitate a celui care a fost academicianul Scarlat Panaitescu, originar din Iaşi, într-o adunare comemorativă solemnă.

Lucrările sale referitoare la participarea României la primul război mondial au în paginile lor o serie de detalii care nu pot fi găsite de cercetătorii marii conflagrații din a-nii 1914-1918 în alte surse informaționale din respectiva perioadă de timp.

A fost înmormântat în oraşul Câmpulung Moldovenesc, județul Suceava, localitate în care s-a retras la anii senectuții.

DIMITRIE VOINOV
(1867-1951)

Nicolae Voinov era unul dintre cei mai de seamă avocaţi din Iaşi pe când, în data de 6 februarie 1867, i s-a născut un băieţel căruia i s-a pus numele Dimitrie. Este evident că de educaţia fiului său s-a preo-cupat îndeosebi mama, de la care Dimitrie a primit primele noţiuni de scriere şi citire. Cele dintâi clase le-a efectuat, desigur, la o şcoală pri-mară de stat, după cum la fel a procedat cu gimnaziul şi liceul. Pentru studiile universitare a fost trimis în Franţa, la Paris, unde a urmat Facultatea de Ştiinţe Naturale, cu specializare în zoologie. În anul 1890 şi-a luat licenţa, după care a mai rămas încă doi ani în Franţa. A petrecut o perioadă de timp la Staţiunea de cercetări oceanografice din Banyuls-sur-Mer împreună cu alţi doi români care studiau zoologia maritimă şi anume Emil Racoviţă - şi el originar din Iaşi (v. în acest volum) şi Paul Bujor - născut tot în Moldova, la Bereşti, judeţul Galaţi.

Cu înalta sa specializare în zoologie, în anul 1893 la întoarcerea sa în ţară, i s-a oferit la Universitatea Bucureşti postul de profesor la Catedra de Zoologie din cadrul Facultăţii de Ştiinţe. A deţinut şefia acestei catedre până în anul 1932, pregătind mai multe sute de profesori de Ştiinţe Naturale.

S-a detaşat ca cercetător atât prin puterea de muncă, cât mai ales prin metode originale şi procedee de investigare ştiinţifică modernă.

Şi-a format o echipă de cercetători pe care îi pregătise timp îndelungat, constituind prima şcoală de citologie din România. Pe parcursul anilor şi-a extins aria cercetărilor spre alte domenii care n-au fost abordate până la el.

Un interes aparte a avut pentru studierea unor organite cum sunt, de exemplu, mitocon-dri (corpuscul de formă granulară cu dimensiunea de 1 micron) şi corpusculii tactili speciali identificaţi şi descrişi de medicul italian Camillo Golgi (1844-1926), laureat al premiului Nobel (1906). Dimitrie Voinov a fost întâiul savant european care a reuşit să aducă noi contribuţii ştiinţifice de marcă în domeniul cercetat de C. Golgi.

În cadrul Universităţii Bucureşti profesorul Dimitrie Voinov a fost fondatorul pri-mei şcoli româneşti de citologie animală, întreprinzând, tot în „premieră naţională", ample şi minuţioase studii de taxonomie (studiul unei grupe de plante sau animale în scopul clasificării şi descrierii speciilor) şi de histofiziologie (parte a ştiinţei care studiază func-ţiile celulei şi a ţesuturilor organismului) asupra unui gen de vierme anelid (de aspect inelar), parazit pe corpul racilor.

A fost savantul zoolog român care deţinea prioritatea în susţinerea şi demonstra-rea existenţei celor trei constituenţi celulari: condriomul, vacuomul şi sistemul Golgian, studiind sistematic structura şi funcţiunile acestora, deschizând calea spre alte descoperiri ştiinţifice care vizau cunoaşterea unor părţi neştiute ale mecanismelor vieţii, vizibile doar prin lentilele microscopului.

A atins apogeul activității sale de cercetare în anul 1912, când a reuşit să stabileas-că o performanță ştiințifică de anvergură mondială constând din descoperirea polisomiei (sau aneuploidia) la animale.

Începuse să publice lucrări ştiințifice de o mare valoare pentru specialişti încă înainte de a împlini treizeci de ani, ceea ce reprezintă o clară mărturie a excepționalei sa-le pregătiri profesionale. În 1896 era deja autorul a două lucrări elaborate în limba fran-ceză: Sur une nouvelle espèce d'Halacharide - Halacharus tronessarti (Despre o nouă specie de Halacharide - Halacharus tronessarti) şi Les néphides de Branchiobedella varans.

Convins că nu se poate preda ştiință fără a se face ştiință, încă din primii ani ai includerii sale în activitatea didactică universitară şi-a început metodic pătrunderea în tainele ştiinței. A avut un înăscut dar de a reuşi să împletească activitatea de la Catedra de Zoologie şi Morfologie Animală cu cercetările ştiințifice, îmbunătățind fără contenire volumul informațional al cunoştințelor pe care le predase studenților, prin aceasta asigu-rând o permanentă legătură a „şcolii" cu cele mai moderne metode ştiințifice de cercetare.

Cercetarea şi catedra universitară i-au ocupat într-o aşa de mare măsură existența încât, spre marea sa onoare, nu numai că nu a avut niciodată vreun rang politic sau administrativ, ci dimpotrivă, nici n-a intenționat cândva să obțină o atare situație.

Singura şi perseverenta sa preocupare care îl abătea într-o oarecare măsură de la îndatoririle sale profesionale directe, a fost aceea de a inventa şi crea aparatura necesară în laboratorul destinat experimentărilor sale în citologie şi histologie, investind sume din bugetul său personal pe care nici nu avea în vedere a le recupera cândva.

Fără achiziționarea unei aparaturi de laborator pe cât de în pas cu modernitățile tehnice pe atât de costisitoare, n-ar fi fost posibil ca profesorul originar din Iaşi să efectue-ze descoperiri ştiințifice pe ale căror rezultate să elaboreze lucrări de o inestimabilă valoare în materie precum: Recherches physiologiques sur l'appareil digestif et les tissu adipeaux des larves des Odonates (1898), Lepidoptere (întâia lucrare de acest gen în literatura română de specialitate, n.n.), Simțul orientării. Încercare de fiziologie comparată (1942) ş.a.

Pentru activitatea sa la catedra universitară însumând nu mai puțin de treizeci şi nouă de ani fără nici o întrerupere, dar mai ales pentru o tot atât de îndelungată activi-tate de cercetare în urma căreia zoologia românească a fost adusă la stadiul de ştiință cu medodologie proprie de studiere, în data de 1 iunie 1927 Dimitrie Voinov a fost ales direct membru titular al Academiei Române (fără ca mai întâi să fi fost ales membru corespondent, n.n.). În 12 august 1948 din cei douăzeci şi nouă de membri titulari aleşi „în bloc" - treisprezece fiind deja membri corespondenți - făcea parte şi Dimitrie Voinov, desemnat membru titular onorific (subl. n.), pe când depăşise etatea de optzeci şi unu de ani. Având în vedere vârsta înaintată nu a mai activat în cadrul nou createi Academii a Republicii Populare Române.

Nu a mai avut posibilitatea să îşi continue nici activitatea de cercetare pe care a fost silit să o întrerupă în anul 1944 ca urmare a marilor schimbări politice din România de după încheierea celui de-al doilea război mondial.

A încetat din viață la Bucureşti, în data de 7 iulie 1951, la vârsta de optzeci şi patru de ani şi şase luni. Înhumarea a avut loc la cimitirul „Şerban Vodă" (Bellu) din capitală fără ca presa timpului să fi consemnat dispariția sa. De-abia la împlinirea centenarului naşterii sale numele lui a început să fie readus treptat în scrierile ştiințifice.

Savant român consemnat în serii succesive ale extrem de importantului, pe plan internațional, Dicționar Enciclopedic Larousse, Emil Racoviță s-a născut la Iaşi în data de 15 noiembrie 1868. După anii şcolarizării primare şi liceale din oraşul său natal a mers să studieze la Paris unde, la vestita universitate Sorbonne, şi-a luat licența în Drept în 1889 şi licența în Ştiințele naturale în 1891. După această ultimă licență, tot în acelaşi an, a fost numit cercetător la Stațiunea de Cercetări Marine din localitatea Banyuls-sur-Mer. Acolo, pe lângă cercetările științifice privind fauna maritimă, şi-a pregă-tit şi teza pentru obținerea titulaturii doctorale. În 1896 obține la Paris doctoratul cu o lucrare despre prezentarea funcțiilor creierului unei vietăți acvatice.

A fost recomandat ca specialist naturalist pentru a face parte din personalul ştiin-țific al expediției belgiene de la Polul Sud (1897-1899), sub conducerea căpitanului vasu-lui „Belgica", De Gerlache. La întoarcere a fost autorizat să valorifice prin publicare re-zultatele cercetărilor zoologice şi botanice înregistrate de acea expediție.

În cursul anului 1900, împreună cu ceilalți membri ai grupului expediționar, Emil Racoviță a fost premiat de „Societatea Geografică a Franței". Cu acel prilej el a fost de-legat din partea şefului expediției să prezinte o prelegere despre rezultatele recentelor cercetări făcute în Antarctica, la cea de-a şaptea adunare a „Societății franceze de zoolo-gie". Întâlnirea cu zoologii francezi a avut loc în data de 25 februarie 1900 la Universitatea Sorbonne, iar conferința expusă de Emil Racoviță a fost ținută în cel mai de seamă dintre amfiteatrele celebrei universități pariziene, cel care purta (şi poartă şi în prezent pentru că încă există, n.n.) numele cardinalului Richelieu, fondatorul Academiei Franceze la a-nul 1634.

Rămânând în continuare în Franța a fost numit, în cursul primului an al secolului al XX-lea (1901), director adjunct al Laboratorului de cercetări marine de la Banyuls-sur-Mer, care purta numele savantului François Arago (1786-1853).

Deoarece, în realitate, era conducătorul şi coordonatorul activităților ştiințifice ale „Laboratorului", Emil Racoviță a rămas în această funcție timp de optsprezece ani, fiind în paralel şi conducător al revistei de ştiință „Archives de Zoologie Éxperimentale et Générale". Chiar şi la universitatea pariziană Sorbonne i s-a creat postul de director se-cund al Laboratorului de Anatomie comparată.

Împreună cu savantul francez G. Pruvot a inițiat o cercetare maritimă complexă în partea de nord-vest a Mediteranei. În acel periplu, în anul 1904, a ajuns în insula Malorca (din arhipelagul Baleare) unde, în peştera „Cueva del Drach", descoperise un crustaceu izopod, fapt ce a dus la crearea în anul 1905 a „întreprinderii ştiințifice" Biospeologica, punând astfel bazele ştiinței care cercetează viețuitoarele din domeniul subteran. A fon-dat şi periodicul instituției de cercetări cavernicole, revista „Biospeologica" din care a scos până în anul 1914 nu mai puțin de cincizeci de fascicole.

Constituind în Franța o echipă de speologi, formație cu ajutorul căreia până la izbucnirea primului război mondial (1914) a explorat peste o mie de peşteri din Franța, Spania, Algeria, Italia şi Slovenia. În anul 1907, publicând lucrarea Eseu asupra proble-melor de biospeologie, a făcut publice obiectele de cercetare ale acestei noi ştiințe.

Cu toate că şi-a desfăşurat activitatea ştiințifică timp de două decenii în Franța savantul originar din Iaşi era necontenit preocupat şi de evoluția vieții cultural-ştiințifice din țara natală. A primit cu deosebită satisfacție finalul marii conflagrații mondiale, bu-curându-se în mod deosebit de înfăptuirea României Mari în anul 1918. Mai mult decât atât, nu a pregetat nici o clipă să îşi părăsească definitiv cercetările din Franța care i-au adus celebritatea de savant, dând curs unei solicitări din patria mamă de a se integra în sistemul de învățământ universitar românesc.

Trebuie să precizăm că în data de 11 aprilie 1905 Emil Racoviță a fost ales mem-bru corespondent al Academiei Române, deşi îşi desfăşura cercetările în Franța. În anul 1919 când în Transilvania, la Cluj, profesorii de la Universitatea „Ferencz Joseph I" au re-fuzat „in corpore" să recunoască valabilitatea actului unirii Transilvaniei cu România şi nu au acceptat să depună jurământul de fidelitate față de statul românesc, Consiliul Dirigent al Transilvaniei, în frunte cu Vasile Goldiş (1862-1934) - cel care deținea funcția de Ministru al Instrucțiunii, Cultelor şi Naționalităților din Transilvania istorică -, a luat hotărârea de a aduce alți profesori pentru a reorganiza universitatea clujeană. S-a apelat atât la ajutorul rectoratelor universităților din Iaşi şi Bucureşti (singurele existente în România acelui timp, n.n.), cât şi la sprijinul Academiei Române. Aceasta din urmă, având în afara țării pe academicienii Doctor Ioan Cantacuzino (m. coresp. din anul 1911), Constantin Levaditti (m. coresp. din anul 1910) şi Emil Racoviță, le ceruse acestora să „recruteze" profesori francezi care îşi asumau predarea unor materii pentru care nu s-au putut afla în țară cadre didactice corespunzătoare.

Cei trei academicieni au reuşit să convingă mai mulți profesori francezi să vină la universitatea nou numită „Regele Ferdinand I" pentru a preda mai multe discipline. Mai mult decât atât, Emil Racoviță a acceptat el însuşi să preia şefia Catedrei de biologie, inexistentă la celelalte universități din țară. Concomitent cu preluarea acestei Catedre a mai înființat şi Institutul de Speologie, primul de acest fel din lume.

Catedra de biologie s-a înființat în 1920, după sosirea din Franța a profesorului Emil Racoviță. El este cel care l-a adus în Cluj şi pe speologul francez René Jeannel, împreună înființând mai susmenționatul institut.

Acel institut nu numai că era o creație cu totul aparte în lumea ştiințifică de la în-ceputul secolului al XX-lea, însă era în acelaşi timp şi o glorie unanim recunoscută a lui Emil Racoviță şi a culturii româneşti în general. Prin aceasta Clujul a devenit - datorită ieşanului Emil Racoviță - centrul mondial al cercetărilor de biospeologie în sensul doctri-nei fixată de fondatorul institutului.

Tot el a mai adus în Cluj peste 20.000 de piese recoltate de prin 600 de peşteri explorate, 41 de fascicole din revista „Biospeologica", împreună cu o amplă corecție de cărți şi broşuri conținând studii de biospeologie, nu puține din ele fiind de valoare ştiințifică unică. Prin donarea acestora de către Emil Racoviță, toate au devenit zestrea noului institut. Trebuie menționat că gestul donării acelor inestimabile valori documentare îl situează pe Emil Racoviță în rândul celor mai de seamă contribuabili personali la îmbogă-țirea patrimoniului nostru național.

Pentru toate cele amintite mai sus, la care se mai pot adăuga şi alte multe contribu-ții

ale lui Emil Racoviță care nu pot fi menționate în spațiul tipografic al lucrării noastre, în data de 2 iunie 1920 a fost ales membru titular al Academiei Române, iar ceva mai târziu i s-a propus să accepte susținerea discursului de recepție.

Această onoare aparte, acordată în exclusivitate membrilor titulari şi doar o singură dată, a fost privită şi tratată cu o extrem de mare exigență, trăsătură de caracter ce îl definise încă din adolescență pe cel ce avea să devină savantul de rezonanță continentală, Emil Racoviță. Şi-a intitulat prelegerea doar cu un singur cuvânt: Speologia. Şi în alegerea titlului dovedise originalitatea gândirii sale, peferând să vorbească nu despre o personali-tate, ci despre o ştiință (de el fondată).

A ales cu atenție momentul rostirii discursului, respectiv a doua zi după ce plenul academic l-a ales preşedinte pe o perioadă de trei ani în data de 12 iunie 1926.

Tot el se numără şi printre cei dintâi biologi ai lumii care s-au ocupat de etiologia animală, iar rezultatele cercetărilor sale se regăsesc într-un considerabil număr de lucrări elaborate şi tipărite în limba franceză.

Este totodată considerat şi autor al proiectului de constituire a Consiliului Național al Cercetării Ştiințifice din România.

Pe bună dreptate profesorul Emil Racoviță poate fi considerat inițiatorul ecologiei şi ecologismului de la noi din țară, prin rolul hotărâtor pe care l-a avut în organizarea primului Congres al Naturaliştilor din România, manifestare care a avut loc la Cluj în luna aprilie, anul 1928. La acest congres s-a pus în discuție problema ocrotirii naturii.

Franța, în ale cărei şcoli înalte s-a format ca savant, l-a prețuit aidoma ca şi cum ar fi fost francez de origine. Oraşul Banyuls-sur-Mer în anul 1920 l-a declarat Cetățean de Onoare, iar Universitatea din Lyon în 1923 i-a acordat titlul de Doctor Honoris Causa. În anul 1927 „Societatea de Zoologie a Franței" l-a declarat preşedinte de onoare. Academia de Medicină din Paris l-a ales membru corespondent, în 1944, iar Academia Regală a Belgiei i-a conferit titulatura de membru asociat, în 1947.

Deşi aparent în deplinătatea forțelor fizice - fiind în plină activitate la catedră şi în cercetarea ştiințifică - , în dimineața de 17 noiembrie, în drum spre institut, i s-a declanşat o comoție cerebrală în urma căreia peste două zile a trecut în neființă. S-a întâmplat în anul 1947, în Cluj, la etatea de şaptezeci şi nouă de ani.

Din dispoziție guvernamentală s-au organizat în Cluj funerarii naționale, fapt rar întâlnit la decesul unor savanți. La ceremonia funerară au asistat prefecții din județul Cluj şi din județele limitrofe (Alba, Sălaj, Bihor, Bistrița-Năsăud) în calitate de reprezen-tanți ai guvernului. Tot în numele guvernului a fost delegat să omagieze personalitatea celui dispărut profesorul universitar Constantin Daicoviciu, în calitate de ministru-secre-tar de stat.

Din partea Academiei Române a adus elogii defunctului academicianul istoric Silviu Dragomir, iar din partea Facultății de Ştiințe Naturale a vorbit profesorul Emil Pop, rector al Universității „Regele Ferdinand".

La Bucureşti, în data de 13 februarie 1948, profesorul Constantin Motaş a prezen-tat în şedință publică a Academiei Române comunicarea Profesorul Emil Racoviță.

Prin Decretul Prezidențial nr. 3 din 29 ianuarie 1949 s-a constituit „un premiu purtând numele Emil Racoviță" care urma să fie acordat de academie pentru lucrări din domeniul ştiințelor naturale şi biologice.

Marele savant Emil Racoviță, originar din Iaşi, şi-a înscris numele în eternitate îndeosebi prin importanta sa contribuție la înființarea primei universități româneşti din Transilvania,

revenită în granițele firești ale Regatului României Mari la 1 decembrie 1918.

NICOLAE GHICA - BUDEŞTI
(1869-1943)

Între personalitățile secolelor XIX şi XX originare din Iaşi un loc cu totul aparte îl deține arhitectul şi istoricul Nicolae Ghica-Budeşti. Descendent al familiei cu puternice implicații în istoria Principatelor Române, aceea a Ghiculeştilor, Nicolae Ghica-Budeşti s-a născut la Iaşi în data de 22 decem-brie, anul 1860 (la trei ani după înființarea Academiei Române, n.n.). Vlăs-tarul princiar Nicolás Ghiká a început clasele primare la College Gailaud (şcoală particulară la care limba de predare era franceza) din oraşul elve-
țian Laussanne unde locuia împreună cu familia în perioada respectivă.

Clasele de liceu le-a urmat în capitala Franței, la renumita şcoală de pregătire pre-universitară École Monge. Pentru ultimele clase ale liceului şi pentru examenul de ba-calaureat a revenit în oraşul natal. În 1889 a obținut calificativele necesare acordării di-plomei de bacalaureat şi s-a înscris în toamna aceluiaşi an la Şcoala de Poduri şi Şosele din Bucureşti. După absolvirea acestei şcoli premergătoare Politehnicii, în anul 1896, a rămas în continuare în mediul studențesc, dar nu în România, ci în Franța. La Paris a studiat arhitectura în cadrul Şcolii Naționale Superioare de Arte Frumoase. În anul 1901 Nicolae Ghica-Budeşti se afla în posesia diplomei de arhitect, document deosebit de valo-ros care îi permitea să obțină în patria sa posturi de mare importanță.

A debutat în această incitantă meserie în calitate de arhitect la Ministerul In-strucțiunii, Cultelor şi Educației Publice. Însă doar după un singur an, în 1906, era instalat arhitect şef al Capitalei, post în care a activat până în 1921.

După înfăptuirea României Mari a crescut mult aria teritorială statală şi în aceleaşi proporții au sporit şi îndatoririle Comisiei Monumentelor Istorice care fusese înființată în anul 1892. În noua situație politică de după 1 decembrie 1918 „comisiunea" se cerea a fi reorganizată, iar cel chemat să facă acest lucru era arhitectul şi istoricul Nicolae Ghica-Budeşti. A dispus înființarea de regionale în număr de patru (pentru Transilvania, Banat, Basarabia şi Bucovina). S-a menținut în acest dificil post de şef al Comisiunii Monumentelor Istorice începând din anul 1921 şi până în 1943, dirijând restaurarea monumentelor de arhitectură din toată România şi asigurând fondurile necesare importantelor şantiere de cercetare arheologică de la Histria, în Dobrogea şi de la Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa, în Transilvania.

În Iaşi a dispus şi a finanțat o amplă cercetare şi restaurare a bisericii Golia, făcând din aceasta unul din cele mai vizitate monumente eclesiastice din fosta capitală a Moldovei. În paralel a mai făcut parte din personalul didactic al Şcolii Superioare de Arhitectură din București (înființată în anul 1900 prin decret regal, n.n.). Inițial a fost şef de lucrări începând din 1908, iar mai apoi, din 1912, a fost avansat profesor de proiecte de arhitectură, post în care a activat până în anul 1938.

A condus personal restaurarea mănăstirii Probota, locaşul de veşnică odihnă a voi-evodului Petru Rareş, şi a bisericii din Baia.

Ca arhitect cu o foarte înaltă pregătire a adus de-a lungul anilor contribuţii originale şi ingenioase la reînnoirea şi evoluţia arhitecturii româneşti din prima jumătate a secolului al XX-lea. Împreună cu arhitecţii Ion Mincu (1852-1912) şi Petre Antonescu (1873-1965) - şi aceştia trecuţi pe la Şcoala Superioară de Arte Frumoase din Paris -, Nicolae Ghica-Budeşti a fost unul dintre cei mai de seamă edificatori al Bucureştiului modernizat, în aşa măsură încât capitalei ajunsese să i se spună „Micul Paris".

În data de 28 mai 1937, aproape de împlinirea a şapte decenii de viaţă şi cincizeci de ani de activitate, a fost ales membru de onoare al Academiei Române. Era cel de-al cincilea ieşean distins cu acest titlu şi ultimul din grupul celor născuţi în secolul al XIX-lea. De notat că următoarea alegere de membru de onoare a unui originar din Iaşi a avut loc după o întrerupere care a durat nu mai puţin de cincizeci şi şase de ani.

Era şi un foarte experimentat specialist în amenajări de interioare, calitate care de altfel i-a şi fost recunoscută pe plan internaţional. Ca urmare, i s-a încredinţat amenaja-rea sălii seminarului românesc al Universităţii Pittsburgh (S.U.A.), fiind până în prezent unicul originar din Iaşi care a executat o asemenea operaţiune într-un mare centru uni-versitar urban nord-american.

În perioada 1932-1935 „Societatea Arhitecţilor Diplomaţi din România" l-a ales Preşedinte al acesteia, fiind singurul om de ştiinţă originar din Iaşi căruia i s-a dat o asemenea mare apreciere din partea breslei arhitecţilor ţării noastre.

A fost autor al unor lucrări de specialitate a căror însemnătate documentară a rămas până în prezent valabilă în marea ei parte. În 1909 a apărut volumul Mănăstirea Probota, cea mai detaliată şi completă monografie referitoare la acest monument eclesiastic medieval din Moldova. Pe aceeaşi treaptă valorică ştiinţifică se situează şi volumul Arhitectura bisericii Domneşti din Curtea de Argeş (1923) - în care cu o înaltă erudiţie şi competenţă pune în discuţie complexa chestiune a originilor acestui locaş, dar şi modul în care monumentul voievodal şi-a pus amprenta asupra evoluţiei ulterioare a arhitecturii din Ţara Românească -, Biserica Golia. Descrierea arhitectonică (1924) şi nu în ultimul rând Restaurarea mănăstirii Cozia (1938), acea perlă arhitecturală de pe valea Oltului.

Academicianul arhitect şi istoric născut în Iaşi, Nicolae Ghica-Budeşti a rămas în isto-ria arhitecturii româneşti şi ca un excelent teoretician al acestei arte. Sintezele sale Evoluţia arhitecturii în Muntenia şi Oltenia (1913), lucrare dezvoltată ulterior în cele patru volume apărute în intervalul 1927-1935 sub titlul Evoluţia arhitecturii religioase din Muntenia şi Ol-tenia, Arhitectura veche religioasă în Muntenia şi Oltenia. Încercare de sinteză (1937), şi tot în acest ultim menţionat an Artele minore bizantine şi romane.

La vârsta de şaptezeci şi patru de ani, în data de 16 decembrie 1943, a încetat din viaţă la Bucureşti.

MIHAI CODREANU
(1876-1957)

Personaj sobru din Iaşul perioadei de mijloc a secolului al XIX-lea, profesor de limba latină la Liceul Național, Mihai Constantin Codreanu a fost tatăl poetului Mihai Codreanu. Acesta din urmă s-a născut în data de 25 iulie 1876 într-un mediu familiar ieşean care implică distinc-ție intelectuală, mama fiind şi ea cadru didactic la Institutul Gregorian (pension din Iaşi pentru fete, n.n.). La numai un an şi jumătate de la naşterea băiatului, tatăl i-a fost răpus de boală. Avea doar patruzeci şi doi de ani. Ca urmare creşterea, educarea şi şcolarizarea micului orfan Mihai îi revine mamei - Natalia, o descendentă a înstăritei familii moldovene a boierilor Mârzescu.

După ce l-a învățat să scrie şi să citească, mama l-a înscris pe Mihăiță la şcoala particulară a profesorului german Schenck - personaj cu o bună reputație în calitate de dascăl, din Iaşi. Odată însuşite regulile de bază ale limbii germane elevul Mihai Codreanu a început frecventarea Institutelor Unite, unde l-a avut ca profesor de germană pe profesorul Freihube, un cadru didactic de o severitate proverbială.

A replicat în legătură cu „disciplina nemțească" ceea ce a dus la scoaterea sa din evidența şcolii. Pentru puțină vreme a fost elev la gimnaziul din Bacău, dar mama sa a reuşit să îl transfere la Liceul Național, şcoală la care a predat soțul său. Acolo, Mihai i-a avut ca profesori pe filologul Vasile Burlă (1840-1905), membru al Societății „Junimea", care i-a format predilecția spre literatură. Acesta era un mare iubitor de spectacole teatrale şi insufla elevilor săi „mirajul teatrului".

Liceanul Mihai Codreanu devenise foarte curând un nelipsit spectator al trupei „Naționalului", care pe acel timp „juca" în sălile „Patria" şi „Sidoli", deoarece edificiul vechiului teatru de la Copou a fost distrus într-un incendiu.

Încă de pe când era în clasa a V-a gimnazială a început să scrie versuri având ca sursă inspiratoare „modele eminesciene". O Golssă şi un sonet i-au fost publicate în revis-ta „Lumea ilustrată" (periodic din Bucureşti editat de Iustin Hertz, având o apariție de două numere lunar, n.n.), creații poetice de debut semnate: Mihail M. Codreanu.

Încurajat de acel prim succes literar a mai trimis poeziile Unii visători (în 1893) şi Diem perdidi (1894) la revista „Viața", săptămânal bucureştean al cărui director era poetul Alexandru Vlahuță.

În 1894, pe când era elev în clasele superioare ale „Liceului Modern" din București, a devenit el însuşi „editor", reuşind să scoată două numere ale unei reviste de mici propor-ții, „Intim", realizată prin litografiere.

După obținerea diplomei de bacalaureat devine student la Universitatea Iaşi, fiind înscris la Facultatea de Drept (în paralel mai frecventa cursuri de filosofie şi lingvistică). Mai urmase, tot în Iaşi, Secția de Dramă a Conservatorului, clasa profesorului Galino, sub a cărui îndrumare a pregătit rolul lui Horațiu, personajul cheie din piesa idilică „Fântâna Blanduziei"

scrisă de Vasile Alecsandri.

În ultimul an al secolului al XIX-lea a plecat la Paris pentru a lua lecții de la renumitul as al dramaturgiei scenice, Sylvian. Cu toate lecțiile şi îndrumările acestuia Mihai Codreanu nu a reuşit să depăşească „cumplita sa timiditate" şi emoția stârnită de „confruntarea cu publicul". A încercat totuşi să apară pe scenă în anii 1912-1913 la Tea-trul Național din Iaşi, în rolul lui Zitophanes din drama „Martira", operă a scriitorului francez Jean Richepin (1849-1926) - membru al Academiei Franceze.

La Conservatorul de Muzică şi Artă Dramatică din Iaşi, Mihai Codreanu a fost numit profesor suplinitor de „dicție, citire expresivă, critică, psihologie teatrală şi sce-nică" în anul 1914, dar titularizarea i s-a făcut de-abia în 1920.

În 1919 devenise director al Teatrului Național din Iaşi, iar în 1924 mai avea şi demnitatea de inspector general al teatrelor din România Mare.

Începând din anul 1932 a revenit la direcțiunea conservatorului ieşean, al cărui rector a fost ales în 1933 pentru un mandat de şase ani.

Ca poet a fost deosebit de prolific; a colaborat la periodicele „Convorbiri Critice", „Convorbiri Literare", „Evenimentul literar", „Flacăra", „Însemnări ieşene", „Însemnări Literare", „Lumea", „Mişcarea", „Noutatea", „Propaganda", „Viața", „Viața Literară", „Viața Românească", stabilind un adevărat record în această privință.

Opera sa cea mai de seamă care i-a adus notorietatea a fost volumul Statui - nouăzeci şi nouă de sonete - culegere primită elogios în scrieri semnate de Nicolae Iorga, Tudor Arghezi, Gala Galaction şi Izabela Sadoveanu. Volumul, apărut în 1914, a intrat şi în atenția Academiei Române care l-a distins cu „Premiul Năsturel Herăscu".

S-a remarcat ca un admirabil traducător, transpunând în româneşte din creațiile lui Baudelaire, Coppée, Richepin şi Rostand. Ca urmare, în 1921 era investit „cavaler al Academiei Franceze" (fiind unicul originar din Iaşi posesor al acestei distincții, n.n.).

I se acordă Marele Premiu Național de Poezie în 1925, iar peste alți patru ani, în 1929, este decorat cu medalia „Legiunea de onoare", în Franța.

Pentru meritul excepțional de a fi impus sonetul ca gen literar în cultura româneas-că, Academia Română l-a ales membru corespondent în anul 1942, la data de 26 mai (avea şaizeci şi patru de ani).

Din cauza unei maladii ereditare vederea a început treptat să-i scadă, înainte de a împlini treizeci de ani, neexistând posibilitatea de a stopa sau măcar de a încetini boala. Ca urmare, ultima parte a vieții şi-a petrecut-o cu această gravă infirmitate care l-a împie-dicat să mai creeze.

A murit la Iaşi, în data de 23 octombrie 1957.

CONSTANTIN POPOVICI
(1878-1956)

Născut în Iaşi, la 24 martie 1878, Constantin Popovici provenea dintr-o familie de intelectuali cu o bună situaţie economică. După şcoala primară, făcută într-un institut particular, a fost elev al prestigiosului Liceu Naţional. A obţinut diploma de bacalaureat în anul 1896. În toamna acelui an a devenit student la Facultatea de Matematică a Universităţii din Iaşi, absolvind în anul 1900. Şi-a început cariera didactică în anul 1901 ca profesor de matematici la liceul de băieţi „Traian" din Turnu - Severin. Intenţionând să fie mai aproape de familia sa din Moldova, s-a transferat întâi la Tulcea, iar apoi la Galaţi.

A concurat şi a obţinut o bursă din partea statului pentru a studia în Franţa. Acolo a mai urmat încă odată facultatea de matematică deoarece numai cu examenul de licenţă luat în Franţa avea posibilitatea să se prezinte la examenul pentru titulatura de doctor. În 1905 şi-a luat noua licenţă (franceză), iar peste trei ani, în 1908, şi-a susţinut teza pentru obţinerea titlului de doctor în matematici la universitatea Sorbonne.

Având deja doctoratul în matematici a putut să îşi valorifice cunoştinţele în Franţa, angajându-se ca specialist în calcule de mare dificultate la Observatorul Astronomic din Paris şi la cel din Mont-Souris.

A părăsit Franţa în urma obţinerii unei numiri la Universitatea Iaşi. Aici a început să predea din anul 1911, în calitate de profesor agregat de astronomie; după caz, însă, a mai predat algebră, analiză, geometrie analitică, teoria funcţiilor şi mecanică.

A fost fondator al primului observator astronomic din Iaşi - Copou, a cărui activi-tate de cercetare a început în anul 1913. A funcţionat la universitatea din oraşul său natal până în anul 1937, după care s-a transferat la Universitatea din Bucureşti. În capitală a fost desemnat profesor titular la Catedra de Astronomie, Geodezie şi Mecanică Cerească, fiind întâiul profesor din România care preda trei materii de unul singur.

Tot de la venirea sa în Bucureşti i s-a încredinţat şi conducerea Observatorului Astronomic din localitate. În anul 1940, la împlinirea vârstei de şaizeci şi doi de ani, s-a pensionat de la Universitate, dar a continuat până în 1943 să deţină direcţiunea Ob-servatorului.

Ca astronom s-a preocupat îndeosebi de trei lucruri, pe cât de fascinante pe atât de dificil de studiat: mecanica cerească, presiunea luminii soarelui asupra mişcării planetelor, distribuţia pulberii cosmice în jurul stelelor şi formarea cozilor luminoase ale cometelor.

Cât priveşte constatările sale referitoare la presiunea luminii emanată de steaua sistemului planetar din care face parte şi globul pământesc, acestea au fost la acea vreme noutăţi absolute în astronomie, nu numai în cea românească, ci şi în cea mondială. Concluziile sale au fost extrem de binevenite în pregătirea viitoarelor ieşiri în spaţiul cosmic, începând din deceniul al VI-lea din secolul trecut.

Evident că rezultatele cercetărilor sale astronomice ar fi fost şi mai valoroase dacă as-

tronomul matematician Constantin Popovici ar fi avut la dispoziție mijloace optice moderne de observare a bolții cereşti. Cu toate acestea a reuşit să facă incredibilele sale descoperiri dispunând aproape în exclusivitate de aparatură concepută şi realizată în secolul al XIX-lea.

Se poate afirma că astronomul originar din Iaşi a creat şcoala de astronomie de la Bucureşti în cadrul căreia s-au format actualii astronomi români (dintre care nu puțini activează în străinătate, având funcții decizionale la mari observatoare astronomice, n.n.).

A făcut parte din grupul de astronomie care a întocmit Harta fotografică a cerului în veacul al XX-lea, lucrare care însumează 2000 de pagini.

Din inițiativa sa observatoarele din Iaşi şi Bucureşti au fost înzestrate cu o cupolă mobilă de tipul Gilon, un reflector cu oglindă de 50 cm diametru, precum şi cu câte o lunetă ecuatorială cu obiectiv din sticlă Zeiss, instrumente care la timpul respectiv re-prezentau înzestrarea de nivel mediu a majorității observatoarelor astronomice ale cen-trelor universitare europene.

Matematicianul şi astronomul originar din Iaşi are şi meritul de a-l fi sprijinit pe profesorul Gheorghe Bratu (1881-1941) de la Facultatea de Ştiințe a Universității Daciei Superioare „Ferdinand I" din Cluj (înființată în anul 1919 după revenirea Transilvaniei în fireştile granițe ale statului român, n.n.), de a înființa un observator astronomic aparțină-tor universității clujene. Deoarece vechea universitate maghiară n-a avut un observator astronomic propriu-zis, ci doar puține şi rudimentare instrumente de observare a cerului, nou creatul observator astronomic s-a făcut după modelul celor de la Iaşi şi de la Bucureşti cu largul concurs al profesorului C. Popovici, merit care până la această lucrare a noastră i-a fost, nu chiar întâmplător, „trecut cu vederea".

Credem că nu greşim nicidecum dacă îndrăznim în aceste succinte rânduri să îl onorăm şi noi post-mortem pe savantul, astronomul şi matematicianul prin excelență, Constantin Popovici, cu apelativul „Camille Flammarion" al României primei jumătăți a secolului al XX-lea [C. Flammarion (1842-1925), astronom francez, fondatorul Societății Astronomice din Paris, n.n.].

Susținem aprecierea noastră expusă mai sus prin faptul că, dacă Spiru Haret a fost întâiul savant român care a scris lucrări de astronomie, atunci Gheorghe Popovici a proce-dat la înființarea concretă de observatoare astronomice, contribuind astfel la crearea u-nei pleiade de astronomi români care şi-au desfăşurat activitatea pe parcursul celei de-a doua jumătăți a secolului care s-a încheiat odată cu trecerea anului 2000.

În ceea ce priveşte contribuțiile matematicianului Constantin Popovici la programul „ştiinței cifrelor", trebuie să amintim că el a fost unul din creatorii români de marcă în domeniul analizei matematice. Chiar a reuşit performanța fundamentării unei teorii generale a ecuațiilor funcționale, determinând mulțimea funcțiilor care rămân invariante în raport cu un argument funcțional dat, funcții care-i poartă numele.

Academia Română l-a ales membru titular onorific în data de 12 august 1948, pe când avea şaizeci şi opt de ani, în aceeaşi şedință în care şi lui D. Voinov i s-a dat o apre-ciere similară. Inițial fusese doar membru de onoare, numire care a avut loc la 24 mai 1946.

A încetat din viață în 26 noiembrie 1956, la Bucureşti.

DIMITRIE GUSTI
(1880-1955)

Cel care avea să devină „părintele ştiinţei sociologiei româneşti”, savantul de rezonanţă europeană Dimitrie Gusti, s-a născut în Iaşi la data de 13 februarie 1880. Şcoala primară, gimnaziul şi liceul le-a urmat la „Institutele unite” din oraşul natal. În sesiunea de bacalaureat din vara anului 1898 a reuşit să obţină diploma pe a cărei bază avea acces la studii la Facultatea de Litere a Universităţii din Iaşi. Începând din anul 1899 se afla în Germania, la Universitatea „Wilhelm I” din Berlin, iar din 1900 la cea din Leipzig (a studiat cursuri de filosofie). La această din urmă universitate germană şi-a luat doctoratul prin susţinerea tezei Egoism şi altruism. Motivaţia sociologică a voinţei practice (evident că lucrarea era elaborată şi prezentată comisiei doctorale în limba germană, n.n.). A optat pentru studierea sociolgiei, a dreptului şi a economiei politice la Universitatea din Berlin şi la cea din Paris, în anii 1909-1910.

Fiind cel dintâi ieşean posesor al doctoratului în sociologie şi etică era firesc ca la universitatea din localitatea sa de naştere să i se ofere postul de profesor de istoria filosofiei antice, etică şi sociologie, după întoarcerea sa din Germania. Prin înfiinţarea Seminarului de Sociologie şi Etică în cadrul universităţii ieşene a pus practic bazele învăţământului sociologic român modern.

În anul 1915 i s-a acordat, tot la Universitatea din Iaşi, calitatea de profesor titular şef de catedră pentru ca trei ani mai târziu să devină decanul Facultăţii de Litere şi Filosofie. În acelaşi an (1918) a înfiinţat la Iaşi „Societatea pentru studiul sociologiei”, al cărui preşedinte era.

Ilustrului sociolog ieşean i se cuvenea, fără doar şi poate, un binemeritat loc în Academia Română. Un prim pas a fost săvârşit în data de 10 octombrie 1918 prin ale-gerea sa în rândul membrilor corespondenţi. La mai puţin de un an de la primirea în academie (mai exact şapte luni, n.n.), în data de 4 iunie 1919, este numit membru titular, (concomitent cu el au mai fost aleşi Gheorghe Bogdan Duică, membru corespondent din 1913 şi Octavian Goga, membru corespondent din 1914, n.n.).

Pentru activitatea sa ştiinţifică şi organizatorică din cadrul Academiei Române în data de 6 iunie 1923 a fost ales vicepreşedinte al înaltului for naţional de cultură şi ştiinţă pentru un mandat de trei ani, avându-l „coleg de funcţie” pe Ioan Alexandru Brătescu-Voineşti (1868-1946). În acel moment preşedinţia era asigurată de Iacob Negruzzi (v. în acest volum).

După doar patru zile de la preluarea vicepreşedinţiei, în data de 10 iunie, Dimitrie Gusti a ţinut în faţa plenului academic discursul de recepţie Fiinţa şi menirea academiilor. În acel memorabil discurs profesorul ieşean a dat o excelentă apreciere relaţiei dintre Academie şi democraţie de care se făcea mult caz în perioada premergătoare celui de-al doilea război mondial. Formularea însă nu a convenit regimului aşa-zis „democrat-po-pular” instaurat în România devenită republică. Dimitrie Gusti vedea în Academie un simbol al adevăratei

democrației, al democrației aristocrate al cărei ideal să nu fie tendin-ța unei nivelări a tuturor în jos, către un minimum, ci una în sus, către un maximum. Res-ponsabilitatea academică era considerată de el drept cea mai fină dintre formele res-ponsabilității. Răspunsul la acest discurs i-a revenit arheologului prin excelență Vasile Pârvan, care îl numeşte pe cel omagiat „filosoful formelor sociale ale vieții omeneşti", sa-vant „atins de adierea armonioasă a geniului vechilor elini, cei mai deplini şi mai adânci dintre toți muritorii".

Membrul titular al Academiei Române Dimitrie Gusti a părăsit Universitatea din Iaşi în anul 1920 deoarece se considera că prezența sa era deosebit de necesară la Universitatea Bucureşti. Acceptând mutarea din Iaşi i s-a creat postul de şef la Catedra de Sociologie, Etică, Politică şi Estetică a Facultății de Litere şi Filosofie. În capitală a constituit Institutul Social-Român (1921) prin reorganizarea pe noi principii a Societății pentru studiul sociologiei. Activitatea acestuia s-a desfăşurat până în 1939 şi a fost reluată apoi pe durata 1944-1948. Pentru o scurtă perioadă de timp (1932-1933) a fost ministru al Instrucțiunii Publice, Cultelor şi Artelor, dar datorită unor neînțelegeri cu şeful guvernu-lui s-a retras din viața politică de vârf.

Din 1935 a deținut, prin consensul membrilor Secțiunii Istorice a Academiei Româ-ne, preşedinția secției respective pe o perioadă de trei ani.

În calitate de parlamentar a reuşit în anul 1939 să legifereze cercetarea sociologică, pentru prima dată într-un stat al lumii, prin votarea Legii Serviciului Social.

Tot în acel ultim an al deceniului al treilea a avut inițiativa fondării „Muzeului Satu-lui", instituție singulară în Europa acelui timp, idee la care au aderat pentru a o materializa şi cunoscuții intelectuali Victor Ion Popa (1895-1946) şi Henri Stahl (1901-1991). Se poate afirma despre acea epocală premieră muzeistică din țara noastră că, dacă prin absurd, Dimitrie Gusti nu ar mai fi făcut de-a lungul vieții sale nici un alt lucru ma-jor pentru cultura națională în afară de „Muzeul satului", chiar şi atunci numele său ar trebui să figureze în toate dicționarele din România.

A crezut cu fermitate în faptul că de ridicarea spirituală şi economică a masei țărănimii depinde în mare măsură emanciparea întregului popor român. Din acest motiv a depus extrem de mari strădanii pentru înființarea de cămine culturale săteşti, precum şi a unor şcoli supe-rioare țărăneşti amplasate în toate regiunile României Mari.

Pentru ilustrul fiu al Iaşilor, dar în aceeaşi justificată măsură al Moldovei şi al țării întregi, SOCIOLOGIA a reprezentat un drum imperios necesar în cadrul înfăptuirii unei radi-cale şi eficiente „reforme sociale" constând din colaborarea dintre sociologie, etică şi politică. Aşadar, Dimitrie Gusti a fost unul dintre primii savanți ai perioadei sale care s-a remarcat printr-o gândire interdisciplinară. În viziunea sa sociologia avea misiunea de schimbare în bine a societății.

Ca cercetător a creat o operă de-a dreptul impresionantă, eşalonată pe durata a patru-zeci şi trei de ani, realizând scrieri atât în limba română, cât şi în franceză. Ne re-zumăm aici la consemnarea faptului că a fost coordonator (evident şi autor) al Enciclopediei României, apărută în patru volume între anii 1938-1943.

A trecut în nemurirea savanților la etatea de şaptezeci şi cinci de ani, la Bucureşti, în ziua de 30 octombrie, anul 1955.

GHEORGHE SPACU
(1883-1955)

Între întemeietorii şcolii româneşti de chimie din Transilvania, alături de Adrian Ostrogovici şi Dan Rădulescu, se numără şi ieşeanul Gheorghe Spacu. Acesta s-a născut în data de 5 decembrie, anul 1883. Şcolarizarea, de la cla-sele elementare şi până la studiile universitare, le-a făcut în oraşul natal. Provenind dintr-o familie în care ştiința de carte era foarte prețuită, elevul Gheorghe Spacu de la Institutele Unite a beneficiat încă din primii ani de şcoală de învățarea limbilor germană şi franceză. Dintre acestea, germana a reuşit să şi-o însuşească la perfecție.

S-a înscris la universitatea ieşeană şi a urmat cursurile Facultății de Ştiințe, secțiunea de Fizică - Chimie. Pentru specializare în Chimie analitică a studiat la reputata Şcoală Politehnică din Viena, iar pentru o a doua specializare în domeniul Chimie organică a audiat cursuri la Universitatea "Wilhelm I" din Berlin.

Revenit la Universitatea din Iaşi în 1907 este încadrat ca asistent, inițial la catedra de mineralogie, iar apoi la catedra de chimie minerală, al cărei profesor titular era Dr. Neculai Costăchescu (1876-1939). Originar din Huşi, acesta a fost cel dintâi doctor în chimie al Universității Iaşi (în 1905). Magistrul şi asistentul său au colaborat în domeniul chimiei coordinative, o noutate în materie la vremea respectivă.

Sub conducerea profesorului N. Costăchescu, asistentul Gheorghe Spacu a început să elaboreze teza de doctorat Combinații de fer (Feramine). Datorită valorii ştiințifice a acestei teze în curs de elaborare, remarcată de profesorul coordonator, Gheorghe Spacu a fost avansat în funcția de şef de lucrări în anul 1912. În 1916 când şi-a susținut teza de doctorat (fiind al doilea doctor în chimie al Universității Iaşi, n.n.) a fost numit conferențiar de chimie generală la universitatea ieşeană.

Ca urmare a intrării României în al doilea război mondial a fost inclus în rândul armatei în calitate de tehnician chimist şi repartizat în Bucureşti la Pirotehnia Armatei (a condus secția de fabricare a muniției de artilerie, n.n.).

După constituirea României Mari a fost numit profesor agregat de către Consiliul Dirigent al Transilvaniei. Astfel, începând cu data de 1 noiembrie 1919 a funcționat la Universitatea Daciei Superioare "Ferdinand I" din Cluj - Facultatea de Ştiințe, fiind pri-mul profesor care preda Chimia anorganică şi analitică la universitatea clujeană. De la 1 ianuarie 1923 este numit profesor definitiv la aceeaşi catedră, calitate în care a predat pe durata a şapte ani universitari.

Pe perioada cât a activat la Cluj i s-a încredințat postul de decan al Facultății de Ştiințe (anul şcolar 1924-1925), iar în 1925-1926 a fost rectorul universității clujene. Peste un an, în 7 iunie 1927, era ales membru corespondent al Academiei Române, iar în 1936, în data de 12 august, era ales membru titular.

Anul 1940, al Dictatului de la Viena, a avut ca urmare cedarea către Ungaria horthystă

a părții nord-estice a Transilvaniei, arie teritorială în care era situat şi oraşul Cluj. Universitatea românească clujeană a fost evacuată şi o parte din ea a fost mutată la Sibiu, iar o altă parte la Timişoara. Profesorul academician Gheorghe Spacu s-a transferat la Bucureşti unde era vacantă catedra de Chimie anorganică şi analitică a Facultății de Ştiințe. Aici a rămas în funcție până la încetarea din viață.

A fost numit vicepreşedinte al instituției etalon național de ştiințe şi cultură - academia, şi a activat în această calitate începând din 2 iunie 1944 până la 1 iunie 1948. Tot în anul 1948, la 12 august, era declarat membru titular activ al Academiei (devenită a R.P.R). Pentru remarcabila sa activitate de cercetare în chimie a fost laureat al premiului de stat în anul 1952. Fapt destul de rar întâlnit, a fost pentru a doua oară laureat al premiului de stat, clasa I, pentru cercetările sale în urma cărora s-a reuşit prepararea din gips a acidului sulfuric. Pentru întreaga sa activitate pedagogică universitară şi de cerceta-re i s-a acordat ordinul muncii clasa I.

Două dintre procedurile de cercetare create de el sunt cunoscute sub denumirea de "Reactiv Spacu" şi "Reacția Spacu". Prin cele aproape o sută de metode create de el pen-tru analize gravimetrice, volumetrice şi potențiometrice, a introdus principii noi, origina-le, de dozare atât macro, cât şi microgravimetrice, permițând dozarea în mod rapid. Procedurile au fost adoptate în toate laboratoarele din lume şi sunt consemnate în cărțile didactice de specialitate de pe întregul mapamond. Deoarece complexitatea lucrărilor de specialitate ale savantului Gheorghe Spacu ar crea dificultăți cititorilor, ne rezumăm doar la a preciza că a realizat un total de şapte sute de titluri, tipărite atât în țară cât şi în străinătate. Şi în cadrul Secțiunii Ştiințifice a academiei a prezentat o serie de comunicări de specialitate, cele mai multe rămase în faza de manuscris.

Meritul de a fi fost atâtea decenii la rând profesor universitar constă în faptul că a pregătit mai multe serii de studenți. Dintre aceştia nu puțini au ajuns cercetători de o excepțională valoare, iar unii chiar şi-au urmat magistrul în Academia Română. Îndeo-sebi şcoala de chimie coordinativă creată de el s-a afirmat cu tărie în a doua jumătate a secolului trecut.

Academia Italiană de Ştiințe l-a ales membru străin al respectivului for ştiințific suprem italian. La rândul lor, Societățile de Chimie din Berlin, Paris, Washington şi Bucureşti i-au acordat calitatea de membru al lor.

A fost singurul român căruia i s-a acordat un foarte onorat loc în cadrul Academiei Mondiale de Ştiințe şi Arte din Geneva (Elveția). Comisia Internațională pentru Institui-rea Tabelelor Anuale de Constante şi Date Numerice l-a ales membru activ.

Pentru a pune în adevărata lumină multilateralitatea personalității savantului chi-mist ieşean trebuie să spunem că în întregul interval în care a funcționat la catedra universitară - fie că era la Iaşi, la Cluj sau la Bucureşti -, activitatea sa organizatorică dirijată cu pasiune, tenacitate şi eleganță în atitudini a dat coeziune colectivelor de cerce-tare, reuşind să obțină rezultate de excepție chiar şi în cazuri în care se prevedeau piedici insurmontabile.

A rămas în amintirea colegilor de cercetare ca un etalon a ceea ce trebuie să reprezinte calitatea de profesor prin excelență.

Şi-a încetat existența în data de 23 iulie 1955, la Bucureşti, la vârsta de şaptezeci şi doi de ani de ani.

IOAN ANDRIEŞESCU
(1888-1944)

Născut în Iaşi la data de 2 mai 1888, într-o familie de intelectuali, Ioan Andrieşescu a urmat şcolile primară, gimnazială, liceul şi universita-tea în localitatea natală. Diploma de bacalaureat a obținut-o la reputa-tul Liceu Național, şcoală medie care a dat Moldovei şi țării elemente excelent pregătite pentru a urma cu deplin succes studiile superioare. A obținut licența la Facultatea de Litere şi Filosofie din Iaşi după ca-re, în anul 1910, a urmat studii de specializare la universitățile din Berlin, Viena, Atena şi Roma. În 1912 şi-a susținut doctoratul la Universitatea din Iaşi cu teza Contribuție la Dacia înainte de romani, lucrare în care s-a făcut pentru prima dată afirmația că dacii şi geții erau în Dacia din timpuri care istoriceşte erau dificil de preci-zat, fapt ce viza direct autohtonismul acestora pe teritoriul carpato-danubian.

După luarea licenței a fost încadrat în anul 1915 la Muzeul Național din Bucureşti ca şef al Secției de Arheologie Preistorică. În timpul ocupării capitalei de către armatele germane (din primul război mondial, n.n.) s-a refugiat la Iaşi unde, în 1918-1919, a fost profesor se-cundar, iar apoi suplinitor la Facultatea de Litere şi Filosofie al cărui student a fost cu nu prea mulți ani în urmă. Odată pacea încheiată şi capitala părăsită de trupele de ocupație a revenit în București, la Universitate. I s-a acordat titlul de doctor docent (22 decembrie 1920). Ulterior a avansat conferențiar (1923) şi profesor titular (1927) la Fa-cultatea bucureşteană de Litere şi Filosofie. Împreună cu Vasile Pârvan a fondat şcoala românească de arheologie. În data de 26 mai 1928 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, activând în cadrul Secțiunii Istorice.

În paralel cu activitatea didactică a efectuat o serie de cercetări arheologice reu-şind să salveze vestigii antice de o extrem de mare însemnătate ştiințifică. Prin intervenția sa din anul 1928 a fost salvat de la deteriorare şi adus la muzeul din Bucureşti faimosul coif din foaie de aur având greutatea de 770 grame, o piesă de artă excepțională, o ve-ritabilă capodoperă a artei traco-getice a secolului al IV-lea anterior erei creştine, exemplar găsit în satul Coşofeneşti, comuna Poiana-Vărbilău, județul Prahova. Tot de numele său se leagă şi recuperarea de la sătenii căutători de comori străvechi ascunse în pământ a impresionantului tezaur de obiecte artistice lucrate din argint care formau inventarul funerar al unui mormânt princiar tracic de la Agighiol, județul Tulcea (1931).

Dacă de numele lui Vasile Pârvan se leagă introducerea în istoria națională a geto-dacilor, lui Ioan Andrieşescu i se atribuie fondarea unei noi specialități în istoriografia de la noi: PREISTORIA (parte a istoriei care studiază condițiile de viață şi de civilizație ale societății umane de la originea ființei omeneşti până la apariția celor mai vechi documente scrise, n.n.) Această „secvență" a istoriei care este cea mai îndelungată ca durată de existență nu are alte surse de informație decât diversitatea de urme materiale aduse la lumină prin săpături de utilitate cotidiană (întâmplătoare) sau prin săpături arheologice sistematice. Dificultatea în

acest gen de cercetare nu constă atât de mult în scoaterea din sol a vestigiilor de viețuire, ci în interpretarea şi plasarea cât mai exactă în timpul trecut a respectivelor produse din ceramică, piatră, os şi, mai rar, metal. Or, în materie de interpretare a rămăşițelor străvechi, profesorul academician ieşean Ioan Andrieşescu se dovedise a fi un magistru de o foarte mare erudiție.

A creat în jurul său o veritabilă şcoală românească de cercetători ai Preistoriei, şcoală care avea ca unic loc de „studiu" şantierul de săpături arheologice. Prin săpăturile întreprinse de Andrieşescu în anul 1923 la Piscul Crăsani, o mică ridicătură de teren din satul Crăsanii de Sus - comuna Balciu, județul Ialomița -, a putut fi definită pentru prima dată cultura materială a geto-dacilor, caracterizată prin tipuri specifice de vase din lut ars şi o serie de bijuterii din bronz, acestea din urmă fiind de aspecte care nu se regăsesc în afara mediului material geto-dacic.

Bogăția cunoştințelor sale în materie de arheologie a epocilor preistorice o dove-dise în modul de prelucrare şi interpretare ştiințifică „fără cusur" a celor 249 de obiecte din bronz care s-au descoperit întâmplător în anul 1914 în satul Drajna de Jos, comuna Drajna, județul Prahova. Până în anul 1925 acest fond de obiecte metalice nu a putut fi determinat tipologic şi nici încadrat în timp. Doar Ioan Andrieşescu a reuşit acest lucru stabilind că întregul lot aparținuse tracilor care au viețuit în secolul al XIII-lea î.Chr. (studiu publicat în revista de arheologie „Dacia", nr. II/1925, p. 345 şi urm., n.n.).

I. Andrieşescu a deschis şi în Moldova, la Fedeleşeni (comuna Strunga, județul Iaşi), în anul 1928, un şantier arheologic unde a condus cercetările avându-l colaborator şi practicant pe Ion Nestor (1905-1974). Acolo a cercetat o aşezare din cadrul culturii neoli-tice Cucuteni, descoperind o ceramică colorată în trei culori în combinație cu liniuțe incizate, mărginite de impresiuni rotunde, gen de ornamentare întâlnit numai la Fedeleşeni. Coordonatorul lucrărilor de cercetare, Ioan Andrieşescu, a reuşit să intuiască faptul că tehnica picturii de tipul original, pe care o denumise „stil Fedeleşeni", anunță viitoarea geneză a stilului etapei Cucuteni A-B în care vor apărea motivele zoomorfe stilizate la extrem. A precizat că faza „Fedeleşeni" datează de la mijlocul celui de-al II-lea mileniu ante Chr. Exemplele ar putea să continue cu rezultatele săpăturilor arheologice siste-matice de la Sălcuța (1923) - jud. Dolj, din satul Sultana (1937), comuna Mănăstirea - jud. Ilfov, de la Sărata Monteoru (1926-1927) - jud. Buzău, din satul Oinac (1929-1930), comu-na Oinacu - jud. Ilfov, din satul Ostrovu Corbului (1931), comuna Hinova - jud. Mehedinți (în colaborare cu Alexandru Bărcăcilă, n.n.), de la Zimnicea (1940) - jud. Teleorman ş.a.

A elaborat valoroase lucrări de sinteză ale căror concluzii nu au suferit esențiale schimbări, deşi au trecut mai mult de cincizeci de ani de la emiterea lor. Aşa de pildă, sunt: Din preistoria Olteniei (1921), Considerațiuni asupra tezaurului de la Vâlci-Trn, lângă Plevna (1925), Arheologia şi istoria veche a Dobrogei (1928), Artele în timpurile preistorice la noi (1939) ş.a. O boală netratabilă l-a împiedicat a mai lucra şi publica o seamă de alte importante descoperiri arheologice ale sale.

În semn de apreciere a erudiției sale a fost ales membru al Comisiunii Monumente-lor Istorice din România, iar peste hotare i-a fost atribuită aceeaşi funcție apreciativă de către Istitutul Arheologic German din Berlin şi Societatea anticarilor din Londra.

La 17 decembrie 1944, în Bucureşti, a încetat din viață la etatea de numai cincizeci şi şase de ani.

ION ATANASIU
(1892-1949)

Primul savant ieşean care şi-a efectuat studiile medii şi universitare la Bucureşti, Ion Atanasiu, s-a născut în data de 26 octombrie 1892. A absolvit Liceul „Matei Basarab”, iar apoi Facultatea de Ştiinţe în cadrul căreia a studiat geologia. A luat examenul de licenţă în 1918. Şi-a susţinut teza de doctorat Cercetări geologice în împrejurimile Tulgheşului, districtul Neamţ la Bucureşti, obţinând titlul de doctor în ştiinţele naturale, în anul 1929.

A intrat în învăţământul universitar bucureştean în anul 1920 ca asistent la Cate-dra de Geologie a Şcolii Politehnice. A predat succesiv, pe durata a unsprezece ani, cursuri de geologie generală, geologia petrolului şi zăcăminte de minereuri.

În 1931 este numit profesor, şef al Catedrei de geologie de la universitatea ieşeană la care a funcţionat până în anul 1940.

La propunerea academicianului Ludovic Mrazec (1867-1944), eminent geograf şi petrograf, membru titular al Academiei Române din anul 1905, Ion Atanasiu este ales membru corespondent al Academiei Române în data de 23 mai 1940. Tot în acel an, în toamnă, a revenit în capitală, dar nu la Politehnică, ci la Universitate, ca profesor titular de geologie.

S-a specializat în geologie şi seismologie (a fost printre cei dintâi specialişti seismologi din ţara noastră şi, cu siguranţă, cel mai avizat al perioadei respective, n.n.).

Activitatea sa de cercetare ştiinţifică nu s-a limitat doar la seismologie, ci s-a răsfrânt îndeaproape asupra ansamblului de domenii ale geologiei. Pornind de la petrografia şisturilor cristaline, la stratigrafie şi sedimentologie, a trecut la paleontologia depozitelor mezozoice şi neozoice din unităţile tectonice ale Carpaţilor Orientali. Nu s-a oprit la cele de mai sus, ci şi-a orientat interesul şi spre geologia economică legată de zăcămintele de ţiţei şi gaze naturale, cărbuni, ba chiar şi ape minerale.

Studiile sale referitoare la identificarea în spaţiul României a marilor bazine de petrol brut au avut un rol practic cu totul deosebit, contribuind la deschiderea unor noi câmpuri de sonde în zone în care, anterior descoperirilor lui Ion Atanasiu, nici măcar nu se bănuia că s-ar putea găsi şi extrage ţiţei şi gaze inflamabile.

Alte cercetări ale sale au facilitat sporirea numărului minelor de cărbuni de diferite calităţi, contribuind atât la dezvoltarea industriei electroenergetice a ţării cât şi la in-tensificarea transporturilor pe căile ferate, deoarece în acel timp tracţiunea garniturilor de vagoane era asigurată în procent de 100% cu locomotive acţionate cu vapori de apă.

De-a lungul celor peste patru decenii de activitate la catedră a format zeci şi zeci de ingineri petrolişti şi ingineri de mină care şi-au desfăşurat activitatea în toată ţara, ne-maifiind necesară recrutarea unor astfel de specialişti din afara ţării noastre (aşa cum s-a procedat în secolele XVIII şi XIX, îndeosebi pentru minele din Transilvania).

Putem afirma că prodigioasa activitate de cercetare, atât de bogată în rezultate practice, a geologului Ion Atanasiu a constituit un serios imbold pentru înfiinţarea la Bucureşti a

Facultății de Petrol şi Gaze, iar mai apoi chiar a unui Institut de sine stătător (care ulterior a fost mutat de la Bucureşti la Ploieşti, n.n.).

Deosebit de plină de originalitate a fost contribuția sa științifică în domeniul seismologiei al cărui fondator este, pe bună dreptate, considerat. Veritabil pionier al a-cestui domeniu a fost nevoit să inventeze şi chiar să construiască personal (şi după pla-nuri proprii), instrumentarul de mare finețe absolut necesar pentru efectuarea a diferite măsurători de factură tehnică.

Pe temeiul coroborării unei ample palete de date a reuşit nu doar să țină sub o strictă observație intensitățile de manifestare a mişcărilor tectonice, ci şi să realizeze cele dintâi pronosticuri ale unor devastatoare cutremure - apreciind anticipat gradația acestora pe scara Richter -, precum şi măsurile ce se cuvin a fi luate pentru ca proporțiile distrugeri-lor să nu depăşească anumite limite. Pe baza măsurătorilor făcute de el în perimetre cu riscuri seismice, a devenit posibilă pregătirea edificiilor chiar din faza de proiect cu scopul ca acestea să facă față mişcărilor telurice ale scoarței terestre. O mențiune aparte se cuvine faptului că geologul seismolog originar din Iaşi a fost şi autorul primei hărți a epicentrelor şi liniilor de sensibilitate seismică din România, creație științifică a cărei valabilitate incontestabilă se păstrează până în prezent.

Nu în ultim rând mai este de reliefat şi aportul său în identificarea bazinelor de ape minerale ale țării noastre şi stabilirea pentru fiecare în parte a compoziției chimice. Astfel au putut fi incluse în circuitul balneoclimateric național de sănătate o seamă de localități care, anterior cercetărilor sale în zona respectivă, îşi asigurau existența prin cultivarea solului şi prin creşterea de animale domestice.

A scris un număr atât de însemnat de lucrări încât nici nu a reuşit să le publice atâta vreme cât a fost în viață. Au văzut lumina tiparului, postum, lucrările: Faciesurile flişului din Carpații Orientali; Cineritele din Neogenul românesc şi vârsta erupțiilor co-respunzătoare; Orogeneza şi sedimentarea în Carpații Orientali; Cutremurele de pământ din România.

Pentru meritele sale deosebite ca om de ştiință a fost ales în data de 23 mai, anul 1940, membru corespondent al Academiei Române.

I s-au acordat diverse onoruri în țară şi peste hotare. Societatea Română de Geologie şi Societatea Română de Ştiințe l-au declarat membru al lor. Academia Ciencias, Bellas Letras y Nobles artes Cordova (Spania, n.n.), Société géologique de France, Schweizerische Geollogischen Gesellschaft (Elveția) şi Société des sciences naturelles et mathematique de Cherbourg (Franța) l-au ales membru de onoare.

A încetat din viață la Bucureşti în data de 14 aprilie 1949, la etatea de numai cincizeci şi şapte de ani.

PETRE CONSTANTINESCU- IAŞI
(1892-1977)

Născut în data de 25 noiembrie 1892, Petre Constantinescu s-a putut forma în acea atmosferă intelectuală plină de emulație a Iașului din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Studiile secundare şi superioare le-a efectuat în oraşul natal unde a absolvit Facultatea de Istorie. Începând din anul 1918 a predat istoria la licee din Iaşi, Huşi şi Bârlad, până în anul 1926. Din acest ultim an, toamna, a fost încadrat ca profesor la Facultatea de Teologie din Chişinău, iar mai apoi la Universitatea din Iaşi.

Aşa cum bine se cunoaşte, încă din clasele superioare ale liceului a fost atras în cercuri politice susținătoare ale ideologiei socialiste.

În 1910, pe când avea doar optsprezece ani, a aderat la Partidul Social Democrat, desfăşurând o activitate politică deloc neglijabilă ca intensitate. Pe linie politică a fost a-les membru al Comitetului Internațional Antifascist, în 1935, şi chiar vicepreşedinte al secției din România a comitetului respectiv.

În calitate de politician a fost în repetate rânduri implicat în diverse procese, atât ca martor, cât şi ca acuzat de agitație comunistă. În urma mai multor condamnări judi-ciare a fost întemnițat în diferite penitenciare (Doftana, Târgu Jiu, Miercurea Ciuc ş.a.).

După constituirea Partidului Comunist din România, în 1921, a devenit membru al acestuia şi a rămas chiar şi după interzicerea prin lege a respectivului partid.

A fost în strânse relații de „colaborare politică" cu Lucrețiu Pătrăşcanu, Nicolae D. Cocea, Petru Groza ş.a. Împreună cu cel din urmă a inițiat constituirea unei grupări po-litice antifasciste compusă din Blocul pentru apărarea libertăților democratice, din Par-tidul Socialist (secvența condusă de Popovici, n.n.), din Frontul Plugarilor şi din Uniunea oamenilor muncii maghiari. Fondarea acesteia a avut loc la Țebea (județul Hunedoara) în data de 6 decembrie 1933, prezent fiind şi profesorul universitar Petre Constantinescu-Iaşi. Documentul constitutiv este cunoscut sub denumirea de „Acordul de la Țebea".

În 1942 a făcut parte din conducerea organizației „Uniunea Patrioților" care avea ca obiectiv contenirea păgubitoarei, pentru România, alianțe cu statele fasciste şi ieşirea țării noastre din războiul declarat Națiunilor Unite. Nu a fost străin nici de solicitarea mai multor intelectuali de frunte ai României, adresată mareşalului Antonescu - conducător al statului -, de a retrage trupele române de pe frontul germano-sovietic.

După proclamarea Republicii a făcut parte din cel dintâi Prezidiu al Marii Adunări Naționale, organism guvernamental în care ocupase funcția de vicepreşedinte.

Nu a mai continuat după anul 1948 să fie preocupat de studierea artei şi a bizantinolo-giei, ci a abordat studierea legăturilor istorice şi culturale ale românilor cu popoarele vecine cu țara noastră. În 1954 a elaborat lucrarea Relații culturale româno-ruse în trecut, iar peste alți doi ani a semnat volumul Studii istorice româno-bulgare.

A abordat şi aspecte mai puțin elucidate cu privire la desfăşurarea revoluțiilor de la 1848

în țările române scoțând cartea Intelectualii şi Revoluția de la 1848 în Principatele Române, în anul împlinirii centenarului de la acele evenimente.

În data de 12 august 1848 a fost ales „direct" membru titular activ al Academiei Române (sărind peste etapa de membru corespondent). Tot în acel an a fost ales preşedinte al Secției Ştiințelor Istorice, Filosofice, Economice şi Juridice a Academiei Române (pe atunci numită a R.P.R.). A rămas în această funcție de conducere nu mai puțin de un deceniu şi jumătate (fiind singurul academician care a condus o secție, fără întrerupere, o durată de timp aşa de îndelungată, n.n.)

În calitate de preşedinte al secției istorice i-a revenit dificila misiune de a face tranziția de la modul de a privi evenimentele istorice de către Mihail Roller, la o nouă viziune asupra istoriei noastre naționale. Împreună cu alți istorici, membri ai academiei, a reuşit constituirea Comitetului de coordonare a lucrărilor de elaborare a unui nou tratat de Istoria României. Academicianul Petre Constantinescu-Iaşi era „primul între egali", aceştia fiind academicienii Emil Condurachi, Andrei Oțetea, David Prodan şi Constantin Daicoviciu, urmați de membrii corespondenți Teodor Bugnariu, Ion Nestor şi Gheorghe Ştefan.

Întâiul volum a apărut în 1960, iar volumul al IV-lea, la a cărui elaborare participa-se direct şi academicianul Petre Constantinescu-Iaşi, a apărut la un an după ce acesta nu se mai afla în funcția de preşedinte de secție (1964).

În țară a mai cumulat şi preşedinția Comisiei Muzeelor şi Monumentelor Istorice, post din care a dispus reorganizarea expozițiilor muzeale permanente din România în conformitate cu noua orientare dată de volumele tratatului de istorie.

A deținut preşedinția Comitetului Național al Istoricilor din România, sprijinind constituirea unor societăți de istorie din județele țării.

Pe plan extern a fost ales membru al Academiei Bulgare de Ştiințe şi declarat Doctor Honoris Causa al Universității „Lomonosov" din Moscova.

Statul bulgar i-a acordat medalia „Sfinții Metodiu şi Chiril".

S-a stins din viață în data de 1 decembrie 1977 în Bucureşti, intrat fiind într-un con de umbră impus de vârful conducerii partidului unic din România acelor ani.

DAN BĂDĂRĂU
(1893-1968)

Descendent al unei familii boiereşti din Moldova, Dan Bădărău s-a născut în data de 6 decembrie, anul 1893, în oraşul Iaşi. I s-a dat o educaţie şcolară deosebită având institutori străini angajaţi de familia sa. Până la etatea începerii cursurilor liceale învăţase mai multe limbi străine între care franceza era pe primul plan. Sfătuiţi de unul dintre institutori, părin-ţii elevului particular Dan l-au înscris pentru a obţine diploma de ba-calaureat la una dintre cele mai prestigioase şcoli medii din Paris, liceul „Saint Louis". Aici a obţinut diploma de bacalaureat în anul 1912. A venit la Iaşi spre a urma Facultatea de drept, fiind licenţiat în ştiinţe juridice în anul 1917.

Mobilizat în timpul războiului de întregire naţională a României, s-a remarcat în acţiunile de pe front fiind avansat până la gradul de căpitan.

După încheierea războiului a avut posibilitatea de a activa în armată urmând ca la absolvirea cursurilor Înaltei Şcoli de Război să intre în rândul ofiţerilor superiori, iar prin înaintări succesive să ajungă chiar general. Cu toate acestea s-a retras din armată şi a plecat din nou la Paris unde a studiat Literele şi Filosofia la Universitatea Sorbonne. A obţinut titlul de doctor în filosofie cu tezele Essai sur la pansèe şi L'individuel chez Aristotel, în anul 1924. Contribuţia L'individuel chez Aristotel a fost atât de apreciată încât la paispre-zece ani de la susţinerea ei a fost publicată în Franţa, fiind luată în considerare de către filosoful francez Jean Tricot, cel care a utilizat-o în întocmirea comentariilor la traducerea scrierii aristoteliene Metafizica. Atunci, acest fapt a constituit o recunoaştere a valorii filosofiei româneşti, iar în prezent este o mândrie pentru Iaşi că a dat ţării, şi nu numai, un gânditor de anvergura intelectuală a lui Dan Bădărău.

În anul 1926 şi-a început cariera didactică universitară în oraşul natal, ocupând postul de conferenţiar suplinitor de Filosofie începând cu data de 1 ianuarie. Avansat la gradaţia de profesor titular a funcţionat până în anul 1949 la Universitatea din Iaşi unde a predat Filosofia şi Logica.

După ieşirea de la universitate, la vârsta de cincizeci şi şase de ani, a deţinut funcţia de şef secţie al Centrului de Logică al Academiei Române (până în anul 1968). De la acest centru a fost propus pentru a fi ales membru corespondent al Academiei Româ-ne, alegere care a avut loc în data de 21 martie 1963, puţin înainte de a împlini şaptezeci de ani.

A fost unul dintre primii români care s-a impus pe plan ştiinţific ca istoric al filoso-fiei. A elaborat şi publicat cu predilecţie studii ample şi monografii în care îşi prezintă cercetările care vizau cu deosebire concepţiile paradigmatice, nu doar din filosofia antică (Aristotel), sau din cea modernă [Michel Eyquem de Montaigen (1533-1592), John Locke (1632-1704), Gottfried Wilhelm Leibnitz (1646-1716), Charles Louis de Secondat, baron de la Brede et de Montesquieu (1689-1755), Etienne Bonnot de Condillac (1714-1780), Paul Henri Tiery baron d'Holbach (1723-1789)], ci şi din cea românească [Dimitrie Cantemir (1673-1723),

Vasile Conta (1845-1882)]. Mai are meritul de a se fi oprit în cercetările sale asupra unora dintre concepțiile filosofice românești, subiect pe care nu l-a mai abordat nimeni până la el. A fost un adept al concepției clasiciste în logică, dar nu s-a situat niciodată pe poziții adverse noilor teorii logico-matematice. Atras încă din anii studenției de filosofia antică greacă al cărei strălucit reprezentant a fost Aristotel a început de timpuriu studierea raportului dintre individual şi universal.

Preocupat şi de gândirea filosofică a lui Dimitrie Cantemir, filosoful Dan Bădărău a căutat şi aflat sursele de inspirație ale învățatului principe al Moldovei: eruditul medic şi chimist, dar şi filosof flamand Jan Baptist van Helmont (1579-1644) şi monahul din insula mediteraneană Creta, autor al unui tratat de logică, Jeremias Cacavelas (1643-circa 1700). Ambele surse identificate de Dan Bădărău au fost confirmate ca fiind reale şi valabile în urma cercetărilor efectuate ulterior şi de alți savanți.

Într-o serie de lucrări ale sale, Dan Bădărău a abordat din diverse unghiuri de vedere teoria categoriilor, fiind interesat în mod aparte de categoriile lui Aristotel, dar şi de ale altor filosofi antici şi moderni precum gânditorul grec Platon (427-347 a.Chr.), filosoful Plotin din Egipt (204-270 d.Chr.) - reprezentant principal al neoplatonismului, dar şi ale idealistului Georg Wilhelm Frierdich Negel (1770-1831), având intenția de a elabora o monografie în legătură cu teoria categoriilor.

A fost un gânditor prioritar şi în privința demonstrării existenței legăturii indisolubile dintre LOGIC ŞI ONTOLOGIC, detaliu confirmat şi de cercetători filosofi din cea de-a doua jumătate a secolului a XX-lea.

Prin întreaga sa activitate filosofică Dan Bădărău a fost un incontestabil susțină-tor al clasicismului logic, ceea ce era, prin anii ‘50 ai secolului al XX-lea, o poziție îndrăz-neață într-o etapă în care logica matematică reprezenta o noutate admirată de toți şi sus-ținută de filosofii „noului val”, care criticau în fel şi chip clasicismul pe care îl considerau depăşit. Viabilitatea clasicismului logic susținută de Dan Bădărău a fost reconfirmată şi de alți doi filosofi, Florea Tutugan şi Petre Botezatu, atestând astfel detaliul că magistrul filosof originar din Iaşi se situase pe o poziție sigură.

Cugetător de formație rațională, a adus critici îndreptățite Intuiționismului şi Irațională-lismului, curente filosofice care neagă rolul rațiunii susținând primatul intuiției, al inconştientului şi al altor facultăți iraționale.

Opera filosofică creată de Dan Bădărău în peste patru decenii de cercetări a fost elaborată (o parte) în limba română, dar şi în limba franceză, făcând astfel cunoscută pe plan internațional filosofia românească şi stadiul acesteia din prima jumătate a secolului al XX-lea. A reuşit să elaboreze un număr atât de mare de lucrări încât unele, rămase în manuscris, au ajuns să fie editate după ce autorul nu mai era în viață.

Menționăm câteva titluri ale lucrărilor a căror lecturare este accesibilă şi celor mai puțin familiarizați cu filosofia. Bunăoară volumele Viața şi personalitatea lui G. W. Leibnitz (1966) şi Filosofia lui Cantemir (1964) întrunesc aceste cerințe.

Pe lângă toate cele de mai sus, academicianul Dan Bădărău rămâne în istoria ora-şului Iaşi mai ales pentru faptul că a fondat întâia Societate de Filosofie din fosta capitală a Moldovei.

A decedat la Bucureşti, la vârsta de şaptezeci şi cinci de ani, în 2 iulie 1968.

GHEORGHE ATHANASIU
(1893-1972)

S-a născut în data de 13 a ultimei luni din anul 1913, într-o familie cu o bună stare materială. Clasele primare le-a făcut în particular la Iaşi, dar pentru a urma liceul a fost dus la Bucureşti unde a rămas şi ca student, frecventând Secția de Fizico-Chimice a Facultății de Ştiințe. În 1919 a absolvit facultatea cu rezultate foarte bune, fapt pentru care a fost reți-nut ca asistent la Universitatea Bucureşti. Peste un an, în 1920, a reuşit să promoveze examenul de capacitate după care, cu o bursă de stat, a plecat în Franța unde timp de patru ani a activat ca cercetător din străinătate în Labora-torul de Cercetări Fizice de la Universitatea pariziană Sorbonne. Tot la această univer-sitate din capitala Franței a luat examenul pentru titulatura de doctor în Ştiințe fizice, în 1925, pe când încă deținea postul de şef de lucrări la Universitatea Bucureşti.

Datorită faptului că la Universitatea Daciei Superioare „Ferdinand I" din Cluj per-sista lipsa de cadre didactice cu un înalt nivel de pregătire profesională (la unele materii, n.n.), Gheorghe Athanasiu a fost transferat în 1926 în centrul universitar românesc al Transilvaniei. Odată cu transferul a primit şi numirea sa în postul de conferențiar de fizică. A predat un curs de fizică generală studenților secției de Ştiințe Naturale, şi un curs de Fizică-termodinamică studenților Facultății de Ştiințe.

Cât timp a profesat în Cluj a avut prilejul să întreprindă o amplă cercetare în Transilvania intracarpatică, Crişana şi Banat, privind radioactivitatea mai multor izvoa-re minerale, termale şi de „apă dulce". Rezultatele sale au fost extrem de binevenite de-oarece, în funcție de concentrația radioactivă constatată de el, medicii balneologi au proce-dat la stabilirea unor noi metode de tratare a diferitelor afecțiuni, obținând nu rareori vindecări de-a dreptul miraculoase. În felul acesta s-au putut aplica o serie de noi metode de tratament la băile din Sângeorz, Oradea-Felix şi Herculane-Mehadia.

În cei unsprezece ani de profesorat la universitatea clujeană a contribuit prin documentatele sale prelegeri la formarea unui mare număr de cadre didactice româneşti de care era atâta nevoie în şcolile transilvănene de după înfăptuirea României Mari. Foştilor săi studenți le-a transmis cunoştințe din domeniile radioactivității, fotoelectricită-ții, electrochimiei, fotochimiei, opticii ş.a., fapt ce a dus la orientarea multora dintre învățăceii săi spre munca de cercetare ştiințifică.

În anul 1929 obținea la Cluj titulatura ştiințifică de docent, iar peste un an era declarat conferențiar definitiv de către senatul universitar. Părăseşte Clujul în anul 1937 în urma numirii sale ca profesor de fizică la Universitatea din Cernăuți unde rămâne pâ-nă în 1940. În acest an Basarabia şi Bucovina sunt scoase din componența statului ro-mânesc în urma ultimatumului Rusiei Sovietice.

Adus la Universitatea Bucureşti (octombrie 1940) a predat, ca profesor titular, cursuri de termodinamică, optică fizică, electricitate şi fizică corpusculară. Cu o pre-gătire teoretică

deosebit de temeinică, fiind un adevărat AS în ale fizicii, a mai predat cursurile de geora-dioactivitate şi magnetism terestru, cursuri de foarte înaltă specia-litate, de fapt premiere în învățământul universitar românesc.

A fost inițiatorul cercetărilor geofizice din țara noastră, precum şi fondatorul Cate-drei de Geofizică din cadrul Universității Bucureşti (1953).

Începând din anul 1963 i s-a încredințat funcția de foarte mare răspundere, aceea de conducător al Secției de Geofizică a Institutului de Fizică Atomică.

Tot în 1963, în data de 21 martie, a fost ales membru titular al Academiei Române după un stagiu de membru corespondent care a durat un deceniu şi jumătate (ales mem-bru corespondent în 2 noiembrie 1948). Această puțin obişnuită „stagiatură" de cinci-sprezece ani a fost determinată de faptul că din anul 1955, ca urmare a amestecului factorilor politici în treburile academiei, au fost sistate primirile de noi membri vreme de opt ani. Atunci, în 21 martie 1963, au fost titularizate în aceeaşi şedință treizeci şi opt de persoane (dintre care o persoană era membru corespondent din anul 1939, o persoană din 1946, şase persoane din 1948 şi douăzeci şi nouă de persoane din 1955, n.n.). (Am făcut aceste precizări pentru a ilustra concret gravele imixtiuni ale partidului unic în activi-tatea ştiințifică a țării.)

Academia i-a încredințat şi direcțiunea Institutului de Fizică al acesteia, cu sediul în capitală, precum şi şefia Secției de Geomagnetism şi Georadioactivitate a Centrului de Cercetări Geofizice, instituție de cercetare subordonată academiei.

Profesorul universitar academician Gheorghe Athanasiu s-a remarcat ca un des-chizător de drum în varii ramuri ale fizicii, mai cu seamă în cea a geofizicii, realizând primele studii sistematice în mai multe sectoare ale ştiințelor exacte şi atacând probleme care nu au mai fost abordate de nici un alt cercetător de până la el. Îl putem considera pe bună dreptate întâiul savant român care a studiat radioactivitatea apelor şi a evaluat distribuția câmpului geomag-netic pe teritoriul României.

Tot de ilustrul său nume se leagă inițierea şi sprijinirea cercetărilor în cunoaşterea proprietăților magnetice ale rocilor, contribuind la punerea în valoare a bogățiilor subso-lului țării noastre.

Este inventatorul aparatului numit monocromator, pentru infraroşu şi ultraviolet, cu o largă gamă de utilizări în geologie.

Activitatea sa de cercetare a fost publicată de-a lungul anilor în peste şaptezeci de lucrări de înaltă ținută ştiințifică, dificil de lecturat de către cei care nu au o pregătire universitară în domeniul fizicii, geodeziei, magnetismului ş.a.

A fost membru al Comitetului Român pentru Geodezie şi Geofizică. Pe plan extern a reprezentat țara noastră în Comitetul Internațional de Geodezie şi Geofizică.

A trăit şaptezeci şi nouă de ani şi a decedat în 4 aprilie 1972 în Bucureşti.

RALUCA RIPAN
(1894-1975)

Raluca Ripan Tilici provenea dintr-o familie de intelectuali. S-a născut în data de 27 iunie, anul 1894, în oraşul Iaşi. În privința şcolarizării a încălcat toate regulile educaționale specifice domnişoarelor din seco-lul al XIX-lea. Nu a urmat un pension pentru fete, în cadrul căruia să învețe să cânte la clavir, să îşi însuşească dansurile „la modă", să ia lecții de franceză şi germană şi, mai ales, să se poată descurca în „ar-ta conversației de salon". Dimpotrivă, a urmat liceul şi a obținut di-
ploma de bacalaureat. Nu s-a limitat la atât, ci, „culmea îndrăznelii", a devenit studentă la Universitatea Iaşi, Facultatea de Chimie.

A obținut licența în chimie în anul 1919 fiind reținută la universitate unde a debu-tat în cariera didactică prin acordarea de către decanatul Facultății de Chimie a postului de pre-paratoare la Laboratorul de Chimie minerală. A urmat numirea ca asistentă la Laboratorul de Chimie-Fizică a Universității din Iaşi.

A fost deosebit de apreciată ca studentă, ştiut fiind faptul că fusese temeinic pre-gătită de profesorul Gheorghe Spacu (vezi în acest volum) care, la 1 noiembrie 1919, era numit profesor agregat la Universitatea din Cluj. El a solicitat ca absolventa Raluca Ripan să fie transferată de la Iaşi la Cluj. În anul 1922 obține titlul de doctor în chimie, elaborând şi susținând teza doctorală Aminele duble corespunzând sulfaților dubli din seria magnezia-nă, şi devine prima femeie din țara noastră doctor în chimie.

Din anul 1925, luna noiembrie, a fost conferențiară suplinitoare de chimie anorga-nică, materie pe care o preda la Facultatea de Medicină din Cluj. Începând din 1 octombrie 1926 e readusă la Universitate, la Facultatea de Chimie, pentru a preda chimia alimentară, ea fiind cel dintâi conferențiar al acelei discipline.

Din anul 1938 a suplinit conferința de chimie generală, până la răpirea părții de nord a Transilvaniei prin Dictatul de la Viena (1940). Ca urmare, universitatea clujeană a fost mutată la Sibiu, cu excepția Facultății de Ştiințe care a fost instalată în Banat, la Timişoara. Secției de chimie i-a fost repartizat etajul al III-lea din Palatul Poştei.

Profesorului Ion Tănăsescu (1892-1959), originar din Bucureşti, şi conferențiarei Raluca Ripan le revenise sarcina de a reorganiza, în foarte grele condiții, învățământul de chimie de la Facultatea de Ştiințe. Datorită priceperii şi tenacității lor, în mai puțin de pa-tru luni au luat ființă laboratoare şi săli pentru prelegeri, iar cursurile s-au reluat într-un mod cât mai apropiat de normalitate.

Deoarece la 1 septembrie 1941 şeful Catedrei de Chimie anorganică şi analitică s-a pensionat, suplinirea acestei catedre a fost încredințată conferențiarei Raluca Ripan care, cu data de 1 octombrie 1942, a devenit titulara acestei catedre.

Cât priveşte conferințele de Chimie generală şi Chimie alimentară, care din 1938 erau susținute de Raluca Ripan, acestea au fost repartizate altor cadre de specialitate începând din

31 decembrie 1942, respectiv 1 ianuarie 1943.

Încă din ianuarie 1942 a început să abordeze următoarele teme de cercetare:

1. Studierea influenței exercitate de volumul anionilor asupra numărului de molecule de bază fixate pe cation, reuşind să aducă serioase contribuții ştiințifice şi să sintetizeze substanțe noi.

2. Studiul asupra cianaților metalici, subiect în care autoarea a stabilit cu precizie modul de formare al amminelor complexe, cu piridină şi cu urotropină.

3. Formarea amminelor sulfocianurilor metalice în soluții apoase, domeniu în care a adus contribuții originale. În acest studiu în care s-au obținut peste o sută de combinații noi a adus concluzii teoretice foarte interesante în cunoaşterea modalităților de formare a amminelor în soluții apoase.

A fost coautoare la elaborarea şi editarea a trei tratate de chimie analitică, volume care au umplut un mare gol în literatura de chimie din țara noastră, lucrări solicitate şi de instituții de specialitate din străinătate.

În cadrul Facultății de Chimie activitatea profesoarei titulare Raluca Ripan a fost atât de natură organizatorică, cât şi ştiințifică, şi a avut ca rezultate formarea unor valoroase cadre de cercetători.

După încheierea celui de-al doilea război mondial şi anularea măsurilor Dictatului de la Viena în 1945, universitatea clujeană refugiată la Sibiu şi Timişoara a revenit în oraşul central-transilvănean de pe Someşul Mic.

Ceea ce a realizat Raluca Ripan prin organizarea Facultății de Chimie din Timişoa-ra s-a perpetuat în marele centru urban al Banatului şi după transferarea în Cluj a insti-tuției universitare găzduită în perioada 1940-1945. În Timişoara a rămas în stare de funcționare o facultate de Chimie industrială.

Din nou în Cluj, cu acelaşi elan, profesoara Raluca Ripan şi colectivul didactic pe care îl coordonase au repus în timp record funcționalitatea şcolii universitare de chimie.

În 1948, la 2 noiembrie, a fost aleasă membru titular activ al Academiei Române (pe atunci denumită a Republicii Populare Române, n.n.), fiind admisă ca academician în aceeaşi şedință plenară în care a fost declarat membru al academiei şi matematicianul Grigore Moisil (1906-1973). De notat faptul că în 1948, în zilele de 27 mai, 12 august, 1 şi 2 noiembrie au fost aleşi patruzeci de noi membri ai academiei, între aceştia singura femeie fiind Raluca Ripan Tilici, originară din Iaşi.

În 1948 a devenit şef al Catedrei de Chimie Anorganică, post pe care l-a deținut până în 1964. După ce i s-a încredințat decanatul Facultății de Chimie a Universității „Victor Babeş" - Cluj, a ocupat şi funcția de rector al universității româneşti a Clujului, începând din 1952 şi până în 1957 (a fost unica femeie rector a acestei universități, n.n.). Din 1951 a condus şi Institutul de Chimie din Cluj.

A realizat peste 250 de lucrări originale referitoare la probleme esențiale din chi-mie. În 1954 a fost laureată a Premiului de Stat clasa I acordat pentru întreaga ei activi-tate didactico-ştiințifică. Societatea de Chimie din Bucureşti şi Societatea de Ştiințe din Cluj au ales-o membră a lor.

Universitatea din Torun (Polonia) i-a acordat titlul de Doctor Honoris Causa, iar So-cietatea de Chimie din Paris a declarat-o membră a sa.

A încetat din viață la Cluj, în 5 decembrie 1975.

MIRCEA ION SAVUL
(1895-1964)

Mircea Ion Savul, fiu al unei familii înstărite, s-a născut în data de 15 mai 1895 în Iaşi. Încă din primele clase elementare a avut rezultate foarte bune la învățătură, motiv pentru care a fost în-scris, la vârsta potrivită, la şcoala de pregătire medie (preuni-versitară) de cel mai bun renume a Iaşului, exigentul Liceu „Na-țional". După promovarea examenului de bacalaureat a optat pentru studii universitare în oraşul natal, înscriindu-se la Facultatea de Ştiințe. A devenit licențiat în chimie, dar nu a practicat această specialitate, specializându-se în geologie şi geochimie.

A dobândit cunoştințe temeinice de geologie şi geochimie în Franța, la una dintre cele mai selecte universități, cea din oraşul Nancy (a cărei universitate ființa din secolul al XVII-lea), oraş situat în estul țării, în ținutul Lorena. Aici a audiat cursurile de geologie ale renumitului profesor Ernest Emille Leon, o somitate în materie, membru al acade-miei din acest oraş.

Revine la Universitatea din Iaşi în anul 1924 unde, la mai puțin de treizeci de ani, prezintă şi susține teza al cărei subiect era Cristalinul Bistriței în vederea obținerii titula-turii de doctor. Tot în Iaşi este numit profesor de mineralogie, iar mai apoi şef al Catedrei de Mineralogie şi Geologie, post în care funcționează până în anul decesului.

S-a impus ca fondator al ştiinței Geotermometriei (ramură auxiliară a chimiei care studiază distribuția căldurii pe globul terestru, în scopul cunoaşterii variațiilor fluxului termic al planetei pentru a stabili cauzele şi mai ales efectele acestora asupra mediului natural în epoca noastră, dar şi în perioadele geologice ale continentelor, n.n.). De menționat că prima universitate din România la care s-a predat această nouă materie de studiu a fost cea din Iaşi. Ulterior şi universitățile din Bucureşti şi Cluj au preluat-o.

Un interes ştiințific aparte a avut şi pentru observarea petrografiei formațiilor eruptive din partea nordică a Dobrogei. A mers însă mai în profunzime cu cercetarea trecând şi la studierea formațiunilor metamorfice (roci ce s-au constituit prin răcirea corpurilor eruptive fluidizate din cauza temperaturilor foarte înalte, n.n.) din Carpații Orientali, în cadrul cărora a reuşit să identifice pentru prima dată în România zăcămin-tele manganifere (care conțin mangan, n.n.) în masivul montan al nordului Moldovei.

A format la universitatea ieşeană un extrem de valoros grup de cercetători geologi, creând o şcoală de geologie şi geochimie, prima de această factură de la noi din țară. Sub coordonarea lui, în anul 1951 a fost identificat zăcământul de baritină (sulfat natural de bariu având diverse utilizări practice în industria petrolieră, industria coloranților, a hâr-tiei etc., n.n.) de la Somova, județul Tulcea.

Această descoperire cu seria de utilizări a baritinei l-a impus pe profesorul ieşean Mircea Ion Savul în primul eşalon valoric al geologilor şi geochimiştilor de la noi din țară. Ca urmare,

în data de 2 iulie 1955 a fost ales membru corespondent al academiei noastre naționale, pe când împlinise şaizeci de ani de viață şi patru decenii de activitate la catedra Universității din Iaşi. (În aceeaşi şedință academică au fost primiți „în bloc" mai mult de treizeci de membri, deoarece din anul 1948 a avut loc numai o singură alegere, în 23 martie 1952, când au fost primiți doar doi membri corespondenți, n.n.).

Tot profesorul ieşean Mircea Ion Savul are meritul ştiințific de a utiliza chimia în cadrul cercetărilor geologice de la noi. A dat o mare însemnătate analizelor de laborator a eşantioanelor mineraliere obținând rezultate de-a dreptul surprinzătoare.

Spirit novator, mereu în căutarea unor noi căi de abordare ştiințifică, dublat de o excelentă pregătire numită pe drept cuvânt, în cazul său, enciclopedică, a apelat pentru interpretarea datelor la metodele statisticii matematice (fiind şi în această privință un deschizător de drum în cercetarea din România). Actualmente această practică s-a ge-neralizat, iar metodologia de aplicare este cunoscută sub denumirea de „procedura Savul".

Pe cât de multiple şi diversificate ca obiective de investigație i-au fost cercetările, pe atât de numeroase sunt cărțile şi studiile în care le-a făcut publice prin intermediul tiparu-lui. O parte din publicațiile sale ştiințifice le-a elaborat în limba franceză făcând prin aceasta o extrem de benefică conectare a geologiei româneşti la această ştiință din celelalte state ale Europei şi lumii. Din categoria acestor lucrări menționăm câteva titluri care ni se par mai semnificative (deşi toate au avut o importanță ştiințifică incontestabilă, totuşi, din lipsă de spațiu nu le enumerăm integral convinşi fiind că acest lucru se va face într-o viitoare monografie a vieții şi creațiilor ştiințifice ale lui Mircea Ion Savul, lucrare pe care savantul ieşean o merită pe deplin, n.n.): La classification des roches *à* manganèse parmi les schites cristallins (1924); Note sur le Caolin de Sărişor, Distr. Fălticeni (Suceava) (1924); Le metaxite e Liubotina (Banat) (1927), Le cristallin de Bistrița. La region Dorna-Broşteni (1938) ş.a.m.d.

Descoperirile făcute de Mircea Ion Savul în subsolul României constând din materiale utilizabile în procesul industriei noastre naționale au contribuit în considerabilă mă-sură la o mai rapidă redresare a economiei care fusese extrem de grav afectată în anii participării efective a României la ostilitățile celui de-al doilea război mondial. Dovadă a acestui fapt a fost acordarea Premiului de Stat profesorului ieşean, membru al Academiei Române.

În 1963, la 21 martie, pe când ajunsese aproape septuagenar, Mircea Ion Savul a fost ales membru titular al academiei. Şi, mai mult ca sigur i s-ar fi cuvenit şi solicitarea, din partea instituției al cărui ilustru membru deplin era, de a rosti în plenul academic, într-un cadru festiv, discursul de recepție. Dar un asemenea lucru nu mai era posibil deoarece organele politice conducătoare interziseseră oficierea unor astfel de manifestări.

Alegerea în rândul academicienilor cărora li s-a încredințat o funcție de conducere, prezența sa în biroul executiv sau în cadrul Secțiunii de Ştiințe ar fi reprezentat un semn de prețuire şi recunoştință față de prestigiul său ca om de ştiință, fondator de şcoală ro-mânească - agrochimia. Însă o asemenea ascensiune pe scara ierarhică ar fi dus la necesitatea de a părăsi postul de profesor, şef de catedră la Universitatea din Iaşi. Or, el a ținut să predea cursul de mineralogie până aproape de momentul părăsirii acestei lumi.

Cu doar două zile înainte de împlinirea vârstei de şaizeci şi nouă de ani a încetat a mai exista, în oraşul în care venise pe lume, Iaşul său atât de mult iubit.

EMIL CRĂCIUN
(1896-1976)

Emil Crăciun, viitorul medic specializat în anatomie patologică, s-a născut la Iaşi în data de 22 mai 1896. A urmat clasele primare în oraşul natal. Familia sa, bine situată material, a hotărât ca el să fie şcolarizat în continuare la Bucureşti. Acolo a parcurs clasele gimnaziale şi liceale, iar după obține-rea diplomei de bacalaureat a studiat la Facultatea de Medicină. După absolvirea facultății a efectuat stagii de practică clinică, în anii 1918-1919, la importantul spital „Colentina". În 1920 şi-a continuat pregătirea la Berlin în domeniul anatomiei patologice şi chimiei biologice după care, un an mai târziu, a fost încadrat la spitalul bucureştean „Filantropia". În acest din urmă an, 1921, a elaborat teza Contribuții la studiul corpilor inelari ai lui Cabot, după a cărei susținere i s-a acordat titulatura de doctor.

Timp de alți trei ani (1924-1927) a mai făcut cursuri de specializare medicală la Universitatea Hopkins precum şi la extrem de renumita universitate privată fondată de John Harvard în anul 1936 în oraşul Cambridge din statul nord-american Massachusetts.

Din toamna lui 1927 şi până la finele anului 1928 a fost cursant-practicant la Paris în cadrul Institutului Oncologic din Villejuif, o mică localitate adiacentă capitalei Franței.

A revenit în România având titlul de docent în anatomie patologică şi este numit conferențiar în cadrul Clinicii Medicale (obiectiv spitalicesc situat în București), al cărui fondator şi director era savantul fiziolog, clinician şi farmacolog Daniel Danielopolu (1884-1955). În paralel a mai fost angajat şi la Institutul „Dr. I. Cantacuzino".

Deşi datorită crizei financiare şi economice generale anii 1931-1932 au fost marcați şi în România de foarte mari lipsuri bugetare, omul de ştiință Emil Crăciun a reuşit să pună în Cluj bazele primului institut oncologic din țara noastră. Pentru acea vreme era o realizare spitalicească de mare răsunet, nu numai în statul român, ci şi în Europa. De asemenea şi în București a reuşit înființarea pe lângă Facultatea de Medicină a unei sec-ții medicale pentru studiul şi combaterea ştiințifică şi socială a maladiei cancerului.

Din 1936, timp de treizeci de ani, a deținut catedra de anatomie patologică din cadrul Institutului de Medicină şi Farmacie București, în calitate de profesor titular. Tot în acest an a fost numit director al Institutului „Dr. Victor Babeş" pe care l-a transformat într-un aşezământ modern de patologie în urma reorganizării pe baze ştiințifice noi.

În anul 1937 a fondat „Societatea Anatomică", prima de acest fel din România, şi a cooptat medici anatomişti în vederea transmiterii cât mai rapide în rândul acestora a celor mai recente progrese medicale din respectiva ramură a medicinei româneşti.

Un alt fapt remarcabil datorat medicului originar din Iaşi a constat din înființarea, în anul 1938, a importantului periodic de medicină „Analale Institutului «Victor Babeş»", revistă care a apărut până în anul 1969 cu insignifiante întreruperi cauzate de al doilea război mondial.

În temeiul înaltei sale competenţe i s-a încredinţat postul de director ad-interim de la Institutul de Medicină Judiciară. A mai fost ales şi în funcţia de preşedinte al Comisiei Medico-Judiciare Superioare.

Ca profesor universitar s-a remarcat printr-o permanentă grijă faţă de calitatea învăţământului medical naţional. El însuşi a elaborat şi editat o serie de cursuri necesare facultăţilor de medicină, ca de exemplu Introducere în morfologia patologică şi Manualul de anatomie patologică.

Principala sa preocupare ca cercetător a fost studiul cancerului şi căutarea unor căi de a obţine vindecarea pacienţilor atinşi de această teribilă maladie. Este demn de remar-cat amănuntul că, departe de a dispune de mijloacele materiale existente în statele cu o economie dezvoltată, ba chiar în ciuda modestelor - ca să nu zicem rudimentarelor -, mij-loace, a reuşit să obţină rezultate surprinzătoare mai ales în tehnicile hispatologice (histochimia, histoenzimologia şi histofotometria), ajutat fiind de un spirit deosebit de inventiv. A izbutit să obţină prioritate mondială în privinţa identificării în premieră a unor noi varietăţi de sarcoame ale ţesutului limfoid. Tot el a fost autorul formulării celei dintâi clasificări a maladiilor canceroase, stabilind situaţiile de cancer acut, acutizat şi lent. A descoperit pentru prima dată în România unele boli rămase nediagnosticate până la el: tularemia, reticulosarcomul şi lipogranulomul subcutanat, afecţiuni la care a aplicat măsurile potrivite de vindecare. A fost şi realizatorul celei dintâi biopsii prin puncţie renală de la noi din ţară, procedură care s-a generalizat apoi în toate marile spitale.

În 1963, în data de 21 martie, a fost ales membru corespondent al Academiei Române, activând în cadrul acesteia timp de treisprezece ani. Faţă de marile sale realizări în medicina „de primă linie", a luptei împotriva cancerului, cu siguranţă ar fi fost cazul să fie ales academician mai dinainte, dar din 1955 până în 1963 primirile unor noi membri au fost sistate din dispoziţii politice.

A lăsat o preţioasă operă medicală constând din zeci de lucrări pe care le-a publicat în intervalul dintre anii 1929-1972, toate fiind cărţi de strictă specialitate ca de pildă La culture des tissus en biologie expérimentale (1931), Bio-poncture renale - biopsie par aspiration (1948) (vol. în colaborare), Probleme de oncologie (1953), Morfopatologia aparatului cardiovascular (1959) ş.a.

Academia de Ştiinţe Medicale din România i-a acordat titlul de membru al său. Mult mai numeroase sunt însă recunoaşterile meritelor ştiinţifice ale originarului ieşean, academicianul Emil Crăciun, întâiul mare oenolog român, în afara ţării.

L-au declarat ca membru al lor Societatea de Biologie din Paris, Societatea de Hematologie din Paris, Societatea Franceză de Anatomie şi Societatea de Patologie din Germania. La rândul lor şi asociaţiile internaţionale de combatere a cancerului, de citolo-gie, de patologie clinică şi de patologie generală l-au ales membru pe românul medic Emil Crăciun. Nu l-au „scăpat din vedere" nici Asociaţia Internaţională a Anatomiştilor de Limbă Franceză, Societatea Regală de Medicină din Londra şi Societatea Europeană de Patologie care, de asemenea, l-au primit în rândurile lor în calitate de membru.

Spitalul de oncologie fondat de Emil Crăciun este în prezent o instituţie medicală românească de reputaţie ştiinţifică europeană.

Cu unsprezece zile înainte de împlinirea vârstei de optzeci de ani - la 3 aprilie 1976, a încetat din viaţă la Bucureşti.

HORIA HULUBEI
(1896-1972)

La 15 noiembrie 1896 s-a născut la Iaşi Horia Hulubei. Fiu de intelectuali, a avut parte de o bună pregătire şcolară încă din clasele primare. Studii-le medii le-a făcut la Liceul Internat „Negruzzi" din oraşul natal, între anii 1908-1916. După obținerea diplomei de bacalaureat, datorită intrării României în primul război mondial în august 1916, nu a avut posibilitatea de a se înscrie la facultate, fiind mobilizat în armată. După o scurtă şcolarizare militară i s-a acordat gradul de sublocotenent şi comanda u-

nui pluton. Dobândind gradul militar în anul 1917, când armata germană declanşase ofensiva pentru ocuparea ultimei părți a teritoriului românesc liber, Moldova, a fost înca-drat în rândul trupelor noastre combatante. Astfel, în vara anului 1917 a luptat în fruntea subordonaților săi în bătăliile de la Nămoloasa, Cosmeşti-Bălțăreşti (ambele în județul Galați) şi Mărăşeşti (județul Vrancea).

Din inițiativa generalului francez Henri Mathias Berthelot (1861-1931), şeful Misiu-nii Militare Franceze în România (ales în 1926 membru de onoare străin al Academiei Române, n.n.), s-au recrutat mai mulți ofițeri români tineri pentru a efectua şcoala mili-tară de pilotaj în Franța. În acel grup a fost inclus şi sublocotenentul Horia Hulubei.

„Şcolarizarea" s-a desfăşurat în cadrul escadrilelor franceze de pe front, elevii ro-mâni fiind repartizați să participe la misiuni de luptă aeriene. În cursul unui astfel de zbor pe un aparat de vânătoare a fost rănit. Spitalizat în Franța, s-a vindecat, dar a fost necesară o perioadă destul de îndelungată de convalescență. A revenit în România în anul 1922 ca şef al unui birou aparținând unei corporații aviatice civile franceze.

În acelaşi an s-a reînscris la Universitatea Iaşi, Facultatea de Ştiințe, Secția Fizico-Chimice. Peste patru ani şi-a luat licența în fizică, dar nu a rămas în învățământ, ci a plecat din nou în Franța. La Universitatea din Paris a fost admis să participe la cercetă-rile din cadrul laboratorului de fizică al profesorului Jean Perrin (1870-1942) care preda Chimia-Fizica la Sorbonne (laureat al premiului Nobel pentru fizică pe anul 1926).

În foarte scurtă vreme Horia Hulubei a reuşit să acumuleze numeroase cunoştințe de fizică atomică ceea ce l-a determinat pe savantul francez să îi ofere importantul post de „maître de recherches". Prin cercetările sale Horia Hulubei a descoperit al 87-lea element pe care l-a denumit „Moldavium". Astfel, Moldova este singurul mare ținut al României al cărui nume figurează în Tabelul Elementelor (tabelul lui Mendeleev, n.n.), fapt ce se datorează fiului Iaşului, Horia Hulubei.

În 1933, sub conducerea ştiințifică a savantului J. Perrin, a elaborat teza de doctorat Contribution *à* l'etude de la diffusion quantique des rayons X, susținută cu succes la Sor-bona.

A reuşit să dețină la Paris un laborator pentru propriile cercetări în care s-a construit, cu participarea sa, unul dintre primele acceleratoare de protoni de tip Cockroft-Walton din

Franța. Însărcinat în 1936 să organizeze sălile de electronică şi de raze X din cadrul Expoziției Mondiale care urma să se deschidă în Palais de la Déucouverte în anul 1937, a izbutit să realizeze o expunere cu totul deosebită. Această reuşită a fost recompensată atât cu medalia de aur a expoziției cât şi cu medalia „Henri Jouvenel". Evident că nici un alt român nu a mai fost onorat cu medalii franceze de acest gen.

Din anul 1937 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, alegere ca-re s-a desfăşurat în data de 26 mai. În anul următor, 1938, a început să predea noțiuni de fizică nucleară la Universitatea din Iaşi, fiind numit profesor la Catedra de Structura Materiei, fără să se fi stabilit definitiv în România (deținea şi funcția de director la Cen-trului Național de Cercetări Ştiințifice al Franței - CNRS: Centre National de la Recherche Scientifique).

S-a întors în România pentru a continua activitatea ştiințifică. Era în vara anului 1939. Transferat în 1940 la Universitatea Bucureşti a început să predea structura materiei Din 1941 până în 1944 a deținut rectoratul acesteia. La 27 mai 1946 a fost ales membru titular al Academiei Române, iar în iunie 1955 era reconfirmat ca membru titular al Academiei Republicii Populare Române. Un an mai târziu era numit prin decret preziden-țial director al recent înființatului Institut de Fizică Atomică situat în Măgurele, o comună suburbană a municipiului Bucureşti. A deținut acest post până în anul 1968.

La Măgurele a relizat primul reactor nuclear din țara noastră, aparataj de mare complexitate tehnică, cu ajutorul căruia a inițiat noi domenii de cercetare precum fizica nucleară, rezonanța magnetică, electronică şi nucleară, construcția sistemelor de laseri, fizica energiilor înalte ş.a. A pregătit o serie de ingineri fizicieni români care au luat par-te la experiențele de o extrem de mare însemnătate ştiințifică mondială desfăşurate în fosta U.R.S.S., la centrul nuclear de la Dubna.

În sprijinul învățământului tehnic universitar din țara noastră în cadrul căruia a desfăşurat timp de o jumătate de secol o foarte amplă activitate la catedră, a editat o seamă de manuale didactice de Chimie şi Structura materiei. A fondat împreună cu a-cademicianul matematician Victor Vâlcovici (1885-1970) revista „Disquisitiones Mathe-maticae et Physicae".

Horia Hulubei a fost cooptat de Organizația Națiunilor Unite în echipa de experți care a realizat deosebit de complexul sistem de detectare a exploziilor nucleare.

Societatea de Fizică din Bucureşti şi Societatea de Ştiințe din Iaşi l-au ales mem-bru al lor. De asemenea, a mai fost declarat membru al Academiei Franceze de Ştiințe, al Academiei de Ştiințe din Lisabona, precum şi al Academiei de Ştiințe din New York. Şi Societățile de Fizică din Elveția, Franța, Germania şi S.U.A. l-au onorat cu titulatura de membru al lor, iar Academia de Ştiințe din Franța i-a acordat premiile speciale „Henri Wilde" şi „Fossignon" pentru mari contribuții în studierea particulelor nucleare. Şi în țară i s-a acordat titlul de „Om de Ştiință Emerit", decorația „Meritul Ştiințific" şi Premiul de Stat.

În cadrul Academiei Române i se încredințase preşedinția Secției de Ştiințe Matematice şi Fizice pe care a deținut-o din anul 1963 până în 1965 când s-au constituit Secțiile de sine stătătoare de Matematică şi de Fizică. Din 1965 până în 1972, când a decedat, a fost preşedintele Secției de Ştiințe Fizice a Academiei Române.

A încetat din viață în data de 22 noiembrie 1972.

TRAIAN IONAŞCU
(1897-1981)

S-a născut în fosta capitală a Moldovei la data de 17 aprilie 1897, într-o familie de intelectuali cu o bună situaţie materială. După terminarea cla-selor primare Traian Ionaşcu a urmat şcolarizarea de nivel mediu la Lice-ul Internat „C. Negruzzi", instituţie educaţională cu un bun renume din Iaşi. A promovat examenul de bacalaureat în anul 1915. Avocatura fiind o ocupaţie importantă din punct de vedere social în vremea respectivă, s-a înscris la Facultatea de Drept în oraşul natal, obţinând licenţa în anul 1918 odată cu încheierea primului război mondial.

Pentru obţinerea titulaturii de doctor în drept, necesară în practicarea avocaturii, a mai făcut studii de specializare la Paris. În vara lui 1923, prin elaborarea şi susţinerea tezei L'evolution de la notion de cause dans les conventions *à* titre onéreux a devenit doctor în drept. În data de 1 noiembrie a aceluiaşi an i s-a oferit postul didactic de profesor suplinitor la materia Drept internaţional de la Universitatea din Cernăuţi. Un an mai târziu, la aceeaşi universitate din Bucovina, este avansat profesional la treapta de profesor agregat la Catedra de Drept civil comparativ, începând cu data de 1 octombrie 1924.

Din 23 septembrie 1925 a fost transferat la Universitatea din Iaşi, la Catedra de Drept Civil (profesor titular din data de 30 aprilie 1929).

De timpuriu s-a bucurat de o largă recunoaştere internaţională. A fost membru activ în „Asociaţia internaţională a juriştilor de limbă franceză" de la Paris şi al Societăţii de Legislaţie comparată din capitala franceză, dar şi membru corespondent al asociaţiei americane similară celei franceze al cărei sediu se afla la Washington. De asemenea a fost desemnat membru atât de către Institutul de Studii Legislative din Roma, cât de Societa-tea Internaţională de Drept şi Filosofie Socială găzduită în Berlin. Este important de precizat faptul că nici un alt jurist român de până la el nu a cumulat un număr atât de însemnat de numiri în diferite organisme juridice din afara ţării. Înalta sa competenţă în materie de legislaţie a constituit motivul includerii sale în conducerea Ministerului Instrucţiunii Publice şi Cultelor, fiind numit Director General al Departamentului de în-văţământ universitar (1929-1931). A mai fost şi consilier temporar al Consiliului Legisla-tiv în perioada 1926-1935, în atribuţiile sale intrând realizarea unificării Codului Civil. Magistraţii au fost obligaţi ca, după o anumită perioadă de practică judiciară, să se pre-zinte la un „examen de capacitate". Din comisia examinatoare a făcut parte şi doctorul în ştiinţe juridice Traian Ionaşcu. Din anul 1942 a fost transferat la Facultatea bucureşteană de Drept, ca şef de catedră. În această calitate a predat Dreptul Civil până în 1968.

A desfăşurat şi o foarte bogată activitate didactică în afara României unde, în ca-litate de „profesor de schimb", a ţinut prelegeri la facultăţi de profil juridic din Lyon, Lille, Nancy şi Strasbourg. A colaborat cu materiale din domeniul juridic la mai multe periodi-ce din ţară şi din străinătate, iar la Iaşi se ocupase personal de editarea „Colecţiei Institu-tului de Drept civil român de la Facultatea de Drept". A fost coautor al unui anteproiect de lege şi expunere

de motive pentru persoanele juridice de drept privat (la care au mai colaborat Gh. Mârzescu, G. Sturdza şi Al. Pretorian). A intrat în literatura de specialitate ca fiind întâiul român care a abordat în cercetările sale domenii fundamentale de drept civil. În acest sens a elaborat importante lucrări privitoare la statutul persoanei fizice şi al celei juridice, la statutul juridic al organizațiilor de stat şi cooperatiste, la teoria gene-rală a obligațiilor, la teoria generală a contractelor economice şi a celor juridice. A mai abordat, cu exemplara sa competență, şi o serie de chestiuni dificile încă neelucidate deplin până la el, din dreptul comparat, dreptul internațional şi dreptul familiei.

În cei patruzeci de ani de activitate didactică (din care jumătate i-a petrecut la Facultatea de Drept din Iaşi) a dat României mai multe generații de absolvenți, răspândiți apoi ca jurişti în toate județele. La etatea de şaizeci şi şase de ani, cu un extraordinar prestigiu profesional ca jurist şi mai ales cu o operă de specialitate recunoscută ca atare şi în afara României, în data de 21 martie 1963 Traian Ionaşcu a fost ales membru corespondent al Academiei R.S.R.

Din cauze politice majore determinate de o seamă de contradicții între plenul academic național şi organele de conducere ale statului s-au sistat pentru o vreme primirile de membri titulari. Precizăm că din 1955 până în 1990 au mai avut loc doar patru şedințe de alegere a unor membri titulari ai academiei (în anii 1963, 1965, 1970 - pentru alegerea unui singur membru titular -, şi 1974). Traian Ionaşcu a devenit deținător al unui fotoliu de membru titular în această ultimă adunare de alegeri ținută în perioada dominată de totalitarism. La 1 martie 1974 au fost aleşi concomitent nu mai puțin de treizeci şi doi de membri titulari, dintre care douăzeci erau membri corespondenți aleşi cu nu mai puțin de unsprezece ani în urmă.

După o întrerupere care a durat mai mult de un sfert de secol (exact douăzeci şi şase de ani) în 1974 s-a reluat tradiția rostirii discursurilor de recepție ai căror autori erau desemnați de biroul executiv al academiei. În 1975 s-au programat paisprezece asemenea manifestări solemne. Între membrii academiei onorați să susțină un astfel de discurs s-a aflat şi profesorul jurist ieşean Traian Ionaşcu. Discursul său, al nouăzeci şi treilea din cei o sută şase ani care au trecut de la începutul acestui gen de recompensare a unora dintre membrii titulari, era al doilea care aborda un subiect de drept [întâiul discurs de recepție cu o astfel de temă a fost rostit în urmă cu peste cincizeci de ani - mai exact cincizeci şi trei -, în data de 3 iunie 1922, de către academicianul jurist şi istoric Andrei Rădulescu (1880-1959)]. Traian Ionaşcu a adus în fața plenului academic un binemeritat omagiu lui Nicolae Titulescu, intitulându-şi expunerea Opera de drept civil şi de drept internațional a lui Nicolae Titulescu, juristul ieşean considerându-se un discipol şi continuator al acestuia în domeniul ştiințelor juridice româneşti.

Pe plan internațional juristul de excepție Traian Ionaşcu a fost ales membru al Academiei Internaționale a Dreptului Comparat, al cărui sediu se afla în Olanda, la Haga, al Asociației de Drept Internațional de la Londra, precum şi al Societății de Legislație Comparată de la Paris. Nici un alt jurist român, în afara lui Traian Ionaşcu, nu a mai făcut parte din aceste organizații juridice de un atât de înalt nivel profesional.

A trecut bariera acestei existențe terestre la data de 19 noiembrie 1981, la Bucu-reşti, având venerabila vârstă de optzeci şi unu de ani.

ALEXANDRU CIŞMAN
(1897-1967)

În familia soților Romulus și Eugenia Cișman, ambii funcționari ai poștei Iașului, s-a născut în data de 18 august 1897 un băiat căruia i-au dat prenu-mele de Alexandru. Micul Alexandru, dotat cu o inteligență dinamică, dubla-tă de o curiozitate scormonitoare, a fost premiant în clasele primare pe care le-a făcut la școala „Vasile Adamachi". Apoi a urmat, cu aceleași rezultate deosebit de apreciate la învățătură, cursurile renumitului „Liceu Național" din Iași. Deoarece reușise performanța absolvirii ultimelor două clase liceale într-un singur an, în 1915 s-a înscris la facultatea de Științe a Universității Iași.

Având deja nouăsprezece ani când a avut loc intrarea României în primul război mondial, a fost încorporat în armată și trimis la școala pregătitoare de ofițeri. După terminarea instruirii, având gradul de sublocotenent, a fost trimis pe frontul din Carpații Orientali unde a participat la mai multe bătălii.

Deși i se prefigura o viitoare carieră în cadrul armatei, fostul ofițer combatant Alexandru Cișman a preferat să se prezinte la cursurile universitare în februarie 1919 atunci când acestea au fost reluate. Astfel s-a aflat pe băncile Facultății de Științe, specialitatea fizică - chimie. În toamna aceluiași an era numit asistent suplinitor la cate-dra de fizică experimentală condusă de academicianul profesor Petru Bogdan (1873-1944). După ce a obținut licența în fizică a fost promovat, în anul 1921, în postul de șef de lucrări suplinitor în cadrul Catedrei condusă de Petru Bogdan.

Conform obiceiului vieții universitare din perioada interbelică, absolvenților cu foarte bune rezultate la examene li se acordau burse pentru a urma cursuri de speciali-zare la facultățile din vestul Europei. Lui Alexandru Cișman i se acordase un stipendiu la universitatea „Friedrich Wilhelm" din Berlin. Acolo a frecventat cursurile de fizică în semestrul de iarnă 1922-1923 având ca profesori somități ale științei mondiale precum Max Planck (1858-1947) - fizician, respectiv Albert Einstein (1879-1955) - deținător al Premiului Nobel (1921).

Revenit la Iași, în 1924, și-a susținut teza de doctorat în fizică având titlul „Studiul propagării sunetului în lichide", sub conducerea profesorului Bogdan. Tânărul doctor în fizică Alexandru Cișman a obținut o altă bursă de studiu în Franța pentru o perioadă de doi ani la Universitatea din Nancy (1924-1926). Acolo, sub îndrumarea profesorului Camille Gutton s-a specializat în probleme de comportare a gazelor în câmpuri de înaltă frecven-ță. Tot la Nancy și-a mai însușit și tehnica obținerii vidului și a măsurării acestuia.

Reîntors la Iași, în 1926, a realizat primul post de radioemisiune din țară având ca program fix emisiuni constând din muzică și conferințe cu caracter cultural. De menționat că la acel post radiofonic Alexandru Cișman era tehnician, inginer, producător, conferențiar, autor de conferințe și speaker.

Intenționând să se specializeze în radiofonie, domeniu tehnic nou care tindea să se generalizeze în lumea civilizată, Alexandru Cișman a plecat în Germania pentru a face practică

la uzinele „Telefunken” din Berlin şi la câteva posturi principale de radio. Intenţio-na să-şi aprofundeze cunoştinţele în ceea ce priveşte construcţia, organizarea tehnică, reparaţiile necesare în cazul apariţiei unor avarii şi funcţionarea propriu-zisă a serviciilor de comunicaţii prin radiofonie (în 1928).

În anul 1929 i s-a încredinţat în România susţinerea la universitate a conferinţei de Fizică industrială care a constituit germenele viitorului curs de radiotehnică. A fost însă necesară o nouă specializare în Germania, în domeniul tuburilor electronice. În acest scop a plecat la Dresda, unde Barkhausen experimenta cu succes acest subiect.

La universitatea ieşeană şi-a susţinut docenţa în 1932, după care i s-a acordat gradul didactic „conferenţiar definitiv” la disciplina Fizică pe care a condus-o până în anul 1938. Din acest din urmă an şi până în 1941 a fost profesor de Radiotehnică, iar din 1941 până în 1944 profesor de Fizică generală la Şcoala Politehnică din Iaşi şi Cernăuţi, ulterior la Turnu Severin. Titularizat ca profesor definitiv la vârsta de patruzeci şi doi de ani, în noua calitate de şef de catedră la Facultatea de Electromecanică a organizat primul laborator de radiotehnică din învăţământul ingineresc din ţara noastră. Acolo a creat şi pus în funcţiune un post de radioemisie de 0,3 KW pe unde scurte.

În anii de profesorat la Iaşi a fost autor a douăzeci de materiale ştiinţifice publicate, al căror conţinut se referă la descărcările electrice în vapori de mercur, la măsuri de radioactivitate, la folosirea energiei eoliene, la cunoaşterea şi descifrarea unor fenomene biofizice. Tot în acei ani petrecuţi la Iaşi a mai publicat celebrele sale manuale de fizică pentru liceu, cărţi didactice care s-au bucurat de o apreciere pozitivă unanimă.

Prin transferarea sa la Politehnica din Timişoara ca profesor şef de catedră, în anul 1948, a dat un puternic impuls spre modernizare programului de învăţământ şi o orientrare nouă direcţiei cercetărilor ştiinţifice. Prin aceste măsuri a ridicat la cote înalte recunoaşterea pe plan internaţional a valorii unei diplome inginereşti obţinute la politehnica timişoreană.

Până la venirea sa în oraşul principal al Banatului, colecţia de aparate ale Institutului Politehnic nu depăşea nivelul unui laborator de fizică al unui liceu. Plecând de la o bază materială modestă, profesorul Alexandru Cişman a început cu dotarea laboratorului cu utilaje de bază, trecând treptat la înzestrarea cu aparataj mai sofisticat.

În laboratorul modernizat a avut posibilitatea de a relua firul cercetărilor din anul 1930 de la Institutul Politehnic din Dresda, reuşind să deschidă perspective largi pentru activitatea creatoare. Aşa se explică numărul considerabil al unor lucrări de fizică publica-te într-un interval de timp scurt, treizeci şi trei dintre acestea fiind elaborate de el singur.

O contribuţie ştiinţifică originală a fost descoperirea stratificării spontane în pături elementare de grosime caracteristică pentru fiecare metal feromagnetic în cazul depunerii prin electroliză a metalelor feromagnetice pure (fier, cobalt, nichel). Deşi acest fenomen a fost semnalat ulterior şi în S.U.A. şi Germania, prioritatea aparţine în mod indubitabil grupului de cercetători din Timişoara format şi dirijat în căutările ştiinţifice de profesorul Alexandru Cişman. Acesta a mai creat la Timişoara o valoroasă şcoală de magnetism în cadrul căreia s-au format viitori profesori inventatori de mare erudiţie.

În anul 1963 a fost ales membu corespondent al Academiei Române, dar nu a mai avut răgaz să colaboreze cu înaltul for ştiinţific deoarece patru ani mai târziu - la 26 iulie 1967, a încetat din viaţă la Timişoara.

PETRE PANAITESCU
(1900-1967)

A fost născut în ultimul an al secolului al XIX-lea, în data de 13 martie, la Iaşi. În oraşul natal a făcut clasele primare şi liceale, obţinând diploma de bacalaureat în anul 1918. În toamna aceluiaşi an s-a înscris la Facultatea de Litere şi Filosofie din cadrul Universităţii Bucureşti. La respectiva facultate de renume ştiinţific fiinţa Catedra de Limbi Slave care îl avusese ca profesor titular pe excelentul slavist Ioan Bogdan (1864-1919), recunoscut ca atare şi pe plan internaţional, membru al Academiei Române şi fondator al unei puternice şcoli româneşti de slavistică. Sub înrâuri-rea acesteia studentul ieşean Petre Panaitescu a început să pună accent în pregătirea sa filologică pe aprofundarea cunoaşterii limbilor slave.

La un an după obţinerea licenţei în filologie şi-a continuat pregătirea la vestita universitate din Cracovia fondată în anul 1362, loc în care şi-a consolidat cunoaşterea limbilor poloneză, ucraineană şi rusă (între anii 1923-1924).

În toamna anului 1924 a plecat în Franţa ca urmare a obţinerii prin concurs a unei burse de studii pe durata a doi ani la Şcoala Română din localitatea Fontenay-aux-Roses (1924-1926). Cu documentarea efectuată la universitatea cracoviană a reuşit să elaboreze şi să susţină, până în 1925, teza de doctorat având ca subiect Influenţa polonă în opera şi personalitatea cronicarilor Grigore Ureche şi Miron Costin. Această teză a intrat în literatura de specialitate ca fiind prima monografie de o reală însemnătate ştiinţifică referitoare la relaţiile culturale româno-poloneze în perioada finală a Evului Mediu.

În 1926 a primit titlul de doctor, fiind la data respectivă cel mai tânăr om de ştiinţă din România care deţinea o demnitate doctorală de un nivel atât de înalt.

Revenit la Bucureşti în anul 1927 i s-a oferit la facultatea pe care a absolvit-o postul de conferenţiar pe lângă Catedra de Istoria Românilor, post în care a funcţionat până în cursul lunii mai 1932. În data de 15 a lunii respective senatul Universităţii Bucureşti l-a numit profesor agregat la Catedra de Istoria Slavilor de Răsărit.

Peste alţi doi ani, în data de 28 mai, a fost ales membru corespondent al Academiei Române. De menţionat faptul că în 1934 au intrat în academia naţională ca membri corespondenţi doar două persoane şi anume Petre Panaitescu şi Scarlat Lambrino (1891-1964, istoric).

Într-o perioadă extrem de dificilă din punct de vedere politic, cea a deceniului al IV-lea din secolul XX, a fost ales rector al Universităţii Bucureşti pentru un mandat de doi ani (1940-1941). Această funcţie i-a dăunat foarte mult după încheierea celui de-al doilea război mondial. O vreme s-a aflat în situaţia de a nu mai fi admis la universitate. De abia în 1954 a putut fi reîncadrat ca cercetător ştiinţific la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga" din capitală. În noua sa calitate a studiat timp de unsprezece ani o serie de aspecte ale relaţiilor culturale din Evul mediu pe care le-au întreţinut românii cu migratorii de neam slav care s-au aşezat la

date diferite în teritoriile învecinate cu fostul regat al Daciei de dinaintea cuceririlor romane la miazănoapte de Dunăre.

Prin profunzimea cercetărilor în domeniul slavisticii, Petre Panaitescu poate fi considerat ca fiind cel mai avizat dintre continuatorii operei renumitului savant slavist Ioan Bogdan, fost profesor titular la Catedra de Limbi Slave a Facultății de Litere şi Filosofie (decedat în 1919 pe când P. Panaitescu era student în anul doi al acestei facultăți).

A pus în prim plan al activității sale ştiințifice editarea critică a documentelor medievale, dar mai ales analiza minuțioasă a scrierilor cronicarilor moldoveni Grigore Ureche şi Miron Costin. A reuşit să adune în volum scrierile acestuia din urmă editând în anul 1958 volumul Miron Costin, Opere.

S-a preocupat şi de scrierile lui Dimitrie Cantemir, realizând monumentala lucrare comentată şi adnotată, Istoria ieroglifică, apărută în două volume în anul 1965.

A întocmit şi lucrări de istorie a culturii române, oferind cititorilor interesați de geneza în mediul timpuriu românesc a primelor manifestări ale spiritualității noastre naționale. Au rămas până în prezent neegalate în literatura de specialitate de la noi contribuțiile Începuturile şi biruința scrisului în limba română (1965), precum şi Introducere în istoria culturii româneşti (1969).

S-a făcut remarcat şi ca un excelent autor de monografii ale marilor personalități istorice naționale, referitoare la Alexandru cel Bun (la 500 de ani de la moartea acestuia), Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrân, Dimitrie Cantemir şi Nicolae Milescu Spătarul, absolut toate fiind extrem de bogate în detalii care nu au fost cunoscute până atunci de istorio-grafia din țara noastră.

A reuşit să fondeze Asociația Slaviştilor din România prin intermediul căreia a constituit un amplu schimb de informații ştiințifice cu asociații similare din străinătate.

Contribuțiile sale din domeniul lingvisticii slave au fost deosebit de apreciate de conducerea ştiințifică a renumitului Institut pentru Studiul Europei Sud-Estice din München care l-a ales membru.

A încetat din viață la Bucureşti, în data de 14 noiembrie, anul 1967. Ilustrul istoric şi filolog originar din Iaşi ar fi putut să îşi continue activitatea creatoare dacă timpul i-ar mai fi îngăduit măcar un deceniu de existență.

ALEXANDRU PHILIPPIDE
(1900-1979)

Fiu al renumitului lingvist şi filolog Alexandru Philippide, originar din Bârlad, s-a născut în data de 1 aprilie 1900 la Iaşi, tocmai în ziua în care ilustrul său părinte era ales în Bucureşti membru titular al Academiei Române. La botez, băiatului i s-a dat acelaşi prenume ca al tatălui, dar pentru a-i deosebi fiului i se spunea Alexandru A. Philippide. Ca fiu al unui bărbat atât de erudit, micul Alexandru a avut parte de o educaţie şcolară cu totul deosebită. Încă înainte de a începe şcolarizarea propriu-zisă a început să îşi însuşească limbile franceză, greacă şi germană.

Ca elev a fost îndeaproape supravegheat de mama sa, ajutat fiind să acumuleze o multitudine de cunoştinţe ştiinţifice de nivel superior încă de pe vremea când frecventa clasele gimnaziale.

Fără îndoială că un punct „forte" în pregătirea şi formarea sa intelectuală a fost deosebit de bogata bibliotecă plină de rarităţi editoriale pe care o poseda academicianul Alexandru Philippide senior. Aşa se explică faptul că după terminarea la Iaşi a cursului liceal şi obţinerea diplomei de bacalaureat a fost capabil să treacă examenele de la Facul-tăţile de Drept şi de Litere-Filosofie ale universităţii ieşene.

Cu cele două licenţe obţinute în ţară a reuşit să îşi continue pregătirea de nivel universitar în străinătate: în Germania, la universitatea berlineză, s-a pregătit în dome-niul filosofiei şi al economiei politice, iar în Franţa, la Paris, a studiat literele, filosofia şi economia politică. În felul acesta a reuşit să cunoască şi să compare rezultatele ştiinţifice obţinute de cele două mari şcoli europene, franceză şi germană.

A debutat la etatea de nouăsprezece ani (pe când îşi începuse studenţia, n.n.) cu o poezie care i-a fost publicată în revista ieşeană „Însemnări Literare", scoasă de Mihail Sadoveanu şi George Topârceanu (a apărut din februarie până în decembrie 1919, n.n.). Titlul creaţiei poetice de debut era Cântecul câtorva.

În 1922 când s-a editat „seria a doua" a revistei bucureştene „Flacăra" (fondator fiind politicianul şi literatul Constantin Banu, n.n.), între colaboratorii „noii generaţii" se afla şi Alexandru A. Philippide alături de Ion Marin Sadoveanu, Camil Petrescu, Ion Vinea, Dimitrie Panaitrescu-Perpessicius, Paul Zarifopol ş.a., el figurând în fruntea listei poeţilor în curs de afirmare. În acelaşi an, 1922, Alexandru A. Philippide a debutat pe plan literar cu volumul intitulat Aur sterp.

Redacţiile mai multor gazete şi reviste cu profil cultural-literar i-au solicitat diferite materiale constând din poezii proprii, traduceri, proză scurtă, portrete de literaţi etc. Toate aceste solicitări au fost onorate cu promptitudine. Astfel, îi aflăm semnătura în cotidianul bucureştean „Dimineaţa", în revista ieşeană de artă şi literatură „Gândul nostru" (1921-1928) condusă de Sandu Teleajen (Alexandru Morcovescu, scriitor şi actor la Teatrul Naţional din Iaşi), în „Cugetul românesc" (revistă cu apariţie lunară al cărei director era Tudor Arghezi), în

„Lumea literară”, în „Revista Fundațiilor Regale” (în a cărei redacție activau Paul Zarifopol, redactor şef, precum şi Camil Petrescu, redactor), în „Viața Românească” - o altă revistă importantă a Iaşului condusă de Garabet Ibrăileanu (alți colaboratori au fost Otilia Cazimir, Lucia Mantu, D. D. Pătrăşcanu - tatăl politicianului Lucrețiu Pătrăşcanu -, precum şi frații Păstorel şi Ionel Teodoreanu). Episodic a mai publicat şi în periodicul „Integral”, în a doua jumătate a deceniului al doilea din secolul douăzeci.

Ca „producție poetică originală”, până la izbucnirea celui de-al doilea război mondial, i-au apărut volumele intitulate Stânci fulgerate (1930) şi Visul în vuietul vremii (1939).

O altă importantă latură în care omul de litere Alexandru A. Philippide a excelat ne este dezvăluită de traducerile în româneşte din opera mai multor poeți extrem de diferiți ca gen şi stil al versificației precum francezul Baudelaire (1821-1867) - poet moştenitor al romantismului, germanii Wolfgang Goethe (1749-1832) - filosof şi poet, adept al cla-sicismului, Heinrich Heine (1797-1856) - autor de poezii de inspirație romantică (a avut un rol intermediator între culturile franceză şi germană, n.n.) şi Friedrich von Hardenberg, zis Novalis (1772-1801) - cel care a încercat în poemele sale să unească misticismul cu naturalismul), nord-americanul Edgar Allan Poe (1809-1849) - poet cu o viziune dominată de imagini ireale, halucinante, austriacul Rainer Maria Rilke (1875-1926) - cu o lirică do-minată de sentimentul singurătății, autor de poeme religioase şi, în fine, poetul emblemă al literaturii ruseşti Alexandr Sergheevici Puşkin (1799-1837) - reprezentant al versifi-cărilor cu subiecte istorico-eroice aureolate cu romantism, precum şi Mihail Iurievici Lermontov (184-1841) - poet format sub influența creației lui Byron, poezie dominată de elanul aspirației spre libertate.

În afara preocupărilor sale literare, Alexandru A. Philippide a fost angajat în perioa-da 1929-1947 la Ministerul de Externe şi al Propagandei, conducând secțiunea Direcția Presei. Însă în noua structură de stat de după anul 1948, când România a devenit republi-că populară, în care promovările aveau loc pe bază de „dosare de cadre”, savantul prin excelență şi literatul Al. A. Philippide nu şi-a găsit locul.

Ca membru al Uniunii Scriitorilor din România s-a dedicat scrisului.

La vârsta de cincizeci şi cinci de ani, împliniți în data de 2 iulie a anului 1955, a fost ales membru corespondent al Academiei R. P. Române pe când preşedinția îi era acordată academcianului Traian Săvulescu - membru titular din anul 1936. Abia în anul 1963, când a fost posibil ca academia să aleagă noi membri, în data de 21 martie, Alexandru A. Philippide a fost ales membru titular.

A fost distins în anul 1964 cu „Meritul Cultural”, iar în 1978 cu Marele Premiu al Uniunii Scriitorilor din România.

A realizat în ultimii zece ani ai vieții lucrări de o mare profunzime ştiințifică: Scriitorul şi arta lui (1968); Considerații confortabile (două volume apărute în 1970 şi 1972); Puncte cardinale europene - orizont romantic (1972); Flori de poezie străină răsădite în româneşte (1973) şi Studii şi eseuri (două volume, 1978).

Cu aproximativ două luni înainte de împlinirea vârstei de şaptezeci şi nouă de ani, în data de 8 februarie 1979, a decedat la Bucureşti unde îşi avea domiciliul.

GHEORGHE CĂLUGĂREANU
(1902-1976)

Savantul matematician, fondator al Şcolii clujene de teoria geometrică a funcţiilor univalente, Gheorghe Călugăreanu, s-a născut la data de 16 iulie anul 1902, în Iaşi. Clasele elementare le-a efectuat în localitatea na-tală. Cursul preuniversitar l-a urmat în cadrul renumitului liceu bucu-reştean „Gheorghe Lazăr" care excela prin calitatea predării ştiinţelor exacte. A obţinut diploma de bacalaureat în vara anului 1921, an în care a devenit student al Facultăţii de Ştiinţe, secţia Matematică-Fizică de la Universitatea Daciei Superioare „Regele Ferdinand I" din municipiul Cluj. În 1924, îndată după obţinerea licenţei în matematici, este reţinut preparator la Institutul de Fizică Teore-tică şi Aplicată din capitala culturală a Transilvaniei intracarpatice.

A concurat pentru o bursă de studii din partea statului român. Reuşind să o obţi-nă, a plecat în 1926 la Paris (Sorbonne) unde după doi ani devine doctor în ştiinţe mate-matice (1928) susţinând teza Sur les fonctions polygénes d'une variable complexe. În 1929 obţine titlul de doctor docent la Universitatea Bucureşti.

Revenit la Cluj este numit asistent la Facultatea de Matematică-Fizică în anul 1930 şi apoi conferenţiar în 1934, funcţie didactică pe care o deţinuse pentru o scurtă perioadă de timp şi la Universitatea din Cernăuţi unde a predat în cadrul Catedrei de Geometrie proiectivă şi descriptivă. Rămâne în postul de conferenţiar până în anul 1942 (pe când Facultatea de Matematică şi Fizică se afla în refugiu în Timişoara ca urmare a dezlipirii din România, în anul 1940, a părţii de nord a Transilvaniei, n.n.). A predat în perioada respectivă cursuri de teoria funcţiilor, analiză matematică, geometrie diferenţială, ma-tematici generale, fizică generală, precum şi cursuri speciale de topologie şi analiză funcţională. Într-un cuvânt, a avut capaci-tatea şi erudiţia necesară de a acoperi o paletă largă de materii din domeniul matematicilor, singularizându-se prin plurivalenţa înaltelor sale cunoştinţe în domeniul ştiinţelor exacte.

Ca urmare, începând din al doilea an al celui de-al cincilea deceniu al secolului al XX-lea i s-a acordat gradul de profesor universitar titular, calitate care îl desemna şi ca şef al Catedrei de Teoria funcţiilor.

După data de 25 octombrie 1944, când de pe tot teritoriul transilvănean anexat Ungariei prin impunerea Dictatului de la Viena au fost alungate armata şi administraţia hortystă, întreaga arie teritorială a intrat sub autoritatea militară a Armatei Roşii (din motive politice). În acel interval de câteva luni a avut loc transferarea universităţii ungare din Cluj în oraşul Szeged. Cu acest prilej, cadrele universitare maghiare au dus la nou constituita universitate din oraşul de pe râul Tisa întregul patrimoniu mobil al labo-ratoarelor, deşi inventarul experimental fusese lăsat aproape în întregime pe loc atunci când universitatea clujeană se mutase la Sibiu şi la Timişoara.

La revenirea Secţiilor de Matematică şi Fizică de la Timişoara la Cluj s-au preluat doar sălile goale. A fost necesar un efort extraordinar din partea personalului didactic pentru a rea-menaja laboratoarele în vederea începerii cursurilor. Profesorul Gheorghe Călugăreanu a avut

un rol deosebit de important în organizarea învățământului de ştiinţe exacte la Universitatea din Cluj căreia i s-a dat denumirea de „Victor Babeş”.

Prin noua lege a învățământului s-au reorganizat secțiile de matematică şi fizică şi a luat ființă Facultatea de Matematică-Fizică pusă sub autoritatea unui decan. Întâiul profesor universitar care a avut o astfel de atribuție diriguitoare a fost ilustrul matemati-cian Tiberiu Popovici al cărui mandat a durat din 1948 până în 1953, după care funcția respectivă a fost preluată de profesorul originar din Iaşi, Gheorghe Călugăreanu. Acesta avea în subordine un număr de patru catedre de matematică şi două de fizică, lui revenin-du-i Catedra de Teoria funcțiilor. I-a avut ca şi colaboratori pe matematicienii D. Râpeanu, Doina Şerban, D. Rosemberg, P. Mocanu şi I. Marusceac împreună cu care a efectuat o amplă cercetare asupra spațiilor vectoriale normate şi a normării spațiului funcțiilor analitice.

La mijlocul perioadei mandatului său de decan, în data de 2 iulie 1955, a fost ales membru corespondent al Academiei R. P. Române, iar opt ani mai târziu, în 21 martie 1963, a devenit membru titular al academiei.

În 1964 i s-a acordat titlul de Profesor Emerit.

A mai fost desemnat şi membru al Academiei de Ştiințe din Bucureşti, precum şi al Societății de Ştiințe din Cluj.

Societatea de Matematică din Paris i-a acordat şi ea statutul de membru al său.

În oraşul transilvănean care l-a adoptat ca fiu al său, Cluj-Napoca, a decedat la 15 noiembrie 1976 după ce împlinise şaptezeci şi patru de ani.

Valoroasa sa operă ştiințifică eşalonată pe durata dintre anii 1929-1975, constând din mai multe zeci de lucrări de înaltă specialitate, aşteaptă să fie reeditată cel puțin în-tr-un volum de „Opere alese”.

Posteritatea îl desemnează pe matematicianul Gheorghe Călugăreanu ca fiind principalul inițiator al şcolii clujene de teoria geometrică a funcțiilor univalente.

SIMION OERIU
(1902-1976)

Între membrii Academiei Române originari din municipiul Iaşi, Simion Oeriu a fost unicul savant specializat în domeniul ştiinţific al biochimiei. Această disciplină, fondată pe la începutul secolului al XX-lea, are ca obiect de studiu compoziţia chimică a organismelor vii în corelaţie cu desfăşurarea procese-lor biologice. Cel care se încumetă să abordeze această extrem de sensibilă chestiune a interferenţelor dintre materia organică şi cea anorganică are în faţa sa un teren ştiinţific foarte puţin explorat, motiv pentru care savanţii biochimişti sunt, din punct de vedere numeric, adevărate rarităţi în lumea ştiinţifică a secolului al XX-lea.

Dacă cineva încearcă să identifice biochimiştii în cel mai recent editat dicţionar al membrilor români şi străini constată că doar patru biochimişti din ţara noastră au adus contribuţii în acest domeniu, însă acestea au fost atât de importante încât au facilitat alegerea lor în cadrul Academiei Române. În ordinea anilor de naştere ai fiecăruia, aceştia sunt: Simion Oeriu (n. 1902), Eugen Macovschi (n. 1906), Sorin Comoroşan (n. 1927) şi Mihail Şerban (n. 1930).

Despre Simion Oeriu şi Eugen Macovschi se poate afirma că au fost primii oameni de ştiinţă din România care au introdus Biochimia ca materie de studiu în învăţământul superior.

Născut la Iaşi în data de 19 decembrie, anul 1902, Simion Oeriu a efectuat pregăti-rea şcolară de la prima clasă elementară până la promovarea examenului de bacalaureat în localitatea natală. Studiile de nivel universitar le-a făcut la Viena unde a urmat şi absolvit Facultatea de Ştiinţe. În capitala austriacă, îndată după obţinerea licenţei, şi-a continuat studiile speciale de chimie la finalul cărora şi-a susţinut teza de doctorat, deve-nind doctor în ştiinţe chimice în anul 1930. Era cel dintâi ieşean care obţinuse un aseme-nea titlu ştiinţific la Universitatea vieneză.

Cu prestigiosul său atestat doctoral i s-au oferit în Bucureşti posturile de chimist specialist în cadrul spitalului „Dr. I. Cantacuzino", la laboratorul de farmacologie precum şi la Spitalul Militar de Tuberculoză.

Cariera de profesor universitar şi-a început-o în anul 1946 la Facultatea de Medicină Generală din Bucureşti, fiind astfel primul profesor de biochimie al acestei facultăţi. În cadrul respectivei instituţii a fost numit profesor titular la Catedra de Biochimie. Fiind deja recunoscut pe plan naţional ca savant în Biochimie a mai fost instalat şi ca director la Secţia de Chimioterapie de la institutul bucureştean „Dr. I. Cantacuzino".

În calitate de profesor la Facultatea de Medicină a elaborat în două ample volume cursul de Chimie biologică. Astfel, savantul originar din Iaşi, Simion Oeriu, este printre primii, dacă nu chiar primul cadru didactic român, care a predat Biochimia având ca sur-să propriile experimentări dispuse într-o formă accesibilă studenţilor medicinişti. Este autorul unui Manual de chimie biologică, lucrare ce a început să fie utilizată la toate facultăţile cu profil de chimie şi biologie din ţara noastră.

Aşa cum rezultă dintr-o serie de statistici sanitare, încă din perioada interbelică România se confrunta cu un mare număr de bolnavi afectaţi de tuberculoză, îndeosebi în mediul rural. Cea de-a doua mare conflagraţie mondială a avut, între atâtea alte consecinţe negative, şi o sensibilă creştere a ratei bolnavilor afectaţi de bacilul Koch.

Profesorul universitar Simion Oeriu şi-a dedicat o bună parte din activitatea sa ştiinţifică în scopul nobil de a găsi noi metode de preparare de substanţe chimio-terape-utice utilizabile în inhibarea rezistenţei microbiene faţă de efectele antibioticelor, susţi-nând necesitatea micşorării toxicităţii substanţelor active prin condensarea acestora cu metaboliţi proprii ai organismului uman. Această nouă concepţie emisă de savantul român a dat repede rezultatele aşteptate, ducând la o substanţială creştere a cazurilor de vindecări definitive în situaţii care înainte de cercetările sale în domeniu se încheiau prin cea mai nefericită variantă, aceea a decesului.

Simion Oeriu mai deţine şi prioritatea în ceea ce priveşte îmbinarea dintre chimioterapie şi bioterapie, urmărind obţinerea de variante utilizabile în scop profilactic sau curativ.

Mărturii ale acelor asidue căutări sunt lucrările sale de un foarte mare interes în medicină: Contribuţiuni la studiul calciului, fosfatului, potasiului şi colosterinei în evoluţia tuberculozei pulmonare precum şi studiul fermenţilor lipolitici şi viteza de sedimentaţie globulară în tuberculoza pulmonară.

Cercetările sale în branşa Biochimiei au găsit aplicare şi în domeniile agrochimiei şi medicinei veterinare, iar Biochimia a devenit materie principală de studiu la toate fa-cultăţile agrozootehnico-veterinare din ţara noastră.

În anul 1948, la etatea de patruzeci şi şase de ani, a fost ales membru corespondent al Academiei Române împreună cu alte douăzeci de personalităţi din diferite domenii ale culturii şi ştiinţei. Dintre aceştia, trei membri corespondenţi între care şi Simion Oeriu au intrat în conflict cu organele partidului unic din România, iar urmarea a fost excluderea lor din rândul academicienilor.

După 1989, în data de 3 iulie 1990, în cadrul unei adunări generale extraordinare a Academiei Române, au fost infirmate excluderile celor aproape o sută de academicieni din anul 1948. Din păcate, pentru covârşitoarea majoritate a acestora gestul meritat reparatoriu a fost extrem de tardiv. Din numărul lor făcea parte şi savantul ieşean Simion Oeriu care a încetat din viaţă în anul 1976 la etatea de şaptezeci şi patru de ani.

Deşi exclus din rândul academicienilor, el a continuat cu tenacitate până în preajma sfârşitului său, elaborând în 1974 un extrem de valoros tratat de Biochimie medicală.

EMILIA SAULEA
(1904-1998)

Marcantă personalitate feminină, originară din Iaşi, care a fost aleasă membră a Academiei Române, Emilia Saulea s-a născut cu zece ani ulterior Ralucăi Ripan şi a dobândit calitatea de aca-demician după patruzeci şi cinci de ani de la primirea acesteia în Academia R. P. Române. A venit pe lume într-o familie de in- telectuali ieşeni, în data de 21 iulie 1904. Conform tradiţiei anilor de început a secolului al XX-lea, pentru educaţia şcolară a fete-

lor se considera suficientă efectuarea claselor primare şi gimnaziale în cadrul unor insti-tuţii special create pentru domnişoare. La Iaşi era rezervat acestei categorii a tineretului, liceul de fete „Oltea Doamna".

Spre surprinderea, dar şi spre bucuria familiei sale, liceana Emilia Saulea nu a acceptat să îşi încheie instruirea odată cu încheierea clasei a patra gimnazială, ci a conti-nuat şi cursul liceal superior obţinând în anul 1925 diploma de bacalaureat (ceea ce pentru o fată de douăzeci şi unu de ani era un lucru extraordinar la acea vreme, n.,n.). În plus, în loc să urmărească încheierea unei reuşite căsătorii, aşa cum procedaseră majori-tatea colegelor sale de generaţie, s-a înscris la una din facultăţile „nepotrivite" pentru domnişoare în loc să fi urmat Facultatea de Limba română, spre exemplu. Aşadar, a urmat Facultatea de Ştiinţe Naturale din cadrul Universităţii Iaşi, luându-şi licenţa în Geologie în 1929. În anul următor este numită asistentă la catedra respectivă.

Între anii 1932 şi 1934 i s-a acordat o bursă de stat pentru a se specializa în mineralogie şi în petrografia rocilor sedimentare, în Elveţia şi Franţa. Studiile speciale le-a făcut la vestita universitate din oraşul Basel, fondată în anul 1460 (fiind singura româncă care a studiat acolo, n.n.), precum şi la universitatea din capitala franceză.

La Universitatea din Iaşi, în cadrul şcolii de geologie-paleontologie creată de profesorul Grigore Cobălcescu (v. în acest volum), Emilia Saulea a funcţionat timp de un deceniu şi jumătate după care, în 1945, s-a transferat la Catedra de Geologie a Universităţii Bucureşti. În anul următor a susţinut teza de doctorat având ca subiect studierea rocilor din perioada geologică a Sarmatianului mijlociu a părţii centrale a Podişului Moldovei (lucrare elaborată în limba franceză).

La scurtă vreme după obţinerea prestigiosului titlu de doctor în ştiinţe geologice, în anul 1948, a fost avansată şef de lucrări, post didactic universitar pe care l-a deţinut până în 1950. În acest ultim an i s-a acordat postul de conferenţiar universitar, concomitent cu titulatura disciplinei Stratigrafie şi geografie istorică, materie care era predată pentru întâia dată la un nivel ştiinţific atât de elevat în cadrul universităţii bucureştene.

A fost creatoarea şcolii româneşti moderne de studiere a paleontologiei perioadei terţiare din Carpaţii României şi chiar deschizătoare de drum în ceea ce priveşte cerceta-rea paleontologică a faunelor fosile microscopice ale perioadei Neogenului din ţara noastră. A avut

marele merit ştiinţific de a fi autoarea celei dintâi lucrări din literatura de specialita-te de la noi din ţară dedicată studierii unor minuscule vietăţi acvatice existente în perioada geologică a Sarmaţianului (a aşa-numitelor briozoare, n.n.), pe care le identificase prin minuţioase cercetări personale în anii ‘40, în zonele Orhei şi Lăpuşna (actualmente Republica Moldova).

După reorganizarea şi reluarea activităţilor de cercetare ştiinţifică din România anilor ulteriori încheierii celui de-al doilea război mondial, profesoara universitară Emilia Saulea a iniţiat acţiunea de mare importanţă în cadrul disciplinei paleontologiei şi anume studierea stratelor geologice care conţin exemplare pietrificate ale cochiliilor spiralice calcaroase ce aparţinuseră unor vietăţi maritime a căror denumire ştiinţifică este aceea de foraminifere (subl. n.n.).

Împreună cu alţi colaboratori proveniţi din rândul celor mai merituoşi studenţi ai săi, Emilia Saulea a elaborat primul studiu românesc modern despre vietăţile fosile din Miocen (epocă geologică inferioară Neogenului, caracterizată prin floră şi faună apropia-te de cele actuale, cuprinzând subdiviziunile de miocen superior, miocen mediu şi miocen inferior, n.n.) Contribuţii la cunoaşterea faunei diviziunilor (etajelor) Miocenului (lucrare în limba franceză, n.n.), tom apărut în anul 1948.

O contribuţie ştiinţifică a cercetătoarei originare din Iaşi, formată ca savant la Universitatea din oraşul său natal unde l-a avut ca profesor pe geologul Mircea Ion Savul (v. în acest volum), a fost iniţiativa organizării unui nucleu de cercetători în scopul întocmi-rii celui dintâi atlas litofacial al Neogenului din România. Ampla lucrare Hărţile litofaciale ale Neogenului Superior din România, a cărei coordonare şi-o asumase cercetătoarea de mare reputaţie ştiinţifică Emilia Saulea, s-a bucurat de o excelentă şi binemeritată primire din partea specialiştilor atât din ţară, cât şi de peste hotare. A ajuns şi în dezbaterea Academiei R. R. Române, a cărei secţiune de specialitate a inclus-o în grupul de lucrări propuse pentru acordarea premiului „Grigore Cobălcescu”. În urma votului membrilor juriului prestigiosul premiu pe anul 1966 a fost acordat respectivului atlas geologic.

Lucrarea care poate fi considerată o adevărată încununare a unei activităţi de cercetare desfăşurată pe durata a nu mai puţin de treizeci şi şapte de ani, a fost cel dintâi tratat modern de geologie istorică elaborat şi tipărit în ţara noastră. Deşi au trecut aproa-pe cinci decenii de la apariţia acestui tratat (1967), în România nu s-a mai realizat o lucrare similară.

Începând din 1950 Emilia Saulea a făcut parte din Comitetul Geologic şi mai apoi Institutul Geologic din Bucureşti. Societatea Geologică din România a acordat ilustrei cercetătoare şi profesoare universitare Emilia Saulea calitatea de membră de onoare, în semn de preţuire pentru multiplele realizări. A fost astfel prima femeie căreia i s-a acordat o recompensă ştiinţifică atât de importantă.

La circa patru lui după ce a împlinit venerabila vârstă de optzeci şi nouă de ani, în data de 12 noiembrie 1993, Emilia Saulea a fost aleasă membru de onoare al Academiei Române. De menţionat faptul că a fost unica (subl. ns.) femeie româncă savant căreia i s-a oferit acest gen de apreciere din partea Academiei Române pe toată durata secolelor al XIX-lea şi al XX-lea.

Academicianul Emilia Saulea a decedat în data de 1 aprilie 1998 în Bucureşti, cu aproximativ patru luni înaintea împlinirii frumoasei vârste de nouăzeci şi patru de ani.

THEODOR BURGHELE
(1905-1977)

Născut fiind în data de 12 februarie a anului 1905, i s-a dat prenumele Theodor după principalul sfânt creştin prăznuit în cea de-a doua lună a fiecărui an. Şcolarizarea a efectuat-o în oraşul natal, Iaşi, de la primele clase elementare până la obținerea licenței. Absolvent al reputatului şi exigentului Liceu Internat „Iacob Negruzzi", Theodor Burghele s-a înscris la Facultatea de Medicină unde, în 1929, şi-a susținut teza de doctorat Splenomegalia micotică.

Din 1930 a urmat timp de doi ani un curs de specializare în bolile renale la renumita Clinică de Urologie din Viena. În capitala austriacă a elaborat pe baza cercetărilor proprii un important studiu referitor la anomaliile reno-ureteriale. Valoarea ştiințifică a acestei lucrări a fost confirmată pe plan medical european prin publicarea acesteia în periodicul medical francez „Lyon Chirurgical".

După întoarcerea de la cursul de specializare din Austria a revenit la Iaşi ca medic la Clinica Chirurgicală şi Urologică a spitalului „Sfântul Spiridon".

Chemat la Bucureşti pentru ocuparea unui post de profesor la Facultatea de Medici-nă, în scurtă vreme este ales rector al Institutului de Medicină şi Farmacie din capitală. A modernizat instituția pe care o conducea, înzestrând-o cu noi săli de curs şi îmbogățind substanțial fondul de carte al bibliotecii medicale. Totodată, a înființat un atelier de litografie pentru tipărirea de cursuri. El însuşi a elaborat mai multe cursuri de mare necesitate în procesul instructiv al viitorilor medici, lucrări concepute prin rezultatele unei intense munci de cercetare ştiințifică.

Ca cercetător a abordat o serie de aspecte medicale puțin investigate până la el, cum au fost fiziologia, fitopatologia şi terapeutica chirurgicală.

A mai întreprins explorări în domeniile patologiei, terapeuticii urologice, a reanimă-rii şi a adaptării funcționale în chirurgie, dar nu s-a limitat doar la acestea.

Spirit mereu în căutarea noului s-a implicat în studierea problemelor ridicate de şocul operator, de reanimarea prin transfuzie intraarterială şi chiar mai mult decât atât, a intrat şi pus în practică reanimarea hidroelectrică, o premieră în chirurgia românească.

Prin numărul extrem de mare al operațiilor efectuate de el a reuşit să stabilească veritabile recorduri în practica medicală. „Palmaresul" său este mai mult decât impresio-nant, el operând şaptesute de stenoze mitrale, o sută de pericardite constrictive precum şi numeroase (tot de ordinul sutelor) colectocmii, rezecții rectale, anastomoze bilodigestive.

A fost întâiul medic din România care a realizat mai multe premiere în chirurgie: adenomectonomia în doi timpi cu meşă la operația cu vezică închisă, pieloplastia, en-terocistoplastia şi cistectomia parțială.

De numele său şi al colaboratorului său, medicul Gheorghe Proca (1927-2003) - membru de onoare al Academiei Române, se leagă atât efectuarea primei dialize din țara noastră, cât şi inițiativa organizării întâiului Centru de Hemodializă din România.

Pentru multiplele şi marile sale reuşite medicale, nu puține de o pronunțată rezonan-ță internațională, Theodor Burghele a fost ales în data de 2 iulie 1955 membru cores-pondent al academiei noastre naționale, iar în 21 martie 1963 a devenit deținător al fotoliului de membru titular al Academiei Române.

În condițiile unei acutizări a controverselor dintre Academia Română şi forul politic conducător al statului de tip totalitarist de la mijlocul celui de-al optulea deceniu al secolului al XX-lea, doar academicianul medic urolog Theodor Burghele a avut prestanța științifică peste care nu s-a putut trece atunci când plenul academic l-a ales, la 23 martie 1976, preşedinte al academiei. El a fost singurul deținător al demnității prezidențiale a academiei originar din municipiul Iaşi.

Marea sa autoritate ca om de știință a contat foarte mult la instalarea sa ca minis-tru al Sănătății în anii 1972-1974 şi 1974-1975. Concomitent, în anii 1974-1975, a mai deținut funcția de preşedinte al Comisiei Naționale pentru Demografie.

Pe plan extern periodicele „European Urology", „International Urology and Nephrie", „Urologia Internationalis", „Urology y Nephrologia" şi „Chirurgia", toate de un extrem de înalt prestigiu științific european şi mondial, îl cooptaseră pe academicianul originar din Iaşi, Theodor Burghele, între membrii redacțiilor acestora. Era un fapt fără precedent ca un medic român să fie inclus într-o serie atât de selectă a unor redacții din afara țării noastre. Evident că în toate aceste reviste savantul român Theodor Burghele a publicat o seamă de materiale având ca subiecte cercetări în domeniu.

Academia Franceză de Medicină l-a ales membru al ei, titlu pe care i-l oferiseră şi Academia de Chirurgie din Paris, Asociația Franceză de Urologie, Societatea Internațio-nală de Chirurgie, Societatea Germană de Urologie.

A lansat în literatura de specialitate mai mult de două sute de studii, comunicări, monografii şi tratate de medicină. Este important cu deosebire Tratatul de chirurgie, editat în 1974, cu doar trei ani înaintea încetării sale din viață.

Capitala României îi datorează recunoştință pentru construirea spitalului „Pan-duri", instituție medicală de mare modernitate tehnică la data dării în funcțiune. La acest spital au fost efectuate primele operații de transplant renal din țară, operații coordonate şi supravegheate de eminentul medic academician Theodor Burghele.

La doar şaptezeci şi doi de ani, în data de 3 iunie 1977, a încetat din viață pe când mai era în funcția de preşedinte al academiei.

A fost înmormântat (cu onoruri de stat) la Bucureşti, în „sectorul academicienilor" din cimitirul „Şerban Vodă" (Bellu).

MENDEL HAIMOVICI
(1906-1973)

Mendel Haimovici s-a născut la Iaşi în data de 30 noiembrie, anul 1906. Primele clase elementare le-a făcut la şcoala specifică et-niei israelite, dar pregătirea preuniversitară a început-o şi a în-cheiat-o la Liceul Național din urbea sa natală. În 1926 a obținut diploma de bacalaureat precum şi intrarea în rândul studenților ieşene prin înscrierea la Facultatea de Ştiințe. Talentul său de matematician l-au remarcat încă din primul an de studenție iluş-

trii săi profesori Alexandru Myller (1879-1965) şi Octav Mayer (1895-1966) care, după ce Mendel Haimovici şi-a luat licența, în anul 1930, l-au „păstrat" la facultate în postul de asistent.

În 1932 a a obținut o bursă de studii în străinătate şi a plecat la Roma pentru a se specializa sub îndrumarea renumitului matematician Tullio Levi-Civita (1873-1941), crea-tor al analizei tensoriale. Tânărul matematician ieşean a ajuns în Italia într-o perioadă în care ştiința matematică din acea țară era aşezată pe înalte culmi de către matematicieni de mare forță precum Vito Volterra (1860-1940), Guido Castelnuovo, Francesco Saveri ş.a.

În capitala peninsulară de pe fluviul Tibru, influența asupra lui Mendel Haimovici a magistrului Levi-Civita se manifestase prin orientarea spre universul mecanicii, ştiință în care Levi-Civita era apreciat ca un adevărat maestru. Sub îndrumarea acestuia, ma-tematicianul român şi-a întocmit teza de doctorat având un subiect din mecanica fluidelor. A obținut titlul de doctor în cursul lunii iulie a anului 1933.

Întors în România şi-a continuat cariera didactică la Universitatea Iaşi până în anul 1940 când a fost scos în mod abuziv din învățământul de stat. A funcționat timp de patru ani la Liceul Israelit din Iaşi, fiind numit director al acelei şcoli.

Marea schimbare de pe scena politică din august 1944 a adus şi pentru mate-maticianul Mendel Haimovici reprimirea la universitate ca profesor suplinitor la Catedra de Mecanică teoretică.

În 1945 a reuşit să câştige concursul pentru ocuparea postului de profesor la Fa-cultatea de Matematică şi Fizică (din Iaşi) fiind, nu după multă vreme, şef al Catedrei de Mecanică pe care a servit-o până la finele vieții.

Pe lângă predarea cursului de mecanică teoretică, în anul 1950, a mai ținut cursuri de ecuații diferențiale cu derivate parțiale. Un an mai târziu, în 1951, a devenit laureat al Premiului de Stat pentru contribuția la elaborarea unui tratat de geometrie.

În data de 2 noiembrie 1948 Mendel Haimovici era ales membru corespondent al Academiei R. S. Române. În această calitate a fost desemnat de academie ca principal organizator al Institutului de Matematică filiala Iaşi (fondat în 1949), după înființarea căruia este numit director al acestuia.

Matematician de o mare ingeniozitate, a evoluat în decursul timpului de la spe-cialitatea inițială, geometria, la teoria ecuațiilor cu derivate parțiale, la mecanica fluidelor şi la teoria

elasticității. Mai mult decât atât, el a deschis căi noi de investigare şi în do-meniul geometriei integrale, această contribuție a sa fiind una de pionierat în matematica din România.

Cu o uimitoare capacitate de abstractizare Mendel Haimovici a reuşit să obțină rezultate excepționale în domeniul studierii noțiunii de cvasigrup diferențial, fiind astfel unul dintre cei dintâi matematicieni români care au abordat o astfel de temă.

O altă preocupare ştiințifică majoră a lui Mendel Haimovici a fost dezvoltarea teoriei integrării ecuațiilor cu derivate parțiale pe baza rezultatelor din teoria sistemelor diferențiale exterioare. Tot el a mai reuşit să demonstreze şi teorema fundamentală a trioului de matematicieni Levi - Könik - Weber, teoremă care, deşi enunțată, nu fusese demonstrată în mod riguros până în momentul respectiv.

Trebuie neapărat să remarcăm aici deosebita contribuție a sa la geometrizarea sistemelor mecanice neolonome, problemă abordată în premieră de matematicianul A. Voss care însă nu a reuşit să o soluționeze. În anul 1928 la Bologna, oraş în care s-a ținut unul dintre Congresele Mondiale ale matematicienilor, ilustrul matematician francez Élie Cartan (1869-1951) a anunțat descoperirea soluției acestei probleme în cazul unor siste-me mecanice. Ulterior s-a dovedit că soluția propusă de É. Cartan era incompletă, iar cel care a avut marele merit şi iscusința de a o fi rezolvat în întregime nu a fost altul decât matematicianul ieşean Mendel Haimovici.

Tot el dezvoltase în mod considerabil şi teoria integrării sistemelor Pfaff prin introducerea de noțiuni noi. Rezultatele cercetărilor sale se concretizează în peste optzeci de lucrări (autor unic sau în colaborare) publicate în prestigioase periodice de matema-tică din țară şi de peste hotare. O parte din rezultate au fost incluse în lucrări de sinteză ca de pildă în cunoscutul tratat al lui J. A. Schouten The Ricci Calculus, Berlin, 1954, în monografia elaborată de Hanno Round The Differential Geometry of Finsler Spaces, Berlin, 1959 şi în monografia lui Luis Santaló, Integral Geometry and Geometric Probability, Cambridge, 1979 (University Press).

Prin amploarea cercetărilor sale a contribuit în mod esențial şi definitoriu la modernizarea şcolii de geometrie a universității ieşene stabilind rezultate originale de o deosebită profunzime şi desluşind metode noi, viabile, care i-au permis rezolvări de-a dreptul surprinzătoare ale unor probleme de o extremă dificultate.

Vreme de peste un sfert de secol a inițiat şi condus seminarii ştiințifice de mecanică şi ecuații cu derivate parțiale în cadrul Catedrei de Matematică şi în Institutul de Matema-tică al Filialei Iaşi a Academiei Române. Se poate afirma cu certitudine că în deceniile V-VII ale secolului al XX-lea Iaşul devenise capitala matematicii româneşti, realitate în bu-nă măsură bazată pe vasta cultură matematică a profesorului academician, membru titular, Mendel Haimovici.

A încetat din viață la Iaşi în data de 30 martie 1973, cu opt luni înainte de a împlini şaizeci şi şapte de ani.

Prin opera şi activitatea la catedra universitară cel care a fost Mendel Haimovici a rămas ca o personalitate de mare relevanță în istoria matematicilor din România.

MATEI SOCOR
(1908-1980)

Familia de intelectuali ai Iaşului, Socor, s-a făcut remarcată în urbea de pe malurile Bahluiului prin reputatul medic Gabriel Socor (1848-1928), fost profesor de Fiziologie şi Clinică Oftalmologică la Facultatea de Medicină. Cel de-al doilea reprezentant important al acestui neam, Emanuel Socor (1881-1951), avocat cu un bun renume şi gazetar, codirector al gazetelor „Adevărul" şi „Dimineața", deputat în parlamentul de la Bucureşti, era tatăl băiatului Matei ce se născuse la Iaşi, în data de 15 septembrie 1908.

Micul Matei Socor a primit o educație muzicală aleasă, ambii părinți fiind iubitori ai artei ce desfată auzul. Clasele primare şi liceale le-a făcut la Iaşi, promovând în 1927 examenul de bacalaureat. Ştiind încă din familie să cânte la câteva instrumente s-a în-scris la Conservatorul din Bucureşti, dar şi la Facultatea de Litere şi Filosofie, deşi părin-ții şi-au dorit ca el să devină avocat.

La conservator a fost unul dintre cei mai buni studenți ai compozitorului, dirijorului şi culegătorului de folclor muzical românesc, Gheorghe Cucu (1882-1932), iar la facultate a audiat timp de doi ani cursurile de folclor comparat ale profesorului etnomuzicolog Constantin Brăiloiu (1893-1958). Acesta din urmă, apreciind deosebitul interes pentru cercetările în domeniul folcloristicii al studentului său ieşean, l-a inclus în rândul colaboratorilor Institutului de Folclor din capitală. Tot la conservator a mai studiat cu profesorul de origine italiană Alfons Castaldi (1876-1942) materiile armonie, contrapunct şi orchestră. În 1930 i s-a acordat o bursă de trei ani pentru a studia în Germania la re-putatul Conservator din Leipzig unde urma să se instruiască în dificila artă dirijorală.

Întors în țară a început o intensă activitate dirijorală colaborând cu mai multe orchestre simfonice din principalele oraşe ale României Mari. Concertele dirijate de Ma-tei Socor la Iaşi, Timişoara, Sibiu, Arad, Braşov ş.a. s-au bucurat de succese răsunătoare consemnate în elogioase cronici muzicale publicate în cotidiene locale şi naționale.

Matei Socor a fost primul dirijor din țara noastră care a aşezat pe plan superior creația simfonică românească în concertele dirijate de el, fapt care a dus la un rarissim succes la publicul meloman. Nu au lipsit nici solicitările de a dirija renumite orchestre simfonice de peste hotare, concertând în Germania (Halle), Cehoslovacia (Praga), Bulgaria (Sofia), Ungaria (Budapesta), Rusia (Moscova) etc. În 1944 i s-a încredințat importan-tul post de dirijor permanent al Orchestrei Radiodifuziunii Române.

În domeniul compoziției, Matei Socor a abordat o gamă bogată de genuri şi forme muzicale de la lucrări vocal-simfonice la creații camerale, corale şi vocale în ale căror tipare de factură muzicală universală a inserat, cu un excelent simț artistic, material muzical autentic românesc de nuanță folclorică originală, lucrări pe care le-a desăvârşit cu un înalt meşteşug profesional.

Transpunerile sale muzicale reprezintă în ansamblul lor creații de excepție în pei-sajul

muzicii simfonice româneşti, însumând experienţa dirijorală şi mai ales pe cea de culegător de folclor autentic şi cu o splendidă linie melodică. Lucrările sale vocal-simfo-nice, creaţii de o valoare artistică incontestabilă (şi extrem de greu de atins, n.n.) au deschis noi orizonturi de creaţie pentru şcoala compozistică românească.

Creaţiile de muzică vocal-simfonică ale compozitorului şi dirijorului Matei Socor au ajuns la o rară perfecţiune, fiind dovada faptului că autorul era posesorul unui limbaj muzical savant, modern, profund, înzestrat cu puternice efigii stilistice în ceea ce pri-veşte parametrul melodic, dar şi armonic, polifonic şi arhitectural muzical. Rapsodia pen-tru orchestră „Cântarea României" este o monumentală frescă simfonică având ca sursă de inspiraţie poema în proză a lui Nicolae Bălcescu apărută în anul 1851 în revista „Romă-nia viitoare" şi în 1855 în „România literară". Matei Socor a adus cu această lucrare o grăitoare şi clară mărturie a posibilităţilor de exprimare a unui limbaj muzical stilizat de gândirea sa creatoare. La rândul său oratoriul Stejarul din Borzeşti prezintă o viguroasă pagină din trecutul istoric frământat al Moldovei, înălţând un deosebit de impunător monument sonor voievodului Ştefan cel Mare. Lucrarea a rămas ca antologică în muzica simfonică corală românească a secolului al XX-lea.

Deşi a abordat în lunga-i carieră muzical-componistică o multitudine de stiluri aparţinătoare ansamblului muzicii contemporane româneşti, creaţia sa se individualizea-ză totuşi prin excepţionala unitate şi coerenţă stilistică care conferă muzicii sale un lim-baj armonic propriu, inconfundabil şi inimitabil. Definitorie pentru personalitatea sa de o mare sensibilitate sufletească este acea veritabilă capodoperă a muzicii noastre simfo-nice, poemul Mama, lucrare de o excelentă sonorizare care la fiecare interpretare în con-cert face ca întreaga asistenţă să vibreze la unison cu melosul plin de gingăşie şi caldă tandreţe a compoziţiei. Nu pe ultimul loc din creaţia sa perenă se situează muzica de cameră pe care geniul muzical al maestrului ieşean Matei Socor o îmbogăţise cu sonorită-ţile şi tehnicile specifice noi din cadrul creaţiei muzicale naţionale şi internaţionale. Sonata pentru pian, Concert de cameră pentru şapte instrumente, Sextete pentru suflători au fost şi au rămas piese net reprezentative ale genului. Bucăţile create de Matei Socor se aşază într-un bloc unitar nu doar din punct de vedere stilistic, ci şi al surselor de inspiraţie fiind pe drept cuvânt privite ca o veritabilă sinteză de limbaj şi de stil ales în creaţia sa.

A abordat şi muzica de operă având predilecţie spre opera bufă, iar sursa de inspira-ţie i-a fost umorul suculent şi plin de vervă din cunoscuta creaţie a maestrului prozei „ve-sele", Ion Luca Caragiale. Conu Leonida faţă cu reacţiunea, operă compusă de Matei Socor, rămâne o piesă de rezistenţă a evantaiului tehnic abordat de acesta. Ca şi compozitor s-a afirmat cu deosebire în componistică, creând lucrări de muzică corală, vocal simfonică, muzică simfonică, muzică de cameră, operă ş.a.

În data de 23 martie 1953 a fost ales membru corespondent al academiei în cadrul Secţiunii Muzicale, fiind singurul compozitor originar din Iaşi deţinător al unei atât de înalt aprecieri ştiinţifice naţionale. A mai fost ales preşedinte al Comitetului Radiodifu-ziunii Române (1945-1952), precum şi preşedinte al Uniunii Compozitorilor (1949-1954). I s-a acordat şi calitatea de Maestru emerit al artei. Pentru o perioadă de timp, începând din anul 1944 a devenit dirijorul permanent al Radiodifuziunii Române.

A încetat din viaţă la Bucureşti în data de 30 mai 1980, la etatea de şaptezeci şi doi de ani şi patru luni.

IOAN ZUGRĂVESCU
(1910-1989)

S-a născut la Iaşi în data de 29 mai, anul 1910. A fost elev al şcolii primare, gimnaziului şi liceului din oraşul natal. După trecerea cu succes a examenului de bacalaureat a urmat studii superioare în Bucureşti, fiind în-scris la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii. Pentru rezultatele foarte bune obţinute la examenele din cei patru ani de facultate a fost reţinut în capitală, fiind încadrat preparator, asistent şi cercetător în Laboratorul de Chimie organică de la facultatea bucureşteană de profil, al cărei licenţiat era. În paralel cu activitatea de laborator, pentru obţinerea titulaturii de doctor, a elaborat pe bază de cercetări proprii teza Acţiunea compuşilor organo-magnezieni asupra amidelor N disubstituibile ale acidului betafenilacetic.

A reuşit să-şi susţină lucrarea de doctorat la Universitatea Bucureşti, în anul 1934, devenind, la doar 24 de ani, doctor în ştiinţe chimice (sublinerea ns.). La 27 de ani era deja o personalitate bine conturată pe plan ştiinţific naţional ca înalt specialist în chimie bio-logică. Drept dovadă, în 1937 era instalat în calitate de director al secţiei de Biochimie din cadrul Institutului de Cercetări „Victor Babeş" din Bucureşti, fiind cel mai tânăr chimist din România căruia i se încredinţase un post cu o responsabilitate atât de mare.

Acordarea scaunului directorial i-a deschis un nou orizont în activitatea de cerce-tare iniţiind un complex de investigaţii referitoare la chimismul celular, ramură care şi pe plan mondial se afla în fază de tatonări ştiinţifice. În plus, Ioan Zugrăvescu a început studierea extrem de dificilă pe plan profesional a celulelor maligne. A fost primul chimist din ţara noastră care s-a angajat pe drumul întortocheat al aflării unor soluţii de combate-re a efectelor celei mai teribile dintre maladiile veacului al XX-lea, cancerul.

Deşi rezultatele acelor căutări nu au fost deosebit de spectaculoase, deoarece complexitatea desfăşurării acestei maladii se dovedea, pe măsura evoluţiei cercetărilor, a fi mult mai amplă decât se putea bănui, totuşi contribuţiile sale au servit la evoluţia biochimiei pe plan continental.

Aşa cum bine se cunoaşte, investigările universului microcelular au necesitat de la o etapă la alta înzestrări ale laboratoarelor cu aparatură din ce în ce mai sofisticată, fapt care atrăgea după sine cheltuieli impresionante care puteau fi suportate în acea vreme doar de puţine state de pe glob. În consecinţă, în 1948 a plecat de la respectivul institut transferându-se la facultatea de Ştiinţe a universităţii bucureştene în postul de şef de lucrări. Un an mai târziu a ieşit şi din rândul cadrelor didactice ale universităţii devenind profesor de chimie organică la Institutul de Chimie Alimentară din Bucureşti, post în care a funcţionat timp de şapte ani.

Din anul 1956 a fost chemat la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi ca profesor universitar titular, şef al Catedrei de chimie Organică. Şi-a reluat activitatea de cercetare în domeniul chimiei constituind sub îndrumarea sa o echipă de specialişti selec-taţi dintre cei mai buni studenţi ai facultăţii din Iaşi. Profesorul universitar Ioan Zugră-vescu a readus prin cercetările sale în varii domenii ale chimiei renumele de altădată al facultăţii de Chimie din

oraşul său natal.

Se poate afirma că a reuşit să formeze mai multe serii de ingineri chimişti care au ajuns să-şi desfăşoare activitatea în mai toate combinatele chimice ale secolului al XX-lea din România. A contribuit îndeosebi la formarea de ingineri chimişti pentru industria far-maceutică românească. Datorită lui, în Iaşi a fost edificată reputata fabrică de medicamen-te antibiotice. În scopul obţinerii de medicamente originale româneşti, Ioan Zugrăvescu, împreună cu grupul de cercetători pe care şi-l crease, a studiat un important număr de compuşi metilendinamici înzestraţi cu proprietăţi anticonvulsivante, ceea ce a constituit o premieră în istoria chimiei din ţara noastră.

De aceste remarcabile realizări ale sale s-au preocupat specialişti în producerea de medicamente din mai multe ţări din vestul Europei, fiind frecvent invitat la importante sesi-uni ştiinţifice internaţionale de chimie la care a prezentat comunicări ce au captat interesul participanţilor. A întreţinut strânse legături îndeosebi cu chimişti din Franţa, fiind atât de apreciat încât Universitatea din Nantes i-a acordat titlul de Doctor Honoris Causa.

Dintre subiectele de cercetare pe care profesorul universitar de la Iaşi, Ioan Zugrăvescu, le-a abordat pot fi enumerate aplicarea reacţiilor de poliheterociclizare în vederea obţinerii unor noi polimeri heterociclici, precum şi sinteza unor polimeri oxa-diazolici.

A cercetat o problematică de mare noutate în domeniul chimiei polimerilor, lucru dovedit şi în faptul că terminologia utilizată în lucrările sale lipseşte aproape cu desăvârşire din dicţionarul general enciclopedic editat în anul 1972 (de precizat că nici în dicţionare străine apărute în intervalul de timp menţionat nu figurează termenii de specialitate despre care este vorba, n.n.).

Cea mai însemnată şi îndelungată cercetare a sa a consacrat-o chimiei N-ilidelor, reuşind prin efectuarea unui minuţios program de experimentări ştiinţifice - de el întocmit - să ajungă la obţinerea unei diversificate game de ilide, performanţă pe care nici un alt cercetător român din domeniul chimiei nu a mai atins-o.

În data de 21 martie, anul 1963, chimistul prin excelenţă al Universităţii „Alexandru Ioan Cuza” din Iaşi, el însuşi fiu al capitalei de odinioară a Principatului Moldova, a fost ales membru corespondent al Academiei Române. Era prima alegere de membri ai acade-miei din cel de-al şaptelea deceniu al secolului XX, care a urmat după primirea de aca-demicieni din data de 2 iulie, anul 1955 (vreme de opt ani nu s-au mai efectuat alegeri de noi membri datorită interdicţiei din partea organelor superioare ale partidului unic de tip totalitarist, n.n.).

A încetat din viaţă la etatea de şaptezeci şi nouă de ani, la Iaşi, în data de 12 decembrie 1989. Situaţia politică încordată a făcut ca evenimentul să fie trecut sub tăcere.

GEORGE EMIL PALADE
(n. 1912)

Familia Palade a locuit în comuna Motoşeni situată în partea răsăriteană a actualului județ Bacău, pe valea pârâului Zeletin. Părinții, profesori, s-au mutat în Iaşi unde, în data de 19 noiembrie, anul 1912, a venit pe lume băiatul căruia la botez i-au dat două prenume: George şi Emil. Mediul intelectual familial a contribuit mult la formarea sa ulterioară. Clasele primare le-a făcut în Iaşi, iar studiile de nivel mediu la Buzău, în cadrul Liceului „Alexandru Hasdeu".

Obținând diploma de bacalaureat în anul 1930 a mers la Bucureşti pentru a urma cursurile Facultății de Medicină. În 1936 a devenit medic şi a fost reținut la facultate ca preprator, după care a devenit asistent şi apoi şef de lucrări. În anul 1940, la Bucureşti, şi-a susținut teza de doctorat care era un studiu de morfologie şi fiziologie comparată. Prezentându-se la un concurs pentru ocuparea postului de conferențiar universitar la Catedra de Anatomie a facultății pe care o absovise în urmă cu şapte ani, a reuşit să câştige şi să fie încadrat ca atare (în 1943). În anul 1945 a plecat ca „visiting professor" pentru cercetări medicale la Institutul „Rockefeller" din New York.

Marea schimbare politică din România care a culminat cu silita abdicare a regelui Mihai I la 30 decembrie 1947 l-a determinat să nu revină în țară, mai ales că prin căsătorie intrase în familia industriaşului Malaxa. Din acest motiv a solicitat în 1952 cetățenia americană deoarece şansele de întoarcere în țară deveniseră nule. Dar, chiar dacă ar fi avut această posibilitate, un asemenea lucru ar fi însemnat să abandoneze cercetarea ştiințifică „de vârf" deoarece, nu doar în România, ci nicăieri în Europa nu ar fi avut la dispoziție aparatura de foarte mare performanță aflată în patrimoniul laboratoarelor institutului new-yorkez menționat. Microscopia electronică utilizată de el şi de colaborato-rii săi pentru fracționarea celulelor în scopul ştiințific de obținere de componenți celulari omogeni morfologic este şi în prezent doar un deziderat în toată lumea statelor „în curs de dezvoltare".

În S.U.A. l-a întâlnit pe Albert Claude, medic şi cercetător, şi pe chimistul Philip Siekevitz, împreună cu care a format o echipă de studiu.

În planul cercetării a creat în anul 1952 aşa-numitul „Fixator Palade" cu ajutorul căruia investigarea reacțiilor din interiorul celulei au avut mari şanse de progresare. În intervalul dintre anii 1952-1953 a reuşit în premieră mondială să observe şi să descrie structura ultrafină a mecanismului chimic din interiorul celulei. Nu ne hazardăm în folosi-rea terminologiei de extrem de înaltă specialitate pe considerentul că nu este nici locul şi nici cazul să o menționăm într-o lucrare de popularizare a ştiinței aşa cum este cea de față.

Numele savantului român George Emil Palade a mai fost dat şi unui alt gen de descoperire făcută de el şi anume „Granulele Palade" (organite implicate în sinteza pro-teinelor, n.n.). A reuşit să mai descopere, împreună cu savantul K. Porter, un sistem de canale, vezicule, cisterne existente atât în celule vegetale cât şi în celule animale, detaliu biologic care nu era cunoscut. Prin astfel de descoperiri domeniul biologiei celulare a fost pur şi simplu revoluționat. Şirul de noutăți aflate în doar câteva decenii de căutări a fost atât de amplu încât a întrecut

cu mult în însemnătate ştiinţifică tot ce s-a descoperit în acest domeniu pe durata unui secol întreg. Ca urmare, George Emil Palade a devenit unanim recunoscut drept principal creator al biologiei celulare moderne.

Pentru descoperirile privind organizarea structurală şi funcţională a celulei în a-nul 1974 s-a acordat premiul Nobel savanţilor: profesor Albert Claude (de la Universita-tea Liberă din Bruxelles), profesor Christian de Duve (de la Universitatea „Rockefeller" din New York) şi profesor George Emil Palade (şef al Departamentului de Biologie Celulară al Institutului de Cercetări „Rockefeller" din New York).

Un an mai târziu, în data de 31 martie 1975, Academia Română l-a ales membru de onoare din străinătate, cu unanimitate de voturi, pe cetăţeanul american George Emil Palade în cadrul unei şedinţe plenare organizată în mod special pentru acel eveniment. De precizat că alegerea a avut loc la un deceniu de la ultima primire de membri de onoare din rândul savanţilor din afara României. Ulterior includerii sale în rândul academicienilor au mai trecut încă cinci ani până când s-a petrecut un eveniment similar în Academia Republicii Socialiste România.

A mai fost ales membru al Academiei de Arte şi Ştiinţe din New York şi al Acade-miei Americane de Ştiinţe. A fost distins cu premiul „Passano (1964), Premiul „Albert Lasker" (1966) şi premiul „Hurwitz" (1970). Universitatea din marele oraş San Diego din statul nord-american California, port la Oceanul Pacific, a organizat în onoarea savantului George Emil Palade un simpozion ştiinţific la care au fost invitaţi renumiţi oameni de ştiinţă din întreaga lume. La această manifestare multinaţională s-a hotărât ca Universi-tatea California să con-stituie „The George E. Palade Felowship Fund".

Împreună cu savantul Keith Porter a editat revista „The Journal of Cell Biology" devenită renumită în lume pentru extrem de celebrele studii şi articole din domeniul biologiei celulare.

Din anul 1973 a fost solicitat să devină profesor universitar de biologie celulară la vestita Yale University, fondată în 1701 la New Haven (denumire dată după numele prin-cipalului finanţator al fondării acesteia, Elihu Yale, n.n.). După anul 1990 a primit din partea Universităţii din San Diego oferta de a profesa în cadrul acesteia, invitaţie care a fost acceptată. Pentru merite deosebite în cercetările ştiinţifice desfăşurate pe o lungă durată de timp şi mai ales pentru descoperirile sale excepţionale, preşedintele Statelor Unite, Ronald Reagan, a decernat savantului originar din România Medalia Naţională pentru merite deosebite în do-meniul ştiinţei (în data de 12 martie 1986).

Începând din anul 1965 a călătorit de mai multe ori în ţara noastră şi a acordat un sprijin personal pentru impulsionarea cercetării în domeniul biologiei celulare. A publicat un impresionant număr de studii, comunicări, memorii, rapoarte, inserate în periodice de înaltă specialitate din America de Nord şi Europa apuseană.

Cu toate că a trecut de respectabila etate de nouăzeci şi şase de ani, savantul american originar din oraşul Iaşi, George Emil Palade, este încă o prezenţă activă în lu-mea ştiinţifică de vârf a lumii contemporane.

CONSTANTIN ARAMĂ
(1919-2003)

S-a născut în oraşul Iaşi la data de 29 septembrie anul 1919. A fost elev în şcoli din localitatea natală, începând din 1926 când a intrat în prima clasă primară şi până în 1938 când a terminat liceul şi a obținut diploma de bacalaureat. Pe toată durata gimnaziului şi a liceului a fost cel mai bun elev din clasă, având note maxime la toate materiile. A excelat însă la matematică, domeniu în care rezolva cu o admirabilă uşurință probleme din gazeta şcolară de specialitate. Căile prin care ajungea la rezultat îl uimeau pe profesorul său de matematică.

Şi-a încheiat studiile superioare la Şcoala Politehnică din Bucureşti, absolvind în anul 1942. La capacitatea sa deosebită s-ar fi cuvenit să urmeze cursuri de specializare la una dintre şcolile politehnice din marile centre universitare europene, dar al doilea război mondial care era în plină desfăşurare a făcut imposibil acest lucru.

Pare curios faptul că îndată după obținerea diplomei de licență ca inginer i s-a creat un post la Întreprinderea de Locomotive din Craiova (care aparținea de Căile Ferate Ro-mâne, n.n.) în loc să fie reținut la Politehnica pe care tocmai o absolvise.

Având în vedere faptul că ostilitățile de pe front necesitau transporturi pe cât de diverse ca încărcătură, pe atât de numeroase, întregul personal angajat la C.F.R. era scutit de a fi trimis pe front în cadrul unor unități combatante. În felul acesta strălucitul inginer născut în Iaşi, Constantin I. Aramă, era oarecum ferit de primejdia de a fi ucis sau mutilat pe linia de foc (eventualitatea de a fi ucis în timpul unui bombardament aerian exista totuşi, însă probabilitatea ca fatalitatea să se întâmple era destul de redusă, n.n.).

Imediat după încheierea celui de-al doilea război mondial şi în România a început o activitate generală de refacere a țării. Regimul instaurat la Bucureşti după august 1944 a considerat că drumul pe calea progresului rapid al Republicii Populare Române era acela al industrializării forțate. Astfel a început şi în capitală o febrilă construire de uzine şi fabrici care absorbeau un mare număr de muncitori şi ingineri de diferite specialități.

Inginerul Constantin I. Aramă a fost adus în Bucureşti, fiind încadrat la În-treprinderea „Timpuri Noi". În paralel i s-a creat şi un loc la Politehnică, la Catedra de „Motoare cu ardere internă". Până în 1951 a trecut de primele trepte ale ierarhiei pedagogi-ce universitare, fiind numit din acest ultim an menționat, profesor titular, după care i s-a încredințat şefia catedrei.

În deceniul al VI-lea din secolul XX, Constantin I. Aramă a ajuns fără nici o îndoială unul din inginerii din România extrem de specializat în cunoaşterea motoarelor cu arde-re internă, el fiind elaboratorul teoriei supracomprimării motorului cu benzină. Era deci inerentă implicarea sa şi în activitatea Întreprinderii de Automobile „Aro" din Câmpu-lung Muscel, precum şi a uzinelor „Dacia" Piteşti. Datorită vastelor cunoştințe tehnice a-le inginerului Constantin I. Aramă şi a cercetărilor sale în acest domeniu, motoarele automobilelor româneşti

au ajuns la performanțe cel puțin similare celor care se fabricau în anii ‘70 din secolul trecut în state cu tradiție de multe decenii în producția automobilis-tică.

S-a preocupat de multiple aspecte ale funcționării motoarelor cu ardere internă, căutând şi reuşind să reducă substanțial eliminarea în atmosferă a noxelor şi să efectueze modificări tehnice prin care să reducă simțitor cantitatea de combustibil consumat, mai ales în circulația urbană. A stabilit formule pentru obținerea unor categorii noi de lubrifianți cu proprietăți sporite de a proteja piesele componente ale motoarelor de uzura mecanică şi, în acelaşi timp, a reuşit să mărească forța de tracțiune fără un plus de combustibil.

În cercetarea românească referitoare la motoarele cu ardere internă a pus bazele unei noi ramuri multidisciplinare a tehnicii, termotehnica, reuşind în 1976 să elaboreze şi să publice întâiul volum din România cu o astfel de tematică.

Pentru multiplele sale performanțe în domeniul construcției motoarelor a fost ales în data de 21 martie 1963 membru corespondent al academiei noastre, pe când împlinise patruzeci şi trei de ani. A activat în cadrul Secției de Ştiințe Tehnice. După alți douăzeci şi opt de ani trecuți de la acordarea calității de membru corespondent, Constantin I. Aramă este ales membru titular la respectabila vârstă de şaptezeci şi unu de ani. Această onoare i-a fost acordată alături de alți zece membri corespondenți în data de 18 decembrie 1991 în a doua alegere de membri titulari ai Academiei Române de după anul 1989.

În cadrul Academiei a fost ales preşedinte al Comisiei de Termotehnică. I s-a mai acordat calitatea de membru titular şi de către Institutul de Ingineri Mecanici din Marea Britanie, iar Fundația MASTER (Maşini Termice) l-a ales pentru un mandat de preşedinte al său.

Multe din lucrările sale, ca de pildă: Combnustibili lubrefianți pentru motoare; Cercetare în domeniul construcțiilor de maşini; Economia de combustibili pentru automobile; Poluarea aerului de către motoarele cu ardere internă şi Reducerea poluării şi economicitatea, nu şi-au pierdut valoarea ştiințifică nici în prezent.

A încetat din viață la Bucureşti, în data de 24 martie 2003, la vârsta de optzeci şi trei de ani împliniți.

PAUL MIRCEA COSMOVICI
(1921-2006)

Familia ieşeană Cosmovici era reprezentată în intelectualitatea oraşului de Neculai L. Cosmovici (n. 1889), profesor de Fiziologie animală şi comparată de la universitate, titular la Facultatea de Ştiinţe. Astfel, Paul Mircea Cosmovici, viitor jurist, născut la data de 30 octombrie 1921, a avut parte încă din clasele primare de o îngrijită educaţie şi o bună pregătire şcolară. După terminarea cursului liceal şi obţinerea diplomei de bacalaureat în urbea natală, a optat pentru a urma Facultatea de Ştiinţe Juridice din Bucureşti. S-a specializat în cunoaşterea dreptului Statelor Unite Americane, studiind la renumita universitate „Columbia" din New York, fondată în anul 1912. (A fost unicul originar din Iaşi care a făcut studii speciale juridice la această deosebit de importantă universitate americană, n.n.).

A mai făcut studii speciale de drept în cadrul vestitei universităţi olandeze din oraşul Leyden - fondată în anul 1575 -, precum şi la Facultatea de Drept din Amsterdam, la noua universitate fondată în anul 1932.

Doctorul în drept Paul Mircea Cosmovici şi-a început cariera profesională ca avo-cat, fiind înscris în Baroul Bucureşti (1944-1948).

După ce regimul politic totalitar reformase viaţa juridică în Republica Populară Română, a fost silit să părăsească avocatura, anagajându-se ca jurist consult în diverse întreprinderi bucureştene, până în anul 1956.

Cu înaltele sale studii juridice a avut posibilitatea de a ocupa posturi mai importante în capitală precum cel de consultant arbitral şi arbitru departamental (1956-1968).

La ivirea unui concurs pentru ocuparea postului de cercetător ştiinţific principal din cadrul Institutului de Cercetări Juridice al Academiei, s-a înscris şi a reuşit la exa-menul de selecţie. Din anul 1990 i s-a încredinţat direcţiunea respectivului institut pe ca-re l-a condus până în anul 1999.

În 1991, la 18 decembrie, a avut loc alegerea sa ca membru corespondent al Academiei Române, pe când avea etatea de şaptezeci de ani.

Paul Mircea Cosmovici a fost singurul cercetător jurist originar din Iaşi căruia i-a fost acordat de trei ori premiul academiei pentru lucrări de ştiinţa dreptului, mai înainte de primirea sa în rândul academicienilor. Volumele Dreptul ca instrument de formare, dezvoltare şi ocrotire a personalităţii umane şi Rolul şi funcţiile dreptului apărute în 1973 şi 1974 au fost aducătoare (în două rânduri) ale Premiului „Simion Bărnuţiu" al Academiei Române. Mai mult decât atât, acelaşi for academic naţional i-a mai distins cu Premiul „Nicolae Titulescu" lucrarea Tratat de drept civil. Partea generală, volumul I, apărut în anul 1989.

De-a lungul anilor de cercetare nu s-a mai cantonat într-un singur domeniu al Dreptului, ci a efectuat studii privind dreptul economic, dreptul civil şi chiar filosofia dreptului, enunţând puncte proprii de vedere care sunt considerate importante contribu-ţii originale româneşti la evoluţia ştiinţelor juridice europene. Spre exemplu a fost cel dintâi jurist român care a reuşit să

desluşească aspectele juridice ale dificilei tranziţii de la economia de tip socialist la economia de piaţă, percepte care sunt general valabile pentru toate statele care au făcut parte aproape o jumătate de secol din blocul economic impus după al doilea război mondial în Europa estică de către fosta Uniune Sovietică.

Tot academicianul originar din Iaşi, Paul Mircea Cosmovici a fost juristul de mare forţă care a elaborat complexa strategie de pregătire a aderării României postdecembriste la Uniunea Europeană. A reuşit să anticipeze o serie de schimbări în atitudinile juridice ale statelor membre ale Uniunii care, dacă nu erau rezolvate într-o perioadă limitată de timp, ar fi amânat sine die intrarea ţării noastre în cadrul Uniunii Europene.

Şi-a asumat şi dificila misiune de a fi raportor naţional la mari şi cruciale congrese internaţionale vizând interesele ţării noastre pe mapamond şi a reuşit de fiecare dată să obţină pentru România aprecieri dintre cele mai lăudabile.

Se poate afirma că juristul român Paul Mircea Cosmovici a jucat pe planul juridic internaţional de după 1989 un rol tot atât de important ca cel pe care l-a avut Nicolae Titulescu în anii interbelici. Nu este deloc întâmplătoare şi nici conjuncturală multipa consemnare a personalităţii sale în Marquis Who's Who in the World (U.S.A., 1996); Who's Who in Finance and Industry (U.S.A., 1997), International Biographical Center (Marea Britanie, Cambridge); Dictionary of International Biography (1997), ş.a.

În 1995, la data de 7 februarie, membrul corespondent al Academiei Române origi-nar din Iaşi, Paul Mircea Cosmovici - jurist, autor de tratate, monografii de înaltă spe-cialitate juridică (Rolul contractelor în perfecţionarea relaţiilor economice; Probleme de drept eco-nomic. Elemente pentru configurarea unor noi soluţii într-o viitoare reglementare; Încheierea şi modificarea contractelor economic; Înţelegerile între întreprinderi. Reguli generale, etc.), şi culegeri de studii referitoare la complexitatea relaţiilor dintre statele Uniunii Europene şi ţara noastră, de după aderarea la uniune -, este numit membru titular al Academiei Române.

Este de menţionat amănuntul că în anul 1995 a avut loc doar o singură alegere de noi membri titulari în cadrul academiei, şedinţă în cursul căreia au fost „titularizaţi" doar Paul Mircea Cosmovici şi Horia Scutaru-Ungureanu (fizician, originar şi el din Moldova, judeţul Neamţ, n.n.).

Pentru multiplele sale contribuţii de natură juridică internaţională, ca de exemplu Ex-tinctive Prescription. On the Limitation of action (1995) şi A New Approach to International Comercial Contracts. The UNIDROIT Principles of International Comercial Contracts (1999) şi altele pe care nu este cazul să le consemnăm într-o largă lucrare de adresabili-tate la public divers cum este aceasta, Societatea de Legislaţie Comparată din Paris l-a desemnat membru al său (fiind unicul român căruia i s-a făcut o asemenea mare onoare, n.n.).

În 13 august, anul 2006, a trecut în nefiinţă la Bucureşti, unde a şi locuit vreme de şaizeci şi doi de ani.

ION I. INCULEȚ
(n. 1921)

Familia Inculeț își avea obârșia în Basarabia. Unul dinte reprezentanții acesteia, Ion Inculeț (1884-1940) desfăşurase o susținută activitate politi-că în scopul realizării în 1918 a unirii Basarabiei cu România. Ion Inculeț, cel care avea să devină peste ani un reputat inginer în Canada, s-a născut la Iaşi în data de 11 februarie, anul 1921. Părinții, intelectuali de seamă, s-au preocupat îndeaproape de buna sa pregătire şcolară. În plus era de o inteligență deosebită, dublată de o admirabilă conştiinciozitate, fapt ce a dus la terminarea claselor liceale cu note maxime.

În 1940 a devenit student la Politehnica din Bucureşti, Facultatea de Electromeca-nică. A devenit inginer electromecanic în anul 1944 pe când România a ajuns să fie invadată de Armata Roşie care ocupase din nou Basarabia şi ținutul Herța (din Bucovina).

Încă înainte de încetarea celui de-al doilea război mondial Uniunea Sovietică solicita ca basarabenii şi bucovinenii aflați în România să se întoarcă pe teritoriul statului sovietic. Deşi tânărul inginer Ion Inculeț nu era vizat să fie trimis în U.R.S.S., totuşi ceilalți membri ai familiei Inculeț aveau reale motive de îngrijorare în această privință. Noul regim politic instaurat la Bucureşti era obedient Moldovei şi nu a luat o atitudine fermă care să împiedice obligarea celor din Basarabia şi Bucovina să părăsească țara.

În 1946, pe când monarhia nu fusese încă abolită, Ion Inculeț a reuşit să plece în vestul Europei unde a obținut viza de stabilire definitivă pe teritoriul statului canadian. Inițial s-a orientat spre provincia francofonă Quebec, dar după o perioadă relativ scurtă de timp s-a mutat în oraşul London, din ținutul Ontario, unde exista o universitate (a reuşit să înceapă o colaborare ştiințifică cu aceasta, n.n.).

În 1964 a fost acceptat profesor asociat la University of Western Ontario - London, pentru ca după patru ani să obțină numirea sa ca director al programului de ingineria mediului la respectiva universitate cnadiană.

Ulterior, începând din 1972, timp de un deceniu şi jumătate a condus Grupul de cercetări privind aplicații ale electrostaticii, efectuând o serie de descoperiri de importanță ştiințifică deosebită. Datorită acelor rezultate pozitive i s-a oferit postul de foarte mare importanță, acela de director al Institutului de Cercetări Electrostatice Aplicative. Este unicul inginer de origine română căruia i s-a încredințat în Canada direcțiunea unui institut de cercetare deosebit de însemnat. Din această postură de conducere inginerul originar din Iaşi a reuşit să realizeze singur sau în colaborare aproape douăzeci de inovații şi invenții. Între acestea consemnăm aparatul separator de particule - o veritabilă noutate în materie - care a fost prezentat în nu mai puțin de nouă state deosebit de industrializate (S.U.A., Japonia, Germania, Franța, Australia, Belgia, Olanda, Spania şi, desigur, Canada) Din câte cunoaştem, inginerul Ion Inculeț ar fi singurul inventator ieşean care posedă un patent de fabricare în serie pentru un tip de aparat în cea mai avansată din punct de vedere tehnologic țară asiatică, Japonia, performanță ştiințifică deosebită care nu trebuie trecută cu vederea.

Paleta preocupărilor sale ştiinţifice cuprinde domenii de vârf ale ştiinţelor tehnice mondiale, cum sunt: fenomenologia apariţiei de sarcini şi descărcări electrice sau procesul de triboelectrificare (triboelectricitate = electrizare produsă prin frecarea a două corpuri, dintre care unul este dielectric, n.n.) pentru diferite condiţii de temperatură şi umiditate ale câmpului electric. A reuşit să stabilească aşa-numita „reacţie constantă" pe baza căreia se poate determina momentul apariţiei ozonului. A dezvoltat o metodă nouă de difuzare electrostatică aeriană a pesticidelor. A creat un nou tip de separator electrostatic pe baza studiului câmpurilor electrice curbiliniare care îşi fac prezenţa în cazul utilizării tensiunii alternative.

A fost desemnat pe plan ştiinţific membru al Asociaţiei Inginerilor Profesionişti (canadieni) din provincia Ontario, al Societăţii de Electrostatică din Japonia şi a celei din S.U.A.

Prin multiplele sale contribuţii ştiinţifice ale căror valori au beneficiat de o meritorie recunoaştere internaţională, savantul de origine română Ion Inculeţ, născut în municipiul Iaşi în urmă cu optzeci şi şapte de ani, a adus şi aduce în continuare o dovadă deosebit de elocventă a valorii învăţământului de nivel superior din ţara noastră.

În semn de aleasă preţuire, Academia Română l-a ales în data de 10 noiembrie 1992 membru de onoare din străinătate.

Este de menţionat faptul că de la acordarea a primului titlu de membru de onoare din străinătate al Academiei Române, în anul 1869, şi până la alegerea inginerului cana-dian de origine română, Ion Inculeţ, nici un alt savant din Canada nu figurează în reper-toriul pe naţiuni al academicienilor din străinătate (până în 2003 au fost aleşi doar patru „canadieni", din care doi aleşi în 1993 şi unul în 2003, n.n.).

RADU BOTEZATU
(1921-1988)

Radu Botezatu este cel de-al doilea geofizician originar din Iaşi ales membru al Academiei Române. S-a născut în data de 8 ianuarie 1921. Liceul l-a terminat în 1941 când a optat pentru a studia la Politehnica din Timişoara. S-a înscris la Facultatea de Mine şi Metalurgie, deve-nind inginer în anul 1945. Şi-a început cariera ca şef de echipă la În-treprinderea de Prospecţiuni şi Laboratoare din capitală. Curând a fost avansat şef de secţie, iar apoi inginer şef în respectiva instituţie.

Deşi încadrat ca prim-director al Întreprinderii Geologice de Prospecţiuni, în para-lael a predat la Facultatea de Geologie-Geografie, secţia Inginerie Geologică şi Geofizică.

În acea vreme materiile pe care le preda profesorul Radu Botezatu erau o noutate în învăţământul superior românesc, motiv pentru care se crease o adevărată penurie de manuale necesare studenţilor. Pentru a acoperi această deficienţă, el a elaborat pe bază de studii şi informări bibliografice proprii cursurile care îi erau necesare predării la cate-dră: Metode geofizice de cercetare a subsolului (1964); Interpretarea geologică a măsurătorilor geofizice (1973); Conducerea întreprinderilor geologice (1974) şi Prospecţiuni geologice şi interpretare geologică (1977). În toate acestea a concentrat atât de multă documentare ştiinţifică încât nici în prezent la facultăţile de profil geologic şi geofizic nu se poate face totală abstracţie de ele în procesul de formare a viitorilor specialişti în ştiinţa complexă a formaţiilor straturilor din interiorul planetei noastre.

Sunt deosebit de importante noile metode de analiză şi interpretare fizică a anomaliilor câmpurilor potenţiale, toate atribuite profesorului geolog Radu Botezatu ca-re le-a expus pe larg în cele două lucrări ale sale editate în 1964 şi anume Prospecţiuni geofizice şi Metode geofizice de cercetare a subsolului.

A efectuat ample cercetări cu echipe formate din cei mai valoroşi studenţi ai săi în părţile centrală şi nordică a ţinutului dobrogean dintre Dunăre şi Marea Neagră reuşind să efectueze în premieră ştiinţifică naţională morfostructura şi semnificaţia geologică a anomaliilor gravimetrice (gravimetrie = ansamblu de metode utilizabile în determinarea cantităţii unui singur element dintr-un amalgam de elemente, n.n.) şi magnetice ale solu-lui. Acelaşi gen de căutări a mai efectuat şi în zona colinară a Munteniei, situată între râurile Olt şi Dâmboviţa.

A fost întâiul geofizician care a reuşit să efectueze cea mai detaliată determinare a structurii geologice de mare profunzime a teritoriului României. Printr-o ingenioasă combinare de metode geodezice şi geofizice a putut să ajungă la o foarte detaliată cunoaş-tere a structurii şi tectogenezei Carpaţilor din România (aspect prea puţin cunoscut, mai mult bănuit până la cercetările inginerului geofizician care s-a născut în principalul oraş al României de la este de Carpaţi, Iaşul).

Se poate afirma că specialistul în geologie Radu Botezatu a fost cel care a ridicat la nivel ştiinţific european şi chiar mondial şcoala românească de geologie din cea de-a doua parte a secolului al XX-lea. Prin vastitatea cercetărilor iniţiate şi conduse de el s-au înregistrat

progrese ştiinţifice fără precedent în geofizica din ţara noastră.

Renumele său de savant ar fi avut parte de o foarte largă recunoaştere ştiinţifică internaţională, pe măsura valorii cercetărilor sale, dacă în acele decenii de rodnică activitate Republica Socialistă România nu ar fi intrat într-un con de umbră în raport cu lumea ştiinţifică exterioară datorită regimului politic totalitarist. Din datele pe care le posedăm în actualul stadiu de documentare referitoare la marcanta sa personalitate, nu dispunem de nici o informaţie despre vreo participare a profesorului Radu Botezatu la importante congrese ştiinţifice internaţionale (nici măcar la astfel de manifestări din statele „socialiste frăţeşti", n.n.).

O parte din rezultatele cercetărilor sale au fost material documentar în elaborarea unui considerabil număr de titluri, ca de pildă Descrierea analitică a anomaliilor de tip treaptă de profile printr-un polinom cu puteri ale distanţei (1968), Interpretarea geologică a prospecţiunilor geofizice (1973), Metode geofizice ale alcătuirii geologice a României (1982), Bazele interpretării geologice a informaţiilor geofizice (1987) ş.a.

În anul 1970 şi-a susţinut teza de doctorat devenind doctor în ştiinţe tehnice, iar patru ani mai târziu i s-a acordat şi titlul de doctor docent. Academia R. S. Române l-a ales membru corespondent la 1 martie 1974 pe când avea cincizeci şi trei de ani împliniţi.

A mai fost numit membru corespondent al Uniunii Internaţionale de Geodezie şi Geofizică, precum şi al Asociaţiei Internaţionale de Explorări Geofizice.

La trei zile după împlinirea a şaizeci şi şapte de ani de existenţă, în data de 11 ianuarie 1988, geofizicianul de excepţie al ţării, ieşeanul Radu Botezatu, a încetat din viaţă la Bucureşti.

O bună parte din opera sa ştiinţifică îşi păstrează încă valoarea documentară.

ALEXANDRU TIMOTIN
(1925-2007)

Originar dintr-o familie de intelectuali ai Iaşului, Alexandru Timotin s-a născut în data de 29 aprilie, pe când secolul al XX-lea se afla în anul primului dintre cele patru sferturi, 1925. Cursul liceal l-a început la Cernăuți, în cadrul fostului liceu cu predare în limba germană, iar ulti-mele clase şi examenul de bacalaureat le-a finalizat în Bucureşti. Tot în capitală şi-a început studenția în anul 1944 (la vârsta de nouăsprezece ani) la Facultatea de Electromecanică, secția Electrotehnică, din cadrul Politehnicii.

În calitate de inginer specialist în electrotehnică şi-a găsit ca loc de activitate Radiodifuziunea Română unde s-a ocupat de proiectarea de radio-relee şi emițătoare. În-să din 1949 a debutat şi în învățământul superior, în calitate de asistent la Catedra de Electrotehnică a Politehnicii din capitală. Până în 1958 a parcurs câteva trepte ale ierarhiei didactice universitare, reuşind în acelaşi timp să colaboreze şi să susțină teza de doctorat Proprietăți dinamice ale câmpului electromagnetic macroscopic în medii oarecare, având-l conducător ştiințific pe membrul corespondent al academiei, ales în 1955, Remus Basiliu Răduleț (1904-1984).

După ce a reuşit să devină „Doctor inginer în specialitatea Bazele teoretice ale electrotehnicii" a predat disciplina „Bazele electrotehnicii" la Facultatea de Electronică şi Telecomunicații, fiind titularizat profesor şef de catedră în anul 1968.

Devenind unul dintre cei mai avizați specialişti din Europa în tehnică radiofonică, în anul 1973, a predat la Universitatea Paris VI în calitate de „profesor invitat" cursul cu tema „Fenomene tranzitorii în câmpul electromagnetic". A fost singurul inginer şi profesor român care a predat la această universitate franceză un astfel de curs de mare specialitate.

Întors în țară a fondat „Asociația Inginerilor Electricieni şi Electronişti din Româ-nia", fiind întâiul preşedinte ales al acesteia.

O altă recunoaştere ştiințifică deosebită a inginerului ieşean Alexandru Timotin a constat în acordarea înaltei distincții de doctor docent în anul 1974.

Imediat după anul marilor schimbări pe plan politic, economic, ştiințific, ideologic, cultural, 1989, a inițiat la Bucureşti, la filiera francofonă a Departamentului de Ştiințe Inginereşti cu predare integrală în limbile engleză, franceză, germană, cursul special de Electromagnetism pe care l-a condus şi predat în intervalul 1990-1995.

În data de 9 martie 1991 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, reorganizată şi revenită la vechea denumire care a fost interzisă în anul fatidic pentru țara noastră, 1948.

Creația ştiințifică a profesorului universitar Alexandru Timotin a stat şi în atenția academiei, instituția care în anul 1966 îi acordase premiul „Traian Vuia" pentru lucrarea Introduction des parametres transitoires dans l'étude des circuits électriques linéaires ayant des éléments non-filiformes. În ansamblul ei activitatea sa ştiințifică însumează peste o sută

de lucrări publicate în mai multe limbi de circulație internațională, deoarece prin înaltul grad de specializare al acestora îşi aflau cititori interesați mai cu seamă în cercuri savante de electrotehnişti din afara țării noastre.

Prin complexitatea lor studiile sale au anunțat pe plan ştiințific geneza unei noi discipline tehnice, aceea a realizării dispozitivelor electronice de tipuri care nici nu se putea concepe să existe în primul sfert din secolul al XX-lea.

În calitate de adevărat lider al electrotehnicii româneşti, Alexandru Timotin a fost cel care a contribuit în mod esențial la dezvoltarea şi generalizarea la scară națională a radiodifuziunii din România. Mai mult decât atât, la Facultatea de Electrotehnică şi Telecomunicații a pregătit mai multe serii de ingineri care urmau să fie capabili să deservească rețeaua de radiodifuziune şi să o întrețină permanent în stare de funcționa-litate.

Ales în data de 29 ianuarie 1999 ca membru titular al Academiei Române, a făcut parte din Secția de Ştiința şi Tehnologia Informației, fondată în cadrul academiei în anul 1992.

Bogata sa operă a fost (şi este) cercetată şi apreciată de reputați specialişti care au scos în evidență meritele sale incontestabile în domeniul electrotehnicii.

Calitățile didactice ale profesorului universitar titular Alexandru Timotin au fost remarcabile prin modul în care a ştiut să lege cunoştințele de electromecanică de cursurile de specialitate, prin ingenioasele aplicații practice prin care reuşea de fiecare dată să capteze şi să stimuleze interesul studenților pentru curs. S-a remarcat în mediul academic în primul rând prin competență, perseverență în cercetare, spirit de echipă şi, peste toate acestea, o modestie care a dat un relief aparte personalității sale.

În 1993 Franța i-a acordat gradul de ofițer al Ordinului „Palmes Académiques". Academia Francofonă a Inginerilor l-a ales membru titular, în 1998, iar în țară i s-a acordat titulatura de ofițer al Ordinului național „Pentru merit" în anul 2000.

A trecut în neființă la Bucureşti, în data de 4 iunie 2007, la respectabila vârstă de optzeci şi doi de ani.

Multiplele sale descoperiri în domeniul radiodifuziunii, prin care s-au realizat mari progrese în ceea ce priveşte creşterea calității transmisiunilor radiofonice pe plan global, îl situează pe cel care a fost academicianul originar din Iaşi, Alexandru Timotin, în rândul celor mai de seamă dintre pionierii fondării Tehnologiei Informației, nu numai de la noi din țară, ci şi din Europa.

CONSTANTIN CORDUNEANU
(n. 1928)

Născut în 26 iulie 1928, la Iaşi, şi-a început şcolarizarea la vârsta potri-vită în oraşul natal unde a urmat cursul inferior al Liceului Militar. Pentru celelalte clase ale cursului superior a plecat la Predeal unde ființa în anul 1940 Colegiul Național Militar „Nicolae Filipescu". A absolvit în anul 1947, dar nu a optat pentru viața militară. În toamna anului 1947 s-a înscris la Universitatea Iaşi, unde a urmat Secția Matematică din cadrul Facultății de Ştiințe.

Încă din ultimul an de studii a fost numit preparator, iar după absolvire a fost îna-intat ca asistent. S-a înscris la doctorat în anul 1953 pentru ca numai în trei ani să defi-nitiveze teza şi să obțină titlul de doctor în Matematici, specialitatea Analiză matematică.

Din 1955 a obținut numirea în postul de lector la Facultatea de Matematică-Fizică a Universității Iaşi. Pentru ocuparea postului de conferențiar s-a înscris la concurs, pe care l-a câştigat în anul 1962.

În paralel a mai predat şi la Institutul Politehnic „Gh. Asachi" - Iaşi, precum şi la In-stitutul Pedagogic din Suceava.

Fiind un matematician de o mare erudiție în materie, cunoscut ca atare şi în afara României, Universitatea de Stat din Rhode Island (S.U.A) l-a invitat în anii 1967/68 să predea cursuri de matematică superioară ca visiting professor.

Revenit la Iaşi, a fost ales decan al Facultății de Matematici din 1968 până în 1972, iar în perioada 1972-1973 era instalat în importanta funcție de prorector.

Menționata universitate americană îl solicită din nou ca profesor vizitator (1973/1974), în vreme ce la Bucureşti era ales membru corespondent al academiei (1 martie 1974).

În anul 1978 s-a strămutat în S.U.A. unde a fost pentru a treia oară profesor vizitator, după care a primit un post de profesor (1978-1979) la Universitatea de Stat Tennessee. Tot în 1979 s-a înscris la concursul pentru ocuparea postului de profesor ti-tular la Departamentul de Matematică al Universității de Stat din oraşul Arlington, statul nord-american Texas.

La etatea de şaizeci şi opt de ani s-a pensionat, la 1 august 1996, după o activitate didactică şi de cercetare ştiințifică de aproape o jumătate de secol (patruzeci şi şapte de ani).

Ca cercetător în ştiința matematicii a abordat o serie de domenii precum teoria globală a sistemelor diferențiale, teoria admisibilității pentru sisteme diferențiale şi in-tegrale, teoria ecuațiilor cu operatori Volterra abstracți (cauzali) (Vito Volterra, matemati-cian italian, fondator al teoriei analizei funcționale, aplicabilă în rezolvarea unor chestiuni de biologie şi fizică, care a trăit din 1860 până în 1940, n.n.) , teoria oscilațiilor şi undelor, cât şi aplicațiile acestor teorii în teoria sistemelor generale sau de reglare automată.

A elaborat şi a publicat cinci monografii / manuale care au fost editate de nu mai puțin de unsprezece ori.

Volumul Funcții aproape - periodice, publicat prima dată în 1961 la Editura Academiei

(Bucureşti), a fost tradus în limba engleză şi reeditat la New York în anii 1968 şi 1989 şi este prima carte a unui profesor ieşean de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iaşi, publicată în S.U.A.

Periodice de matematică româneşti şi străine l-au cooptat pe matematicianul academician român Constantin Corduneanu în colegiile de redacţie (1965 - „Mathematical Systems Theory”; 1969 şi 1996 - „Analele Ştiinţifice ale Universităţii «Alexandru Ioan Cuza» Iaşi, seria Matematică; 1973 - „Revue Roumaine de Mathématiques Pures et Appliquées”; 1979 - „Journal of Integral Equations and Applications”; 1988 - „Differential and Integral Equations”; ş.a.

În prezent are calitatea de editor asociat la: „Communications on Applied Nonlinear Analysis”, din S.U.A. (1994); „Functional Differential Equations”, din Israel (1995); „Nonlinear Functional Analysis Applications”, din Tel Aviv (2001).

Din anul 1981 este editorul periodicului de matematică „Libertas Mathematica” al Academiei Româno-Americane.

Este membru al mai multor organizaţii ştiinţifice şi societăţi de matematică din S.U.A.

De-a lungul timpului a fost distins cu Premiul Ministerului Educaţiei (1963), cu Premiul „Gheorghe Lazăr” al Academiei Române (1965), iar universitatea texană i-a atri-buit „Distinguished Research Award” (1995). În primul an al secolului al XXI-lea (2001) i-a fost acordată „Medalia de Merit” din partea Uniunii Matematicienilor Cehi.

În prezent activează la Iaşi în cadrul Institutului de Matematică „Octav Mayer” al Academiei Române.

Universitatea din Iaşi, Constanţa şi Braşov i-au acordat titulatura de Doctor Ho-noris Causa.

MIHAIL CERNEA
(n. 1931)

Originar din Iaşi, Mihail Cernea s-a născut în data de 31 octombrie, anul 1931. După efectuarea primelor patru clase primare a fost înscris pentru continuarea învățământului de nivel mediu la unul dintre prestigioasele aşezăminte de profil ale Bucureştiului, Liceul „Mihai Viteazul". La etatea de nouăsprezece ani a obținut diploma de absolvire a cursului liceal, denumită în anii '50 „diplomă de maturitate". Tot în acel an a fost decla-rat reuşit şi admis ca student la Facultatea de Filosofie din cadrul Universității Bucureşti. A absolvit facultatea în 1954 cu rezultate foarte bune, fiind reținut în capitală.

Patru ani mai târziu, în 1958, a fost cuprins în schema personalului de cercetare din cadrul Institutului de Filosofie al Academiei Române (a cărei nouă denumire era în acei ani Academia Republicii Populare Române, n.n.).

În paralel cu activitatea de la institut s-a înscris şi a reuşit la colocviul de admitere pentru stagiul de doctorand, perioadă în care teza doctorală se pregătea în etape. În 1962 a susținut acea teză în fața Comisiei de doctorat care i-a acordat titulatura de Doctor în Filosofie.

Peste alți trei ani i s-a făcut numirea de şef al Secției de Cercetare pentru Studii Sociale (din cadrul Institutului de Filosofie, n.n.) în calitate de doctor.

S-a făcut remarcat printr-o bogată activitate de cercetare concretizată în mai multe lucrări publicate, având ca subiecte o seamă de investigații sociologice în mediul rural şi urbanistic (potrivit ideologiei din acei ani, era obligatoriu ca titlurile sub care apăreau res-pectivele lucrări să vizeze „clasa muncitoare", „inovatorii din industrie", „cooperativele agricole" ş.a.).

În 1974, la Banca Mondială al cărui sediu era în capitala Statelor Unite America-ne, Washington, s-au făcut unele înnoiri în sfera preocupărilor, una dintre acestea fiind abordarea problematicii sociologice. Mihail Cernea a fost solicitat să lucreze ca specialist în sociologie (era unul dintre cei dintâi sociologi admişi la respectiva instituție şi singurul din România, n.n.).

La noul loc de muncă s-a ocupat de aspecte ale sociologiei rurale, ale sociologiei dezvoltării, ale antropologiei sociale.

Astfel, doctorul în filosofie originar din Iaşi a ajuns să realizeze deosebit de importante studii de profil sociologic în diferite continente, în state ca India, Mexic, Chi-na, Pakistan, Senegal, Tanzania şi Thailanda, fiind unicul sociolog român care a reuşit să desfăşoare o cercetare de specialitate la scară multicontinentală.

Opera sa, constând în peste două sute de titluri în covârşitoare majoritate elaborate în limba engleză, vizează problematica agriculturii din state cu un mare exces de locuitori şi propune soluționări de durată în procesul complex de asigurare a hranei pentru foarte multe milioane de persoane. Propunerile sale din aceste scrieri au stat, şi stau în continuare, la baza unor extrem de importante decizii ale Băncii Mondiale.

Recunoaşterea sa ca savant sociolog de nivel internațional este marcată şi atestată

de acordarea unei suite de distincţii pe care nici un alt român nu le mai posedă. Asociaţia Internaţională de Sociologie, Antropologie şi pentru Ştiinţă avansată, Societatea pentru Antropologia aplicată, Societatea Europeană de Sociologie Rurală, i-au acordat calitatea de membru.

A fost onorat cu distincţii ca: Premiul „Solon T. Kimball" al Asociaţiei Americane de Antropologie; Premiul „Bronislaw Malinowski" al Socităţii Internaţionale de Sociolo-gie, iar Universitatea „Babeş Bolyai" din Cluj-Napoca i-a acordat titulatura de Doctor Honoris Causa.

În data de 18 decembrie 1991 eruditul filosof şi sociolog ieşean, Mihail Cernea, a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

DAN HĂULICĂ
(n. 1932)

Cel care avea să devină peste ani, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, unul dintre cei mai de seamă eseişti şi critici literari ai ţării noastre, Dan Hăulică, a văzut lumina zilei în data de 7 februarie, anul 1932. Provenit dintr-o familie ieşeană care punea mare preţ pe ştiinţa de carte, băiatul Dan a avut parte de o bună pregătire şcolară încă din clasele primare. A ur-mat liceul în oraşul natal, Iaşi, precum şi Facultatea de Litere a universităţii din fosta capitală a Moldovei.

Dorind o excelentă pregătire teoretică a mai urmat şi Facultatea de Istoria Artei din Bucureşti, devenind dublu licenţiat.

Cu bogatele sale cunoştinţe despre artă a reuşit să îşi facă un renume în capitală. Ca urmare, la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu" din Bucureşti a fost con-ferenţiar şi mai apoi profesor titular.

Ca scriitor a făcut parte din redacţia cunoscutei şi prestigioasei publicaţii literare de largă răspândire în întreaga ţară „Secolul XX", în ale cărei pagini a publicat cu re-gularitate studii şi articole pe teme de artă.

Apreciat ca valoros om de cultură şi peste hotare a fost cooptat membru în Consi-liul Executiv al instituţiei special creată în 1946 de către Organizaţia Naţiunilor Unite pentru a contribui la dezvoltarea educaţiei, ştiinţei, culturii şi colaborării dintre naţiuni, UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization).

Este de menţionat amănuntul că eruditul ieşean Dan Hăulică a fost singurul român inclus în conducerea superioară a amintitei organizaţii internaţionale, al cărei sediu se află la Paris.

După marea schimbare de regim şi orientare politică, ideologică şi economică a României din decembrie 1989 a fost numit, începând din 1990, ambasador al ţării noas-tre pe lângă UNESCO (post în care a funcţionat până în anul 2001, n.n.). A mai deţinut şi calitatea de reprezentent al României pe lângă Uniunea Latină.

A fost ales în data de 31 mai 1993 membru corespondent al Academiei Române, în cadrul căreia activează participând la manifestări culturale majore legate de evenimente referi-toare la chestiuni de artă. Rămâne ca o vie mărturie în acest sens elogioasa cuvântare „Ion Irimescu - un geniu al continuităţii creaţiei româneşti", rostită în Aula Academiei Române în primăvara anului 2003, la aniversarea celor o sută de ani de viaţă ai sculpto-rului român originar din localitatea Preuţeşti, judeţul Suceava, membru de onoare al Academiei Române, Ion Irimescu (1903-2005).

A abordat în scrierile sale genul monografiei, ilustrând cu exemplară competenţă profesională vieţile unora dintre marii artişti ai lumii: Brâncuşi ou l'anonymat du génie (1967); Picasso - Célébration du centenaire d'une naissance (1982).

Sunt remarcabile cele două volume intitulate Peintres roumains (1963,1965) dedicate pictorilor români.

Este interesant de precizat că Dan Hăulică este poate cel dintâi critic de artă care a realizat scenarii de filme de lung metraj, Ştefan Luchian (1958), Henri Catargi (1975), Ion Mărginean (1984) ş.a.

Pentru postul de radio național a realizat o serie de emisiuni în care a pus în dis-cuție subiecte legate de literatura contemporană, precum şi teme de artă decorativă.

În țară a fost distins cu Premiul pentru Critică şi Artă, în 1966, cu Premiul criticii al Uniunii Scriitorilor din România, în 1974 şi 1984, cu Marele Premiu al Uniunii Artiştilor plastici, în 1975, şi tot în acest ultim an citat, cu Premiul pentru calitatea comentariilor la filmele de artă.

Academicianul ieşean Dan Hăulică a fost ales preşedinte de onoare de: Asociația Internațională a Criticilor de Artă; Consiliul Mondial al Vizualului; Liga Culturală Româ-nia - Franța.

Academia Europeană de Ştiințe, Litere şi Arte l-a numit membru al său.

Din Marea Britanie i s-a conferit premiul „Camera" (Londra, 1978), iar din Italia, medalia de aur „Tre Oci" (Veneția, 1982).

EUGEN SEGAL
(n. 1933)

În numărul 19 (156) din luna octombrie, anul 2003, revista „Academica” a publicat următorul text: „Cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani, prof. univ. Eugen Segal, membru corespondent al Academiei Române, a fost dis-tins cu diploma de excelență a Comisiei de Matematică şi Ştiințele Naturii de la Universitatea Bucureşti. Tot cu acelaşi prilej, profesorului Eugen Segal i-a fost acordat premiului Opera Omnia, însoțit de plachetă, pentru întreaga activitate de cercetare ştiințifică, de către Consiliul Național al Cercetării Ştiințifice din Învățământul Superior”.

Ilustrul chimist omagiat este originar din Iaşi, oraş în care s-a născut la data de 23 mai, anul 1933.

Pentru obținerea diplomei de bacalaureat s-a şcolarizat în localitatea natală, dar pentru studiile universitare a ales Bucureştiul. În capitală a studiat la Facultatea de Chimie, în cadrul secției de Chimie-Fizică.

Fiind student eminent a fost trimis pentru specializare la Institutul de Fizică-Chi-mie al Academiei de Ştiințe din Moscova, precum şi la Institutul de Cataliză al Secției din Siberia a Academiei de Ştiințe (din fostul stat U.R.S.S.) din oraşul Novosibirsc.

A mai fost trimis la specializare şi în Statele Unite ale Americii, unde a lucrat în domeniul cineticii reacțiilor catalitice heterogene. Această activitate de cercetare a des-făşurat-o la Departamentul de inginerie chimică al Universității de bun renume în lume, Stanford.

În 1955, la întoarcerea în țară, a debutat în viața profesorală universitară înce-pând de la treapta de preparator. Paralel cu îndatoririle didactice a reuşit să dobândească un loc de doctorand, în urma colocviului susținut în fața unei comisii doctorale. A pregă-tit teza de doctorat intitulată Contribuții la studiul cinetic al unor descompuneri endoterme în sisteme solid-gaz. După susținerea examenelor „de etape” a finalizat lucrarea prin care i s-a acordat în 1963 titlul de Doctor în Chimie.

A reuşit să obțină şi avansarea pe linie didactică, ocupând pe rând funcțiile de asistent, conferențiar, lector, profesor (1968). În 1970 şi-a susținut memoriul de activitate pentru obținerea docenței.

Multiplele sale cercetări desfăşurate fără întrerupere pe durata unei jumătăți de secol se află în cele patru sute nouăzeci şi patru de lucrări (cifră avansată în anul 2003, n.n.) publicate atât în periodice din țară cât şi din străinătate. Menționăm ca noutăți în chimia deceniului al IX-lea din secolul al XX-lea volumele Introducerea în chimia fizică (1979.I, 1981, II), Introducere în cinetica neizotermă (1983) şi Introducere în cinetica reacțiilor catalitice heterogene (1992, I, 1999, II).

Eugen Segal este şi coautor principal a douăsprezece brevete de invenție obținute de colective de cercetare alcătuite şi coordonate de el. Invențiile respective au avut apli-cativitate de mare amploare în cadrul industriei chimice atât din România, cât şi din străinătate. Ca o firească urmare a acestui important aport în chimia „de vârf” Consiliul Confederației

Internaţionale de Analiză Termică şi Calorimetrie l-a declarat membru, fiind astfel unicul savant chimist din ţara noastră căruia i s-a făcut o asemenea rară şi deosebit de importantă apreciere ştiinţifică din partea unui for internaţional.

Personalitatea sa, alături de realizările Domniei Sale în ştiinţa Chimiei contem-porane, a fost evocată de nu mai puţin de patru ori în cunoscuta publicaţie Who's Who in the World (1996, 1997, 1998, 1999).

În data de 9 martie, anul 1991, a fost ales membru corespondent al Academiei Române, fiind inclus în cadrul Secţiei de Ştiinţe Chimice la ale cărei sesiuni de comunicări ia parte cu regularitate, întregind la un nivel superior prezenţa sa între chimiştii cei mai de seamă ai momentului istoric actual din ţara noastră. Este preşedintele Comisiei de Analiză Termică a Academiei.

Cei care posedă un volum corespunzător de cunoştinţe din domeniul chimiei astfel încât să înţeleagă opera savantului ieşean Eugen Segal vor constata că acesta a contribu-it din plin, cu mare erudiţie, la fundamentarea teoretică şi practică a cineticii ca parte distinctă în cadrul mai larg al ştiinţei Chimiei (subl. noastră).

În lunga sa carieră didactică universitară a pregătit mai multe generaţii de ingineri chimişti dintre care nu puţini au ajuns să fie doctori în ştiinţe chimice.

Academia Română i-a acordat în 1976 prestigiosul premiu „Gheorghe Spacu", iar Universitatea de Vest din Timişoara i-a conferit calitatea de Doctor Honoris Causa în anul 1999.

Ca supremă răsplată pentru întreaga carieră universitară îndelungată şi pentru prodi-gioasa activitate de cercetare soldată cu rezultate dintre cele mai fructuoase, profe-sorul uni-versitar doctor docent, membru corespondent al Academiei Române născut în fosta capitală a Moldovei, a fost distins cu Ordinul Naţional „Steaua României", în anul 2003.

HORIA-NICOLAI TEODORESCU
(n. 1951)

Inginerul academician Horia-Nicolai Teodorescu, unul dintre savanţii origi-nari din Iaşi, extrem de legat de oraşul său natal, s-a născut în data de 14 noiembrie, anul 1951. Şcolarizarea a efectuat-o în Iaşi conform „tipicului" învăţământului românesc din deceniile VI-VII ale secolului al XX-lea: şcoala elementară, urmată de „şcoala medie" la a cărei absolvire se acorda „diplo-ma de maturitate" în urma unui examen aparte care era echivalentul vechiu-lui bacalaureat.

A urmat studiile universitare la Bucureşti, frecventând Facultatea de Electronică şi Telecomunicaţii.

Pentru susţinerea examenului de doctorat a revenit la Iaşi unde, în 1981, şi-a luat titlul ştiinţific de doctor inginer în ştiinţe tehnice (Universitatea Tehnică Iaşi).

Tot la Iaşi a fondat şcoala românească de sisteme fuzzy şi de inteligenţă artificială (prima de acest fel din ţara noastră).

Din anul 1978 şi-a început cariera didactică universitară la Universitatea Tehnică din Iaşi, dar mai mulţi ani a fost „profesor vizitator" în Japonia, Elveţia, Spania, S.U.A., totalizând circa treisprezece ani de predare de cursuri în străinătate, ceea ce reprezintă nu doar o performanţă didactică, ci în primul rând o unanimă recunoaştere internaţională a înaltei sale erudiţii.

Are mari reuşite în problematica inteligenţei artificiale, domeniu de vârf al ştiinţei actuale, ceea ce l-a impus atât în ţară cât mai ales peste hotare ca specialist de foarte înaltă clasă.

O perioadă s-a aflat în postul de director al Centrului de Educaţie în I. A. şi sisteme Fuzzy din Iaşi, instituţie pe care a condus-o cu deosebită competenţă profesională.

În calitate de cercetător principal asociat şi membru în comitetul de conducere al Institutului de Informatică al Academiei Române a fundamentat teoretic şi a demonstrat primul sistem fuzzy haotic.

A reuşit să afle o seamă de aplicaţii noi ale sistemelor fuzzy şi neuro-fuzzy în medicină precum şi în lingvistică, subliniind prin aceasta că cercetări viitoare în acele domenii vor deschide porţi noi, nebănuite chiar până nu demult în lumea ştiinţei.

A contribuit în mod substanţial la stabilirea teoriei şi aplicaţiilor sistemelor dina-mice, a reţelelor de funcţii cuplate, a sintezei şi a analizei semnalului vocal, toate descope-riri ştiinţifice de o extrem de înaltă specializare, dificil de înţeles de către publicul larg în marea lor profunzime şi semnificaţie.

Ingineria bio-medicală, sistemele inteligente, reprezintă încă o latură deosebită a extrem de sofisticatelor preocupări ale savantului ieşean Horia-Nicolai Teodorescu.

Dacă mai consemnăm şi faptul că a introdus în ştiinţa de la noi teoria sistemelor de măsură cu dinamică haotică şi a demonstrat astfel de sisteme, că a mai introdus şi teoria filtrării şi predicţiei bazate pe forme (pattern-uri), dăm un şi mai pregnant tablou (de-a dreptul incredibil de impresionant) al multiplelor sale descoperiri ştiinţifice.

Edituri de cel mai înalt prestigiu din lume ca „Springer”, „Kluwer”, „CRC Press” ş.a. au publicat fără ezitare mai mult de douăzeci de volume în care savantul ieşean Horia- Nicolai Teodorescu figurează ca unic autor, coautor sau coeditor.

Alte peste trei sute de titluri de studii conținând o diversitate de subiecte corelate amplei problematici a continuei evoluții a actualelor bariere limitatoare ale inteligenței artificiale sunt inserate în periodice care apar în mari centre de cercetare de pe cuprinsul planetei noastre.

I-au fost brevetate în România, Japonia, S.U.A., Uniunea Europeană nu mai puțin de douăzeci şi una de invenții şi numărul acestora nu este încă nici pe departe „periclitat” să se oprească la această cifră.

A inițiat constituirea importantei asociații științifice care este Uniunea Balcanică de Sisteme Fuzzy şi Inteligență Artificială (BUFSA), for deosebit de util în transmiterea informațiilor științifice şi a schimburilor de opinii dintre cercetători.

Comisia pentru Informatizarea Limbii Române i-a încredințat funcția de vice-preşedinte, iar Comisia pentru Sisteme Fuzzy şi I. A. - Academia Română, Filiala Iaşi, l-a ales chiar preşedinte al acesteia.

Începând din 23 martie 1993, inginerul ieşean, cercetător de excepție cunoscut şi recunoscut ca atare în țară şi în lume, Horia-Nicolai Teodorescu face parte din rândul membrilor corespondenți ai Academiei Române şi activează în această calitate mai cu seamă în cadrul Filialei Iaşi a acesteia.

A fondat sub egida filialei academice din Iaşi revista „Consemnări Culturale” de a cărei apariție se ocupă îndeaproape din toate punctele de vedere necesare procesului întocmirii sumarului şi editării propriu-zise.

Mai multe societăți științifice internaționale atât de cibernetică cât şi de bio-medicină din Belgia, Franța, Spania, Japonia, S.U.A. l-au ales membru, iar pentru invențiile sale a fost distins cu medalii din aur, argint şi bronz la expozițiile şi saloanele de acest profil din străinătate, ca de pildă cele de la Bruxelles, Geneva şi Tunis.

Se poate afirma cu toată certitudinea că prin ampla sa activitate de cercetare, dar mai ales prin deosebita noutate a domeniului în care activează, distinsul domn inginer academician ieşean Horia-Nicolai Teodorescu a propulsat ştiința românească pe înalte trepte de interes în Europa şi în lume.

VIRGIL PERCEC
(n. 1946)

Între membrii Academiei Române originari din municipiul Iaşi se numără şi ocupă un loc distinct şi personalizat (detaliu specific marilor oameni de ştiinţă din toate timpurile şi de pretutindeni, n.n.) chimistul Virgil Percec, născut în data de 8 decembrie, anul 1946. Întreaga pregătire şcolară, înce-pând cu prima clasă elementară şi până la încheierea studiilor universitare, a efectuat-o în urbea natală. După ce a absolvit Institutul Politehnic Iaşi, Facultatea de Chimie Industrială, în 1969, a efectuat un prim stagiu de specializare la Institutul de Chimie Moleculară din cadrul Universităţii din oraşul german Freiburg. Apoi şi-a continuat pregătirea la Universitatea din S.U.A., oraşul Akron şi la Institutul pentru Ştiinţa Polimerilor (statul Ohio, n.n.).

Tot în Iaşi a început şi activitatea de cercetare în cadrul Institutului de Chimie Macromoleculară „Petru Poni" al cărui director a fost în anul 1976.

În 1982 a părăsit România pentru a se stabili în S.U.A., în oraşul Cleveland, unde a îndeplinit funcţia de lector în cadrul Departamentului pentru Ştiinţa Polimerilor de la Case Western Reserve University (1982-1984). După doi ani a devenit conferenţiar, iar după anul 1986 era avansat profesor titular. Se consemnează amănuntul extrem de interesant că trecerea de la statutul de lector la cel de profesor universitar a lui Virgil Percec a fost cea mai grabnică promovare din istoria universităţilor din Statele Unite ale Americii.

Invitat să ţină cursuri de specialitate în chimie a predat ca „visiting professor" la Universitatea din Freiburg (unde efectuase pregătirea postuniversitară, n.n.), la Societatea de Chimie din Marea Britanie, la Societatea Britanică de Cristale Lichide, la Mainz unde se află Institutul „Max Plank", la Institutul Regal din capitala Suediei, Stockholm, la Institutul Chimic Regal Australian. Nici un alt chimist român, nu doar ieşean, nu a mai conferenţiat într-un număr aşa de mare de institute din afara ţării.

Publicaţii periodice cu profil de chimie „Revue Roumaine de Chemie", „Polymer Bulletin"„„Journal of Polymer Science"„„Macromolecular Syntheses"„„Journal of Materials Chemistry", „Macromolecules", „Progres in Polymer Science", „Chemstry of Materials", „Biomacromolecules", ş.a. l-au inclus pe savantul originar din Iaşi în comitetele de redacţie.

Ca cercetător deţine întâietatea în conceperea mai multor procedee de producere a polisterilor aromatici complet stabili.

Este autor al unor metode originale de polimerizare şi a unor proceduri spectrale pentru caracterizarea cantitativă a acestora.

A mai reuşit ca în domeniul cristalelor lichide polimere să introducă o clasă de compuşi macromoleculari, aşa-numiţii polisteri cu structură lichid cristalină, care este studiată şi analizată în laboratoare importante atât din Europa cât şi din S.U.A.

Tot savantul Virgil Percec a sintetizat noi arhitecturi macromoleculare cu proprie-tăţi lichid-cristaline, ceea ce nu a mai realizat nici un alt erudit chimist înainte de el.

A fost deosebit de importantă din punct de vedere ştiinţific reuşita sa din anul 1992 când a efectuat sinteza celui dintâi dendrimer cu structură ordonată moleculară în faza lichidă.

A mai elaborat şi dezvoltat principiile catalizei (proces fizico-chimic prin care se schimbă viteza de reacţie în prezenţa unor substanţe care aparent nu intră în reacţie, n.n.) cu transfer pe fază în domeniul chimiei macromoleculare.

Excelentele rezultate pe care savantul român Virgil Perec le-a înregistrat în cerce-tările efectuate în marile laboratoare din S.U.A. au la bază temeinica pregătire de care a avut parte şi pe care a dobândit-o în cadrul şcolii de chimie din Iaşi, o adevărată mândrie a învăţământului universitar românesc.

Până în anul 2000 avea peste patru sute de cărţi, studii, articole, rapoarte (cf. Dan Fornade, Românii din America. 500 personalităţi din S.U.A. şi Canada, Montreal, 2000) publicate mai cu seamă în străinătate.

Este membru al Academiei de Ştiinţe din New York, al Societăţii Americane de Chimie şi al Uniunii Internaţionale de Chimie Pură şi Aplicată (situaţia a fost enunţată în anul 2003, n.n.), dar de atunci mai mult ca sigur că a mai primit şi alte distincţii.

În data de 31 mai, anul 1993, savantul originar din Iaşi, Virgil Percec - cetăţean al S.U.A. -, a fost ales membru de onoare din străinătate al Academiei Române. De menţio-nat este faptul că din anul 1975 până în 1990 nu a mai fost ales nici un alt savant din S.U.A. membru de onoare din străinătate al Academiei Române.

În prezent, eruditul chimist îşi desfăşoara activitatea în S.U.A., dar vine destul de frecvent în România.

BOGDAN SIMIONESCU
(n. 1948)

Format în cadrul şcolii de chimie de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” - Iaşi, reputatul chimist Bogdan Simionescu s-a născut în data de 16 martie, anul 1948. În Iaşul natal a fost elev în cadrul ciclurilor I şi II stabilite în învățământul din țara noastră de după anul 1948, urmând apoi clasele „şcolii medii” (noua denumire a liceului), pentru ca în final să promoveze examenul de maturitate (echivalentul bacalaureatului de odinioară şi actual).

A dat examenul de admitere la Institutul Politehnic Iaşi, în urma căruia a fost declarat „reuşit” la Facultatea de Chimie Industrială, secția Tehnologia Compuşilor Macromoleculari.

După obținerea diplomei de inginer chimist a fost trimis la cursuri de specializare în străinătate, respectiv la universitatea Catolică din oraşul belgian Louvain. Această instituție de învățământ superior pare să fie, la prima vedere, de profil teologic, dar în realitate este o universitate modernă, cu facultăți de ştiințe exacte, de o foarte bună reputație nu numai în Europa, ci şi în lume.

Acolo, în Belgia, în perioada cuprinsă între anii 1972-1975, concomitent cu audierea cursurilor de înaltă specializare, a pregătit şi lucrarea de doctorat Agregarea moleculelor de colorant sub influența polimerilor.

Cariera didactică universitară a început-o la Iaşi în cadrul institutului pe care îl absolvise, fiind încadrat începând din 1971 ca asistent, post în care a funcționat până în 1978 când a fost numit şef de lucrări.

În anul 1990 a reuşit să obțină prin concurs gradul de conferențiar universitar, pentru ca doi ani mai târziu să fie instalat profesor titular la Catedra Macromolecule a Universității Tehnice „Gheorghe Asachi” din Iaşi.

A fost cooptat în activitatea de cercetare în cadrul căreia - începând din anul 1976, imediat după obținerea doctoratului -, i s-a încredințat coordonarea grupelor de cercetători de la Institutul de Chimie Macromoleculară „Petru Poni” - Iaşi.

În relativ scurtă vreme s-a impus atât pe plan intern cât şi în afara țării ca un înalt specialist în chimia macromoleculară. Erudiția sa deosebită în acest domeniu a ajuns să fie cunoscută şi apreciată în Japonia, țară în care a fost invitat să predea, în anul 1988, cursuri speciale la universitatea din oraşul Kyoto.

După marea schimbare politică din anul 1989 din România, ilustrului chimist ori-ginar din Iaşi, Bogdan Simionescu, i s-au deschis noi şi beneficie perspective de a cola-bora cu specialişti din statele industrializate. Ca urmare a fost „profesor vizitator” la universitatea din oraşul francez Mulhouse (1991), la renumita Şcoală Superioară de Mine din capitala Franței (1992), la universitatea din oraşul francez Dunkerque (1995 şi 1996), la universitatea din Freiburg - Germania (tot în anul 1996) şi la universitatea din Montpellier - Franța (în anul 2001). În toate aceste state cursurile predate au avut un deosebit răsunet ştiințific care au sporit reputația de savant chimist de excepție a fiului municipiului Iaşi, Bogdan Simionescu.

Fără îndoială că suita de invitații din străinătate în calitate de „visiting professor" ale lui Bogdan Simionescu a intrat în atenția şi aprecierea pozitivă a Academiei Române, recent organizată, care l-a ales membru corespondent în data de 24 noiembrie 2000. Tot în acest an a fost numit director al Institutului de Chimie Macromoleculară „PetruPoni" - Iaşi (după ce în 1996 a devenit şef al Catedrei Macromolecule din cadrul Universității Tehnice „Gheorghe Asachi").

Rezultatele de până acum ale cercetărilor sale (2007) se regăsesc în aproape trei sute de lucrări ştiințifice apărute în cea mai mare parte în străinătate, dar şi în țară. În afara României a susținut aproape o sută de conferințe de specialitate, deosebit de apre-ciate de auditorii chimişti care i-au solicitat respectivele prelegeri pentru a-şi îmbogăți cunoştințele.

Investigațiile sale ştiințifice au cunoscut o largă paletă de preocupări în următoa-rele sectoare ale chimiei actuale: compuşii macromoleculari semiconductori, fenomenele metac-romatice induse de polimeri în soluții diluate de coloranți, sinteza precursorilor materiei vii în condiții abiotice simulate, procese neconvenționale de polimerizare, stu-diul soluțiilor diluate de polimeri de mase moleculare foarte mari ... şi enumerarea ar pu-tea să continue deoarece cercetările ilustrului profesor universitar academician Bogdan Simionescu sunt în curs de desfăşurare.

Deține în cadrul Academiei Române şi importanta funcție de redactor al periodicului academic național „Memoriile Secțiilor Ştiințifice ale Academiei Române".

Revistele „Revue Roumaine de Chemie", „Central European Journal of Chemistry", l-au desemnat membru al colegiilor editoriale. De asemenea a fost numit membru în „Euro-pean Association of Science Editors".

Aflat în plină activitate ştiințifică „de vârf" savantul Bogdan Simionescu va înregis-tra cu siguranță contribuții de mare utilitate în domeniu şi în secolul al XXI-lea, ceea ce îi dorim şi noi.

Bibliografie selectivă*

Dr. Dorina N. Rusu, Membrii Academiei Române 1866-2003. Dicționar, Bucureşti, 2003;

Lucian Predescu, Enciclopedia României, Bucureşti, 1999 (ediție anastatică);

Ioan Ivanici, Paraschiv Marcu, Nemuritorii academicieni români, Bucureşti, 1994;

* , „Academica" (seriile veche şi nouă);

* , Personalități româneşti ale ştiințelor naturii şi tehnicii. Dicționar, Bucureşti, 1982;

* , Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900 (Institutul de Lingvistică, Istorie Literară şi Folclor al Universității „Al. I. Cuza", Iaşi), Bucureşti, 1979;

Marian Papahagi, Aurel Sasu, Dicționarul scriitorilor români, Bucureşti, 2002;

Liviu Mărghitan, O sută de oameni celebri, Bucureşti, 1997.

* Întrucât acest volum este o lucrare de popularizare considerăm că nu este necesară precizarea fondurilor arhivistice cercetate (deoarece arhivele nu sunt accesibile unor cercuri largi de cititori).